QUINTI HORATII FLACCI OPERA.

LONDINI:
TYPIS J. BRINDLEY.
MDCCXLIV.

101 a 29

BR. MUS.

Celsissimo Walliæ Principi,

GEORGIO,

GEORGII SECUNDI,

MAGNÆ BRITANNIÆ

FRANCIÆ & HIBERNIÆ Regis,

NEPOTI,

Novam hanc Editionem Poetarum, & Historicorum Viginti voluminibus inclusam summâ cum animi veneratione,

Votisque Ardentissimis,

Dat, Dicat, Dedicat,

J. BRINDLEY.

QUINTI HORATII FLACCI CARMINUM LIBER PRIMUS.

AD MÆCENATEM ODE I.

Alios aliis rebus duci, ſe Lyricorum verſuum ſtudio teneri.

MÆCENAS atavis edite regibus,
O & præſidium & dulce decus meum:
Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegiſſe juvat, metaque fervidis
Evitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad Deos.
Hunc, ſi mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus:
Illum, ſi proprio condidit horreo
Quidquid de Libycis verritur areis,
Gaudentem patrios findere ſarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Nunquam dimoveas, ut trabe Cypriâ
Myrtoum pavidus nauta ſecet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium & oppidi
Laudat rura ſui: mox reficit rates
Quaſſas, indocilis pauperiem pati.
Eſt qui nec veteris pocula Maſſici,
Nec partem ſolido demere de die
Spernit, nunc viridi membra ſub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput ſacræ.

Multos caſtra juvant, & lituo tubæ
Permiſtus ſonitus, bellaque matribus
Deteſtata. manet ſub Jove frigido
Venator, teneræ conjugis immemor:
Seu viſa eſt catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marſus aper plagas.
Te doctarum ederæ præmia frontium
Dîs miſcent ſuperis; me gelidum nemus,
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo: ſi neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
Quòd ſi me lyricis vatibus inſeres,
Sublimi feriam ſidera vertice.

AD AUG. CÆSAREM. ODE II.

Deos omnes iratos eſſe Romanis ob Cæſaris cædem: unam imperii ſpem in Auguſto conſtitutam.

JAM ſatis terris nivis atque diræ
Grandinis miſit Pater, & rubente
Dexterâ ſacras jaculatus arces
Terruit Urbem;
Terruit gentes, grave ne rediret
Seculum Pyrrhæ nova monſtra queſtæ:
Omne cum Proteus pecus egit altos
Viſere montes:
Piſcium & ſummâ genus hæſit ulmo,
Nota quæ ſedes fuerat columbis;
Et ſuperjecto pavidæ natârunt
Æquore damæ.
Vidimus flavum Tiberim, retortis
Litore Etruſco violenter undis,
Ire dejectum monumenta Regis,
Templaque Veſtæ:
Iliæ dum ſe nimiùm querenti
Jactat ultorem, vagus & ſiniſtrâ
Labitur ripâ, Jove non probante, uxorius amnis.

Audiet cives acuiſſe ferrum,
Quo graves Perſæ melius perirent;
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara juventus.
Quem vocet Divûm populus ruentis
Imperî rebus? prece quâ fatigent
Virgines ſanctæ minùs audientem
Carmina Veſtam?
Cui dabit partes ſcelus expiandi
Jupiter? tandem venias, precamur,
Nube candentes humeros amictus,
Augur Apollo:
Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam Jocus circum volat, & Cupido:
Sive neglectum genus & nepotes
Reſpicis auctor,
Heu, nimis longo ſatiate ludo;
Quem juvat clamor, galeæque leves,
Acer & Marſi peditis cruentum
Vultus in hoſtem.
Sive mutatâ juvenem figurâ
Ales in terris imitaris, almæ
Filius Maiæ, patiens vocari
Cæſaris ultor.
Serus in cœlum redeas; diuque
Lætus interſis populo Quirini;
Neve te noſtris vitiis iniquum
Ocior aura
Tollat. hic magnos potiùs triumphos,
Hic ames dici pater atque princeps:
Neu ſinas Medos equitare inultos,
Te duce, Cæſar.

ODE III.

Navi Virgilium Athenas vehenti incolumitatem precatur; deinde in hominum audaciam vehementer inſurgit.

SIC te Diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida ſidera,

Ventorumque regat pater,
Obſtrictis aliis, præter Iapyga,
Navis, quæ tibi creditum
Debes Virgilium; finibus Atticis
Reddas incolumem, precor,
Et ſerves animæ dimidium meæ.
Illi robur & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commiſit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec triſtes Hyadas, nec rabiem Noti;
Quo non arbiter Adriæ
Major, tollere ſeu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,
Qui ficcis oculis monſtra natantia,
Qui vidit mare turgidum, &
Infames ſcopulos Acroceraunia?
Nequicquam Deus abſcidit
Prudens Oceano diſſociabili
Terras, ſi tamen impiæ
Non tangenda rates tranſiliunt vada.
Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum & nefas.
Audax Iapeti genus
Ignem fraude malâ gentibus intulit:
Poſt ignem ætheriâ domo
Subductum, macies, & nova febrium
Terris incubuit cohors:
Semotique priùs tarda neceſſitas
Lethi corripuit gradum.
Expertus vacuum Dædalus aëra
Pennis non homini datis:
Perrupit Acheronta Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum eſt.
Cœlum ipſum petimus ſtultitiâ; neque
Per noſtrum patimur ſcelus
Iracunda Jovem ponere fulmina.

AD L. SEXTIUM. ODE IV.

Adventu Veris, & communi moriendi neceſſitate propoſitâ, Sextium hortatur ad voluptates.

SOLVITUR acris hiems gratâ vice Veris & Favonî:
Trahuntque ſiccas machinæ carinas:
Ac neque jam ſtabulis gaudet pecus, aut arator igni;
Nec prata canis albicant pruinis.
Jam Cytherea choros ducit Venus, imminente Lunâ:
Junctæque Nymphis Gratiæ decentes
Alterno terram quatiunt pede; dum graves Cyclopum
Vulcanus ardens urit officinas.
Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
Aut flore, terræ quem ferunt ſolutæ.
Nunc & in umbroſis Fauno decet immolare lucis,
Seu poſcat agnam, ſive malit hœdum.
Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas,
Regumque turres. O beate Sexti,
Vitæ ſumma brevis ſpem nos vetat inchoare longam.
Jam te premet nox, fabulæque Manes.
Et domus exilis Plutonia: quò ſimul meâris,
Nec regna vini ſortiere talis,
Nec tenerum Lycidam mirabere, quo calet juventus
Nunc omnis, & mox virgines tepebunt.

AD PYRRHAM. ODE V.

Miſeros eſſe Pyrrhæ amatores. Se ex illis illecebris, tamquam è naufragio, enatâſſe.

QUIS multâ gracilis te puer in roſâ
Perfuſus liquidis urget odoribus
Grato, Pyrrha, ſub antro?
Cui flavam religas comam,
Simplex munditiis! Heu, quoties fidem
Mutatoſque Deos flebit, & aſpera
Nigris æquora ventis
Emirabitur inſolens,

Qui nunc te fruitur credulus aureâ,
Qui ſemper vacuam, ſemper amabilem
Sperat, neſcius auræ
Fallacis! miſeri, quibus
Intentata nites. Me tabulâ ſacer
Votivâ paries indicat uvida
Suſpendiſſe potenti
Veſtimenta maris Deo.

AD AGRIPPAM. ODE VI.

Bella ab eo geſta à Vario cantatum iri: ſe conviviis tantùm & amoribus deſcribendis aptum eſſe.

SCRIBERIS Vario fortis, & hoſtium
Victor, Mæonii carminis alite,
Quam rem cunque ferox navibus aut equis
Miles te duce geſſerit.
Nos, Agrippa, neque hæc dicere, nec gravem
Pelidæ ſtomachum cedere neſcii,
Nec curſus duplicis per mare Ulyſſeï,
Nec ſævam Pelopis domum
Conamur, tenues grandia: dum pudor,
Imbelliſque lyræ Muſa potens vetat
Laudes egregii Cæſaris, & tuas,
Culpâ deterere ingeni.
Quis Martem tunicâ tectum adamantinâ
Dignè ſcripſerit? aut pulvere Troïco
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydiden ſuperis parem?
Nos convivia, nos prælia virginum
Sectis in juvenes unguibus acrium
Cantamus; vacui, ſive quid urimur,
Non præter ſolitum leves.

AD MUNATIUM PLANCUM. ODE VII.

Alias aliis, ſibi Tiburtinam regionem placere. Cohortatio ad voluptates.

LAUDABUNT alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Epheſum, bimariſve Corinthi
Mœnia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
Inſignes, aut Theſſala Tempe.
Sunt quibus unum opus eſt, intactæ Palladis urbem
Carmine perpetuo celebrare, &
Undique decerptæ frondi præponere olivam.
Plurimus, in Junonis honorem,
Aptum dicit equis Argos, diteſque Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Lariſſæ percuſſit campus opimæ,
Quàm domus Albuneæ reſonantis,
Et præceps Anio, & Tiburni lucus, & uda
Mobilibus pomaria rivis.
Albus ut obſcuro deterget nubila cœlo
Sæpè Notus, neque parturit imbres
Perpetuos: ſic tu ſapiens finire memento
Triſtitiam, vitæque labores
Molli, Plance, mero; ſeu te fulgentia ſignis
Caſtra tenent, ſeu denſa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
Cùm fugeret, tamen uda Lyæo
Tempora populeâ fertur vinxiſſe coronâ,
Sic triſtes affatus amicos:
Quo nos cunque feret melior fortuna parente,
Ibimus, ô ſocii, comiteſque.
Nil deſperandum, Teucro duce, & auſpice Teucro.
Certus enim promiſit Apollo,
Ambiguam tellure novâ Salamina futuram.
O fortes, pejoraque paſſi
Mecum ſæpe viri, nunc vino pellite curas:
Cràs ingens iterabimus æquor.

AD LYDIAM. ODE VIII.

Sybarin juvenem, ut amore perditum, notat.

LYDIA, dic, per omnes
Te Deos oro, Sybarin cur properes amando
Perdere! cur apricum
Oderit campum, patiens pulveris atque ſolis?
Cur neque militaris
Inter æquales equitet, Gallica nec lupatis
Temperet ora frænis?
Cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
Sanguine viperino
Cautiùs vitat? neque jam livida geſtat armis
Brachia, ſæpe diſco,
Sæpe trans finem jaculo nobilis expedito?
Quid latet, ut marinæ
Filium dicunt Thetidis ſub lacrymoſa Trojæ
Funera; ne virilis
Cultus in cædem & Lycias proriperet catervas?

AD THALIARCHUM. ODE IX.

Hyeme indulgendum voluptati.

VIDES, ut altâ ſtet nive candidum
Soracte, nec jam ſuſtineant onus
Sylvæ laborantes, geluque
Flumina conſtiterint acuto?
Diſſolve frigus, ligna ſuper foco
Largè reponens; atque benigniùs
Deprome quadrimum Sabinâ,
O Thaliarche, merum diotâ.
Permitte Divis cætera: qui ſimul
Stravere ventos æquore fervido
Depræliantes; nec cupreſſi,
Nec veteres agitantur orni.
Quid ſit futurum crâs, fuge quærere; &
Quem fors dierum cumque dabit, lucro

Appone: nec dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas;
Donec virenti canities abeſt
Moroſa. Nunc & Campus, & areæ,
Leneſque ſub noctem ſuſurri
Compoſitâ repetantur horâ.
Nunc & latentis proditor intimo
Gratus puellæ riſus ab angulo,
Pignuſque dereptum lacertis,
Aut digito malè pertinaci.

AD MERCURIUM. ODE X.

MERCURI facunde, nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formaſti catus, & decoræ
More palæſtræ:
Te canam, magni Jovis & Deorum
Nuncium, curvæque lyræ parentem;
Callidum, quidquid placuit, jocoſo
Condere furto.
Te, boves olim niſi reddidiſſes
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetrâ
Riſit Apollo.
Quin & Atridas, duce te, ſuperbos,
Ilio dives Priamus relicto,
Theſſaloſque ignes, & iniqua Trojæ
Caſtra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus; virgâque levem coerces
Aureâ turbam, ſuperis Deorum
Gratus, & imis.

AD LEUCONOEN. ODE XI.

Indulgendum voluptati, omiſſâ futurorum curâ.

TU ne quæſieris (ſcire nefas) quem mihi, quem tibi
Finem Dî dederint, Leuconoe; nec Babylonios

Tentâris numeros. Ut melius, quidquid erit, pati!
Seu plures hiemes, seu tribuit Jupiter ultimam,
Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum; sapias, vina liques, & spatio brevi
Spem longam reseces. Dum loquimur, fugerit invida
Ætas: carpe diem, quàm minimùm credula postero.

AD AUGUSTUM. ODE XII.

Diis, Heroïbus, virisque aliquot claris laudatis, postremò commendat Augustum.

QUEM virum aut heroa lyrâ vel acri
Tibiâ sumes celebrare, Clio?
Quem Deum? cujus recinet jocosa
Nomen imago,
Aut in umbrosis Heliconis oris,
Aut super Pindo, gelidove in Hæmo?
Unde vocalem temere insecutæ
Orphea silvæ,
Arte maternâ rapidos morantem
Fluminum lapsus, celeresque ventos,
Blandum & auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid priùs dicam solitis Parentis
Laudibus; qui res hominum ac Deorum,
Qui mare & terras, variisque mundum
Temperat horis?
Unde nil majus generatur ipso,
Nec viget quidquam simile, aut secundum:
Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores.
Præliis audax neque te silebo
Liber, & sævis inimica Virgo
Belluis; nec te, metuende certâ
Phœbe sagittâ.
Dicam & Alciden, puerosque Ledæ;
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit;

Deflúit ſaxis agitatus humor;
Concidunt venti, fugiúntque nubes;
Et minax (quòd ſic voluere) ponto
Unda recumbit.
Romulum poſt hos priùs, an quietum
Pompilî regnum memorem, an ſuperbos
Tarquinî faſces, dubito, an Catonis
Nobile lethum.
Regulum, & Scauros, animæque magnæ
Prodigum Paulum, ſuperante Pœno,
Gratus inſigni referam Camenâ,
Fabriciumque.
Hunc, & incomptis Curium capillis
Utilem bello tulit, & Camillum
Sæva paupertas, & avitus apto
Cum lare fundus.
Creſcit, occulto velut arbor ævo,
Fama Marcelli. Micat inter omnes
Julium ſidus, velut inter ignes
Luna minores.
Gentis humanæ pater atque cuſtos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæſaris fatis data: tu ſecundo
Cæſare regnes.
Ille ſeu Parthos Latio imminentes
Egerit juſto domitos triumpho,
Sive ſubjectos orientis oræ
Seras & Indos;
Te minor latum reget æquus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum,
Tu parùm caſtis inimica mittes
Fulmina lucis.

AD LYDIAM. ODE XIII.

Dolet ſibi Telephum rivalem anteponi.

CUM tu, Lydia, Telephi
Cervicem roſeam, cerea Telephi
Laudas brachia, væ, meum
Fervens difficili bile tumet jecur.

Tunc nec mens mihi, nec color
  Certâ ſede manent: humor & in genas
Furtim labitur, arguens
  Quàm lentis penitùs macerer ignibus.
Uror, ſeu tibi candidos
  Turpârunt humeros immodicæ mero
Rixæ; ſive puer furens
  Impreſſit memorem dente labris notam.
Non, ſi me ſatis audias,
  Speres perpetuum, dulcia barbarè
Lædentem oſcula, quæ Venus
  Quintâ parte ſui nectaris imbuit.
Felices ter, & ampliùs,
  Quos irrupta tenet copula; nec malis
Divulſus querimoniis,
  Supremâ citiùs ſolvet amor die.

ODE XIV.

Ad Rempublicam bellum civile reparantem.

O Navis, referent in mare te novi
  Fluctus. O quid agis? fortiter occupa
Portum. Nonne vides, ut
  Nudum remigio latus,
Et malus celeri ſaucius Africo,
Antennæque gemant; ac ſine funibus
  Vix durare carinæ
  Poſſint imperioſius
Æquor? non tibi ſunt integra lintea;
Non Dî, quos iterum preſſa voces malo.
  Quamvis Pontica pinus,
  Silvæ filia nobilis,
Jactes & genus, & nomen inutile:
Nil pictis timidus navita puppibus
  Fidit. Tu, niſi ventis
  Debes ludibrium, cave.
Nuper ſolicitum quæ mihi tædium,
Nunc deſiderium, curaque non levis,
  Interfuſa nitentes
  Vites æquora Cycladas.

ODE XV.

Nerei vaticinium de ruinâ Trojæ.

PASTOR cùm traheret per freta navibus
Idæis Helenam perfidus hoſpitam;
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera
Nereus fata. malâ ducis avi domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Conjurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.
Eheù, quantus equis, quantus adeſt viris
Sudor! quanta moves funera Dardanæ
Genti! jam galeam Pallas & ægida
Curruſque & rabiem parat.
Nequicquam, Veneris præſidio ferox,
Pectes cæſariem: grataque feminis
Imbelli citharâ carmina divides.
Nequicquam thalamo graves
Haſtas, & calami ſpicula Cnoſſii
Vitabis, ſtrepitumque, & celerem ſequi
Ajacem: tamen, heu, ſerus adulteros
Crines pulvere collines!
Non Laërtiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylium Neſtora reſpicis?
Urgent impavidi te Salaminius
Teucerque, & Sthenelus ſciens
Pugnæ; ſive opus eſt imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Noſces. ecce furit te reperire atrox
Tydides melior patre:
Quem tu, cervus uti vallis in alterâ
Viſum parte lupum graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Ilio,
Matroniſque Phrygum, claſſis Achilleï.
Poſt certas hiemes uret Achaïcus
Ignis Iliacas domos.

AD AMICAM. ODE XVI.

Veniam petit à puellâ, quam Iambis læserat.

O Matre pulchrâ filia pulchrior,
Quem criminosis cunque voles modum
Pones Iambis; sive flammâ,
Sive mari libet Adriano.
Non Dindymenæ, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber æquè; non acuta
Sic geminant Corybantes æra,
Tristes ut iræ: quas neque Noricus
Deterret ensis, nec mare naufragum,
Nec sævus ignis, nec tremendo
Jupiter ipse ruens tumultu.
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Desectam, & insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.
Iræ Thyestem exitio gravi
Stravere; & altis urbibus ultimæ
Stetere causæ cur perirent
Funditus, imprimeretque muris
Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem. me quoque pectoris
Tentavit in dulci juventâ
Fervor, & in celeres Iambos
Misit furentem: nunc ego mitibus
Mutare quæro tristia; dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

AD TYNDARIDEM. ODE XVII.

Invitat eam in Lucretilem montem.

VELOX amœnum sæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus, & igneam

Defendit æſtatem capellis
Uſque meis, pluvioſque ventos.
Impunè tutum per nemus arbutos
Quærunt latentes & thyma deviæ
Olentis uxores mariti:
Nec virides metuunt colubros,
Nec Martiales hœdilia lupos;
Utcunque dulci, Tyndari, fiſtulâ
Valles, & Uſticæ cubantis
Lêvia perſonuere ſaxa.
Dî me tuentur: Dîs pietas mea
Et muſa cordi eſt. hinc tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reductâ valle Caniculæ
Vitabis æſtus, & fide Teïâ
Dices laborantes in uno
Penelopen vitreamque Circen.
Hîc innocentis pocula Lesbii
Duces ſub umbrâ: nec Semeleïus
Cum Marte confundet Thyoneus
Prœlia; nec metues protervum
Suſpecta Cyrum, ne malè diſpari
Incontinentes injiciat manus,
Et ſcindat hærentem coronam
Crinibus, immeritamque veſtem.

AD QUINTILIUM VARUM. ODE XVIII.

Vini potu moderato exhilarari animum, immoderato rixas excitari.

NULLAM, Vare, ſacrâ vite priùs ſeveris arborem
Circa mite ſolum Tiburis, & mœnia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus propoſuit: neque
Mordaces aliter diffugiunt ſolicitudines.
Quis poſt vina gravem militiam, aut pauperiem crepat?
Quis non te potiùs, Bacche pater, teque, decens Venus?
At ne quis modici tranſiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa ſuper mero

Debellata; monet Sithoniis non levis Evius,
Cùm fas atque nefas exiguo fine libidinum
Diſcernunt avidi. non ego te, candide Baſſareu,
Invitum quatiam; nec variis obſita frondibus
Sub divum rapiam. ſæva tene cum Berecyntio
Cornu tympana, quæ ſubſequitur cæcus amor ſui,
Et tollens vacuum plùs nimio gloria verticem,
Arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

DE GLYCERA. ODE XIX.

Se illius amore uri.

MATER ſæva Cupidinum,
Thebanæque jubet me Semeles puer,
Et laſciva Licentia,
Finitis animum reddere amoribus.
Urit me Glyceræ nitor
Splendentis Pario marmore purius;
Urit grata protervitas,
Et vultus nimiùm lubricus aſpici.
In me tota ruens Venus
Cyprum deſeruit; nec patitur Scythas,
Et verſis animoſum equis
Parthum dicere, nec quæ nihil attinent.
Hic vivum mihi ceſpitem, hic
Verbenas, pueri, ponite, thuraque,
Bimi cum paterâ meri.
Mactatâ veniet lenior hoſtiâ.

AD MÆCENATEM. ODE XX.

Invitat eum ad minimè ſumptuoſum convivium.

VILE potabis modicis Sabinum
Cantharis, Græcâ quod ego ipſe teſtâ
Conditum levi, datus in theatro
Cùm tibi plauſus,
Care Mæcenas eques; ut paterni
Fluminis ripæ, ſimul & jocoſa

Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.
Cæcubum, & prælo domitam Caleno
Tu bibes uvam: mea nec Falernæ
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

IN DIANAM ET APOLLINEM. ODE XXI.

Sæculare Carmen.

DIANAM teneræ dicite virgines:
Intonsum, pueri, dicite Cynthium,
Latonamque supremo
Dilectam penitus Jovi.
Vos lætam fluviis, & nemorum comâ,
Quæcunque aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Silvis, aut viridis Cragi:
Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetrâ
Fraternâque humerum lyrâ.
Hic bellum lacrymosum, hic miseram famem
Pestemque, à populo & principe Cæsare, in
Persas atque Britannos
Vestrâ motus aget prece.

AD ARISTIUM FUSCUM. ODE XXII.

Vitæ integritatem & innocentiam ubique esse tutam.

INTEGER vitæ, scelerisque purus
Non eget Mauris jaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravidâ sagittis,
Fusce, pharetrâ;
Sive per Syrtes iter æstuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.

Namque me ſilvâ lupus in Sabinâ,
Dum meam canto Lalagen, & ultra
Terminum curis vagor expeditis,
Fugit inermem:
Quale portentum neque militaris
Daunia in latis alit eſculetis;
Nec Jubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.
Pone me pigris ubi nulla campis
Arbor æſtivâ recreatur aurâ;
Quod latus mundi nebulæ maluſque
Jupiter urget:
Pone ſub curru nimiùm propinqui
Solis, in terrâ domibus negatâ;
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

AD CHLOEN. ODE XXIII.

Non eſſe jam quòd viriles complexus, viro matura, extimeſcat.

VITAS hinnuleo me ſimilis, Chloe,
Quærenti pavidam montibus aviis
Matrem, non ſine vano
Aurarum & ſilvæ metu.
Nam, ſeu mobilibus vitis inhorruit
Ad ventum foliis, ſeu virides rubum
Dimovere lacertæ,
Et corde & genibus tremit.
Atqui non ego te, tigris ut aſpera,
Gætulusve leo, frangere perſequor.
Tandem deſine matrem
Tempeſtiva ſequi viro.

AD VIRGILIUM. ODE XXIV.

Deflet Quintilii Vari mortem.

QUIS deſiderio ſit pudor aut modus
Tam cari capitis? præcipe lugubres

Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
Vocem cum citharâ dedit.
Ergo Quintilium perpetuus ſopor
Urget? cui Pudor, & Juſtitiæ ſoror
Incorrupta Fides, nudaque Veritas,
Quando ullum inveniet parem?
Multis ille bonis flebilis occidit;
Nulli flebilior quàm tibi, Virgili.
Tu fruſtra pius, heu! non ita creditum
Poſcis Quintilium Deos.
Quòd ſi Threïcio blandiùs Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem;
Non vanæ redeat ſanguis imagini,
Quam virgâ ſemel horridâ
Non lenis precibus fata recludere
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum: ſed levius fit patientiâ,
Quidquid corrigere eſt nefas.

AD LYDIAM. ODE XXV.

Inſultat ei, quòd, jam vetula, à juvenibus contemnatur.

PARCIUS junctas quatiunt feneſtras
Ictibus crebris juvenes protervi,
Nec tibi ſomnos adimunt: amatque
Janua limen,
Quæ priùs multùm facilis movebat
Cardines. audis minùs & minùs jam,
" Me tuo longas pereunte noctes,
" Lydia, dormis?
Invicem mœchos anus arrogantes
Flebis in ſolo levis angiportu,
Thracio bacchante magis ſub inter-
lunia vento:
Cùm tibi flagrans amor, & libido,
Quæ ſolet matres furiare equorum,
Sæviet circa jecur ulceroſum;
Non ſine queſtu,
Læta quòd pubes ederâ virenti

Gaudeat, pullâ magis atque myrto;
Aridas frondes hiemis ſodali
Dedicet Hebro.

DE ÆLIO LAMIA. ODE XXVI.

Se, ſoluto animo, velle Lamiam laudare.

MUSIS amicus, triſtitiam & metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis; quis ſub Arcto
Rex gelidæ metuatur oræ,
Quid Tiridatem terreat unicè
Securus. ô quæ fontibus integris
Gaudes, apricos nectere flores,
Nectere meo Lamiæ coronam,
Pimplea dulcis: nil ſine te mei
Proſunt honores. hunc fidibus novis,
Hunc Lesbio ſacrare plectro
Teque tuaſque decet ſorores.

AD SODALES. ODE XXVII.

Inter pocula minimè rixandum; ſed potiùs amatoriis ſermonibus exhilarandum eſſe animum.

NATIS in uſum lætitiæ ſcyphis
Pugnare Thracum eſt. tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.
Vino & lucernis Medus acinaces
Immane quantum diſcrepat. impium
Lenite clamorem, ſodales,
Et cubito remanete preſſo.
Vultis ſeveri me quoque ſumere
Partem Falerni? dicat Opuntiæ
Frater Megillæ, quo beatus
Vulnere, quâ pereat ſagittâ.
Ceſſat voluntas? non aliâ bibam

Mercede. quæ te cunque domat Venus,
Non erubeſcendis adurit
Ignibus, ingenuoque ſemper
Amore peccas. quidquid habes, age,
Depone tutis auribus. ah miſer,
Quantâ laboras in Charybdi!
Digne puer meliore flammâ.
Quæ ſaga, quis te ſolvere Theſſalis
Magus venenis, quis poterit Deus?
Vix illigatum te triformi
Pegaſus expediet Chimærâ.

ODE XXVIII.

Inducitur Archytas nautæ cuidam reſpondens, omnibus eſſe moriendum, oranſque ne ſinat corpus ſuum jacere in litore inſepultum.

TE maris & terræ, numeroque carentis arenæ
Menſorem cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope litus parva Matinum
Munera: nec quidquam tibi prodeſt
Aërias tentaſſe domos, animoque rotundum
Percurriſſe polum, morituro.
Occidit & Pelopis genitor conviva Deorum,
Tithonuſque remotus in auras,
Et Jovis arcanis Minos admiſſus: habentque
Tartara Panthoïden, iterum Orco
Demiſſum; quamvis, clypeo Trojana refixo
Tempora teſtatus, nihil ultra
Nervos atque cutem morti conceſſerat atræ;
Judice te, non ſordidus auctor
Naturæ verique; ſed omnes una manet nox,
Et calcanda ſemel via lethi.
Dant alios Furiæ torvo ſpectacula Marti:
Exitio eſt avidum mare nautis:
Miſta ſenum ac juvenum denſantur funera: nullum
Sæva caput Proſerpina fugit.
Me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.

At tu, nauta, vagæ ne parce malignus arenæ
Ossibus & capiti inhumato
Particulam dare. sic, quodcunque minabitur Eurus
Fluctibus Hesperiis, Venusinæ
Plectantur silvæ, te sospite; multaque merces,
Unde potest, tibi defluat æquo
Ab Jove, Neptunoque sacri custode Tarenti.
Negligis immeritis nocituram
Postmodo te natis fraudem committere fortan.
Debita jura vicesque superbæ.
Te maneant ipsum: precibus non linquar inultis;
Teque piacula nulla resolvent.
Quanquam festinas, non est mora longa; licebit
Injecto ter pulvere curras.

AD ICCIUM. ODE XXIX.

Miratur eum à philosophiæ studio ad militiam transisse.

ICCI, beatis nunc Arabum invides
Gazis; & acrem militiam paras
Non antè devictis Sabææ
Regibus; horribilique Medo
Nectis catenas. quæ tibi virginum,
Sponso necato, barbara serviet?
Puer quis ex aulâ capillis
Ad cyathum statuetur unctis,
Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno? quis neget arduis
Pronos relabi posse rivos
Montibus, & Tiberim reverti;
Cùm tu coëmtos undique nobiles
Libros Panætî, Socraticam & domum
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

AD VENEREM. ODE XXX.

Ut in ædem Glyceræ veniat.

O Venus regina Gnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, & vocantis
Thure te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Fervidus tecum puer, & ſolutis
Gratiæ zonis, properentque Nymphæ,
Et parum comis ſine te Juventas,
Mercuriuſque.

ODE XXXI.

Quid petendum ab Apolline.

QUID dedicatum poſcit Apollinem
Vates? quid orat, de paterâ novum
Fundens liquorem? non opimæ
Sardiniæ ſegetes feraces;
Non æſtuoſæ grata Calabriæ
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum;
Non rura, quæ Liris quietâ
Mordet aquâ taciturnus amnis.
Premant Calenâ falce, quibus dedit
Fortuna, vitem: dives & aureis
Mercator exſiccet cullullis
Vina Syrâ reparata merce,
Dis carus ipſis; quippe ter & quater
Anno reviſens æquor Atlanticum
Impunè. me paſcunt olivæ,
Me cichorea, leveſque malvæ.
Frui paratis & valido mihi,
Latoe, dones, &, precor, integrâ
Cum mente; nec turpem ſenectam
Degere, nec citharâ carentem.

AD LYRAM. ODE XXXII.

Teſtudinem ſuam commendat.

POSCIMUR, ſi quid vacui ſub umbrâ
Luſimus tecum, quod & hunc in annum
Vivat, & plures: age, dic Latinum,
Barbite, carmen,
Lesbio primùm modulate civi:
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Sive jactatam religârat udo
Litore navim;
Liberum, & Muſas, Veneremque, & illi
Semper hærentem puerum canebat,
Et Lycum nigris oculis nigroque
Crine decorum.
O decus Phœbi, & dapibus ſupremi
Grata teſtudo Jovis, ô laborum
Dulce lenimen, mihi cunque ſalve
Rite vocanti.

AD ALBIUM TIBULLUM. ODE XXXIII.

Solatur eum aliorum exemplo, qui amantes non redamentur.

ALBI, ne doleas plùs nimio, memor
Immitis Glyceræ: neu miſerabiles
Decantes elegos, cur tibi junior
Læſâ præniteat fide.
Inſignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor: Cyrus in aſperam
Declinat Pholoen: ſed priùs Appulis
Jungentur capreæ lupis,
Quàm turpi Pholoe peccet adultero.
Sic viſum Veneri; cui placet impares
Formas atque animos ſub juga ahenea
Sævo mittere cum joco.
Ipſum me, melior cùm peteret Venus,

Gratâ

Cratâ detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Adriæ
Curvantis Calabros ſinus.

AD SEIPSUM. ODE XXXIV.

Eum pœnitere quòd Epicureos ſecutus parum ſtudioſè Deos coluerit.

PARCUS Deorum cultor & infrequens,
Inſanientis dum ſapientiæ
Conſultus erro; nunc retrorſum
Vela dare, atque iterare curſus
Cogor relictos. namque Dieſpiter
Igni coruſco nubila dividens
Plerumque, per purum tonantes
Egit equos volucremque currum:
Quo bruta tellus, & vaga flumina,
Quo Styx, & inviſi horrida Tænari
Sedes, Atlanteuſque finis
Concutitur. valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus,
Obſcura promens: hinc apicem rapax
Fortuna cum ſtridore acuto
Suſtulit; hic poſuiſſe gaudet.

AD FORTUNAM. ODE XXXV.

Orat eam ut ſervet Cæſarem in Britannos ire meditantem.

O Diva, gratum quæ regis Antium,
Præſens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel ſuperbos
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit ſolicitâ prece
Ruris colonus; te dominam æquoris,
Quicunque Bithynâ laceſſit
Carpathium pelagus carinâ.

Te Dacus aſper, te profugi Scythæ,
Urbeſque, genteſque, & Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni:
Injurioſo ne pede proruas
Stantem columnam; neu populus frequens
Ad arma ceſſantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.
Te ſemper anteit ſæva Neceſſitas,
Clavos trabales & cuneos manu
Geſtans ahenâ: nec ſeverus
Uncus abeſt, liquidumque plumbum.
Te Spes, & alba rara Fides colit
Velata panno, nec comitem abnegat,
Utcunque mutatâ potentes
Veſte domos inimica linquis.
At vulgus infidum, & meretrix retro
Perjura cedit: diffugiunt cadis
Cum fæce ſiccatis amici,
Ferre jugum pariter doloſi.
Serves iturum Cæſarem in ultimos
Orbis Britannos, & juvenum recens
Examen Eöis timendum
Partibus, Oceanoque rubro.
Eheu! cicatricum & ſceleris pudet,
Fratrumque. quid nos dura refugimus
Ætas? quid intactum nefaſti
Liquimus? unde manum juventus
Metu Deorum continuit? quibus
Pepercit aris? ô utinam novâ
Incude diffingas retuſum in
Maſſagetas Arabaſque ferrum.

ODE XXXVI.

Gratulatur Numidæ amico fauſtum in patriam reditum.

ET thure & fidibus juvat
Placare, & vituli ſanguine debito
Cuſtodes Numidæ Deos:

Qui nunc Heſperiâ ſoſpes ab ultimâ,
Caris multa ſodalibus,
Nulli plura tamen dividit oſcula,
Quàm dulci Lamiæ, memor
Actæ non alio rege puertiæ,
Mutatæque ſimul togæ.
Creſſâ ne careat pulchra dies notâ:
Neu promtæ modus amphoræ,
Neu morem in Saliûm ſit requies pedum:
Neu multi Damalis meri
Baſſum Threïciâ vincat amyſtide:
Neu deſint epulis roſæ,
Neu vivax apium, neu breve lilium.
Omnes in Damalin putres
Deponent oculos: nec Damalis novo
Divelletur adultero,
Laſcivis ederis ambitioſior.

AD SODALES. ODE XXXVII.

Eos ad lætitiam hortatur, ob Actiacam victoriam.

NUNC eſt bibendum, nunc pede libero
Pulſanda tellus: nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum
Tempus erat dapibus, ſodales.
Antehac nefas depromere Cæcubum
Cellis avitis; dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus & imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens
Sperare, fortunâque dulci
Ebria. ſed minuit furorem
Vix una ſoſpes navis ab ignibus:
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæſar, ab Italiâ volantem
Remis adurgens (accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus

Venator in campis nivalis
Æmoniæ) daret ut catenis
Fatale monſtrum: quæ generoſiùs
Perire quærens, nec muliebriter
Expavit enſem, nec latentes
Claſſe citâ reparavit oras.
Auſa & jacentem viſere regiam
Vultu ſereno, fortis & aſperas
Tractare ſerpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum,
Deliberatâ morte ferocior:
Sævis Liburnis ſcilicet invidens
Privata deduci ſuperbo
Non humilis mulier triumpho.

AD PUERUM. ODE XXXVIII.

Se tenui apparatu gaudere.

PERSICOS odi, puer, apparatus:
Diſplicent nexæ philyrâ coronæ:
Mitte ſectari, roſa quò locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curo: neque te miniſtrum
Dedecet myrtus, neque me ſub arctâ
Vite bibentem.

QUINTI HORATII FLACCI CARMINUM LIBER SECUNDUS.

AD ASINIUM POLLIONEM. ODE I.

Eum monet ut ſuas de bellis civilibus tragœdias tantiſper intermittat, dum res civiles ordinârit.

MOTUM ex Metello conſule civicum,
Bellique cauſas, & vitia, & modos,
Ludumque Fortunæ, graveſque
Principum amicitias, & arma
Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculoſæ plenum opus aleæ,
Tractas, & incedis per ignes
Suppoſitos cineri doloſo.
Paulùm ſeveræ Muſa tragœdiæ
Deſit theatris: mox, ubi publicas
Res ordinâris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Inſigne mœſtis præſidium reis,
Et conſulenti, Pollio, curiæ:
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Jam nunc minaci murmure cornuum
Perſtringis aures: jam litui ſtrepunt:
Jam fulgor armorum fugaces
Terret equos, equitumque vultus.
Audire magnos jam videor duces
Non indecoro pulvere ſordidos,

Et cuncta terrarum ſubacta,
Præter atrocem animum Catonis.
Juno, & Deorum quiſquis amicior
Afris, inultâ ceſſerat impotens
Tellure, victorum nepotes
Rettulit inferias Jugurthæ.
Quis non Latino ſanguine pinguior
Campus ſepulcris impia prœlia
Teſtatur, auditumque Medis
Heſperiæ ſonitum ruinæ?
Qui gurges, aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniæ
Non decoloravere cædes?
Quæ caret ora cruore noſtro?
Sed ne relictis, Muſa procax, jocis,
Ceæ retractes munera næniæ:
Mecum Dionæo ſub antro
Quære modos leviore plectro.

AD C. CRISPUM SALLUSTIUM. ODE II.

Avaritiam vituperat, & liberalitatem extollit.

NULLUS argento color eſt, avaris
Abditæ terris inimice lamnæ
Criſpe Salluſti, niſi temperato
Splendeat uſu.
Vivet extento Proculeius ævo,
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget pennâ metuente ſolvi
Fama ſuperſtes.
Latiùs regnes avidum domando
Spiritum, quàm ſi Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.
Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops;
Nec ſitim pellit, niſi cauſa morbi
Fugerit venis, & aquoſus albo
Corpore languor.
Redditum Cyri ſolio Phraaten,

Diffidens plebi, numero beatorum
Eximit Virtus; populumque falsis
Dedocet uti
Vocibus, regnum & diadema tutum
Deferens uni, propriamque laurum,
Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

AD DELLIUM. ODE III.

Moderatè ferenda utraque est fortuna, cùm omnibus impendeat æqua moriendi conditio.

ÆQUAM memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitiâ, moriture Delli;
Seu mœstus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum beâris
Interiore notâ Falerni:
Quà pinus ingens albaque populus
Umbram hospitalem consociare amant
Ramis, & obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo:
Huc vina, & unguenta, & nimiùm breves
Flores amœnæ ferre jube rosæ,
Dum res, & ætas, & sororum
Fila trium patiuntur atra.
Cedes coëmtis saltibus, & domo,
Villâque, flavus quam Tiberis lavit,
Cedes; & exstructis in altum
Divitiis potietur heres.
Divesne prisco natus ab Inacho,
Nil interest; an pauper, & infimâ
De gente, sub dio moreris;
Victima nil miserantis Orci.
Omnes eodem cogimur: omnium
Versatur urnâ seriùs ociùs
Sors exitura, & nos in æternum
Exilium impositura cymbæ.

AD XANTHIAM PHOCEUM. ODE IV.

Ancillam amare, Heroum exemplo, turpe non esse.

NE sit ancillæ tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu: priùs insolentem
Serva Briseïs niveo colore
Movit Achillem.
Movit Ajacem Telamone natum
Forma captivæ dominum Tecmessæ:
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine raptâ;
Barbaræ postquam cecidere turmæ
Thessalo victore, & ademtus Hector
Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.
Nescias an te generum beati
Phyllidis flavæ decorent parentes:
Regium certè genus, & Penates
Mœret iniquos.
Crede non illam tibi de scelestâ
Plebe delectam; neque sic fidelem,
Sic lucro aversam potuisse nasci
Matre pudendâ.
Brachia, & vultum, teretesque suras
Integer laudo: fuge suspicari,
Cujus octavum trepidavit ætas
Claudere lustrum.

ODE V.

Revocandam esse mentem ab amore virginis immaturæ.

NONDUM subactâ ferre jugum valet
Cervice, nondum munia comparis
Æquare, nec tauri ruentis
In venerem tolerare pondus:
Circa virentes est animus tuæ
Campos juvencæ, nunc fluviis gravem

Solantis æſtum, nunc in udo
Ludere cum vitulis ſalicto
Prægeſtientis. tolle cupidinem
Immitis uvæ: jam tibi lividos
Diſtinguet Autumnus racemos
Purpureo varius colore.
Jam te ſequetur: currit enim ferox
Ætas; & illi, quos tibi demſerit,
Apponet annos. jam protervâ
Fronte petet Lalage maritum:
Dilecta, quantùm non Pholoe fugax,
Non Chloris; albo ſic humero nitens,
Ut pura nocturno renidet
Luna mari, Cnidiuſve Gyges:
Quem ſi puellarum inſereres choro,
Mirè ſagaces falleret hoſpites
Diſcrimen obſcurum, ſolutis
Crinibus, ambiguoque vultu.

AD SEPTIMIUM. ODE VI.

Tiburtinæ & Tarentinæ regionis amœnitatem laudat.

SEPTIMI Gades aditure mecum, &
Cantabrum indoctum juga ferre noſtra, &
Barbaras Syrtes, ubi Maura ſemper
Æſtuat unda:
Tibur Argeo poſitum colono
Sit meæ ſedes utinam ſenectæ;
Sit modus laſſo maris, & viarum,
Militiæque.
Unde ſi Parcæ prohibent iniquæ,
Dulce pellitis ovibus Galeſi
Flumen, & regnata petam Laconi
Rura Phalanto.
Ille terrarum mihi præter omnes
Angulus ridet; ubi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro;
Ver ubi longum, tepidaſque præbet

Jupiter brumas, & amicus Aulon
Fertili Baccho minimùm Falernis
Invidet uvis.
Ille te mecum locus, & beatæ
Poſtulant arces: ibi tu calentem
Debitâ ſparges lacrymâ favillam
Vatis amici.

AD POMP. VARUM. ODE VII.

Huic reditum è militia grandinat.

O Sæpe mecum tempus in ultimum
Deducte, Bruto militiæ duce,
Quis te redonavit Quiritem
Dis patriis, Italoque cœlo,
Pompei, meorum prime ſodalium?
Cum quo morantem ſæpe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.
Tecum Philippos & celerem fugam
Senſi, relictâ non bene parmulâ;
Cùm fracta virtus, & minaces
Turpe ſolum tetigere mento.
Sed me per hoſtes Mercurius celer
Denſo paventem ſuſtulit aëre:
Te rurſus in bellum reſorbens
Unda fretis tulit æſtuoſis.
Ergo obligatam redde Jovi dapem;
Longâque feſſum militiâ latus
Depone ſub lauru meâ; nec
Parce cadis tibi deſtinatis.
Oblivioſo lêvia Maſſico
Ciboria exple: funde capacibus
Unguenta de conchis. quis udo
Deproperare apio coronas
Curatve myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? non ego fanius
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere eſt amico.

IN BARINEN. ODE VIII.

Non esse cur ei juranti credatur: formosarum enim perjuria à Diis non vindicari.

ULLA si juris tibi pejerati
Pœna, Barine, nocuisset unquam;
Dente si nigro fieres, vel uno
Turpior ungui;
Crederem: sed tu, simul obligâsti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multo, juvenumque prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, & toto taciturna noctis
Signa cum cœlo, gelidâque Divos
Morte carentes.
Ridet hoc, inquam, Venus ipsa; rident
Simplices Nymphæ, ferus & Cupido,
Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruentâ.
Adde, quòd pubes tibi crescit omnis,
Servitus crescit nova: nec priores
Impiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpe minati.
Te suis matres metuunt juvencis,
Te senes parci, miseræque nuper
Virgines nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

AD VALGIUM. ODE IX.

Ut Mysiæ pueri mortem aliquando tandem flere desinat.

NON semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros; aut mare Caspium
Vexant inæquales procellæ
Usque; nec Armeniis in oris,
Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes; aut Aquilonibus

Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.
Tu ſemper urges flebilibus modis
Myſten ademtum; nec tibi Veſpero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente ſolem.
At non ter ævo functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum ſenex
Annos; nec impubem parentes
Troilon, aut Phrygiæ ſorores
Flevere ſemper. deſine mollium
Tandem querelarum; & potiùs nova
Cantemus Auguſti tropæa
Cæſaris; & rigidum Niphaten,
Medumque flumen gentibus additum
Victis, minores volvere vortices;
Intrâque præſcriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

AD LICINIUM MURENAM. ODE X.

Servandam eſſe mediocritatem, & animi in utrâque fortunâ æquabilitatem.

RECTIUS vives, Licini, neque altum
Semper urgendo; neque dum procellas
Cautus horreſcis, nimiùm premendo
Litus iniquum.
Auream quiſquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obſoleti
Sordibus tecti, caret invidendâ
Sobrius aulâ.
Sæpiùs ventis agitatur ingens
Pinus; & celſæ graviore caſu
Decidunt turres; feriuntque ſummos
Fulmina montes.
Sperat infeſtis, metuit ſecundis
Alteram ſortem bene præparatum
Pectus. informes hiemes reducit
Jupiter; idem

Summovet.

Summovet: non, ſi malè nunc, & olim
Sic erit: quondam citharâ tacentem
Suſcitat Muſam, neque ſemper arcum
Tendit Apollo.
Rebus anguſtis animoſus atque
Fortis appare: ſapienter idem
Contrahes vento nimiùm ſecundo
Turgida vela.

AD Q. HIRPINUM. ODE XI.

Jucundè vivendum eſſe, omiſſis curis.

QUID bellicoſus Cantaber, & Scythes,
Hirpine Quinti, cogitet, Adriâ
Diviſus objecto, remittas
Quærere; nec trepides in uſum
Poſcentis ævi pauca. fugit retro
Lêvis juventas & decor, aridâ
Pellente laſcivos amores
Canitie, facilemque ſomnum.
Non ſemper idem floribus eſt honos
Vernis; neque uno Luna rubens nitêt
Vultu. quid æternis minorem
Conſiliis animum fatigas?
Cur non ſub altâ vel platano, vel hac
Pinu jacentes ſic temere, & roſâ
Canos odorati capillos,
Dum licet, Aſſyriâque nardo,
Potamus uncti? diſſipat Evius
Curas edaces. quis puer ociùs
Reſtinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lymphâ?
Quis devium ſcortum eliciet domo
Lyden? eburnâ, dic age, cum lyrâ
Maturet, incomtum Lacænæ
More comam religata nodum.

AD MÆCENATEM. ODE XII.

Non convenire res graves Lyrico carmini.

NOLIS longa feræ bella Numantiæ,
Nec durum Annibalem, nec Siculum mare
Pœno purpureum ſanguine, mollibus
Aptari cithareæ modis;
Nec fævos Lapithas, & nimium mero
Hylæum; domitoſque Herculeâ manu
Telluris juvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris: tuque pedeſtribus
Dices hiſtoriis prœlia Cæſaris,
Mæcenas, melius, ductaque per vias
Regum colla minantium.
Me dulces dominæ Muſa Licymniæ
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, & bene mutuis
Fidum pectus amoribus:
Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare joco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, ſacro
Dianæ celebris die.
Num tu, quæ tenuit dives Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes
Permutare velis crine Licymniæ,
Plenas aut Arabum domos?
Dum flagrantia detorquet ad oſcula
Cervicem, aut facili ſævitiâ negat,
Quæ poſcente magis gaudeat eripi,
Interdum rapere occupet.

ODE XIII.

In arborem, cujus caſu in agro Sabino penè oppreſſus eſt.

ILLE & nefaſto te poſuit die,
Quicunque primùm, & ſacrilegâ manu

Produxit, arbos, in nepotum
Perniciem, opprobriumque pagi.
Illum & parentis crediderim ſui
Fregiſſe cervicem, & penetralia
Sparſiſſe nocturno cruore
Hoſpitis: ille venena Colchica,
Et quidquid uſquam concipitur nefas,
Tractavit; agro qui ſtatuit meo
Te triſte lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quiſque vitet, nunquam homini ſatis
Cautum eſt in horas. navita Boſporum
Pœnus perhorreſcit, neque ultra
Cæca timet aliunde fata;
Miles ſagittas & celerem fugam
Parthi; catenas Parthus & Italum
Robur: ſed improviſa lethi
Vis rapuit rapietque gentes.
Quàm penè furvæ regna Proſerpinæ,
Et judicantem vidimus Æacum,
Sedeſque diſcretas piorum, &
Æoliis fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus;
Et te ſonantem pleniùs aureo,
Alcæe, plectro dura navis,
Dura fugæ mala, dura belli.
Utrumque ſacro digna ſilentio
Mirantur umbræ dicere: ſed magis
Pugnas & exactos tyrannos
Denſum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum? ubi illis carminibus ſtupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures, & intorti capillis
Eumenidum recreantur angues?
Quin & Prometheus, & Pelopis parens
Dulci laborem decipitur ſono:
Nec curat Orion leones
Aut timidos agitare lyncas.

AD POSTUMUM. ODE XIV.

Mortem vitari non poſſe.

EHEU, fugaces, Poſtume, Poſtume,
Labuntur anni: nec pietas moram
Rugis & inſtanti ſenectæ
Afferet, indomitæque morti:
Non, ſi trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrymabilem
Plutona tauris; qui ter amplum
Geryonen Tityonque triſti
Compeſcit undâ, ſcilicet omnibus,
Quicunque terræ munere veſcimur,
Enavigandâ; ſive reges,
Sive inopes erimus coloni.
Fruſtra cruento Marte carebimus,
Fractiſque rauci fluctibus Adriæ;
Fruſtra per autumnos nocentem
Corporibus metuemus Auſtrum.
Viſendus ater flumine languido
Cocytus errans, & Danaï genus
Infame, damnatuſque longi
Siſyphus Æolides laboris.
Linquenda tellus, & domus, & placens
Uxor: neque harum, quas colis, arborum
Te, præter inviſas cupreſſos,
Ulla brevem dominum ſequetur.
Abſumet heres Cæcuba dignior
Servata centum clavibus, & mero
Tinget pavimentum ſuperbo,
Pontificum potiore cœnis.

ODE XV.

In ſui ſæculi cirà ædificia luxum.

JAM pauca aratro jugera regiæ
Moles relinquent: undique latiùs

Extenta viſentur Lucrino
Stagna lacu; platanuſque cœlebs
Evincet ulmos: tum violaria, &
Myrtus, & omnis copia narium,
Spargent olivetis odorem,
Fertilibus domino priori:
Tum ſpiſſa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. non ita Romuli
Præſcriptum & intonſi Catonis
Auſpiciis, veterumque normâ.
Privatus illis cenſus erat brevis,
Commune magnum: nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton:
Nec fortuitum ſpernere ceſpitem
Leges ſinebant, oppida publico
Sumtu jubentes, & Deorum
Templa novo decorare ſaxo.

AD GROSPHUM. ODE XVI.

Tranquillitatem animi non aliunde quàm à ſeipſo petendam.

OTIUM Divos rogat impotenti
Prenſus Ægæo, ſimul atra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis;
Otium bello furioſa Thrace,
Otium Medi pharetrâ decori,
Groſphe, non gemmis, neque purpurâ venale, nec auro.
Non enim gazæ, neque conſularis
Summovet lictor miſeros tumultus
Mentis, & curas laqueata circùm
Tecta volantes.
Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in menſâ tenui ſalinum;
Nec leves ſomnos timor aut cupido
Sordidus aufert.
Quid brevi fortes jaculamur ævo

Multa? quid terris alio calentes
Sole mutamus? patriæ quis exsul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitiosa naves
Cura; nec turmas equitum relinquit,
Ocior cervis, & agente nimbos
Ocior Euro.
Lætus in præsens animus, quod ultra est
Oderit curare, & amara leni
Temperet risu. nihil est ab omni
Parte beatum.
Abstulit clarum cita mors Achillem:
Longa Tithonum minuit senectus:
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget hora.
Te greges centum, Siculæque circùm
Mugiunt vaccæ; tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa; te bis Afro
Murice tinctæ
Vestiunt lanæ: mihi parva rura, &
Spiritum Graiæ tenuem Camenæ
Parca non mendax dedit, & malignum
Spernere vulgus.

AD MÆCENATEM ÆGROTUM. ODE XVII

Negat se ei superstitem esse velle.

CUR me querelis exanimas tuis?
Nec Dîs amicum est, nec mihi, te priùs
Obire, Mæcenas, mearum
Grande decus columenque rerum.
Ah, te meæ si partem animæ rapit
Maturior vis, quid moror altera?
Nec carus æquè, nec superstes
Integer: ille dies utramque
Ducet ruinam: non ego perfidum
Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
Utcunque præcedes, supremùm
Carpere iter comites parati.

Me nec Chimæræ ſpiritus igneæ,
Nec, ſi reſurgat, centimanus Gyas
Divellet unquam: ſic potenti
Juſtitiæ placitumque Parcis.
Seu Libra, ſeu me Scorpius aſpicit
Formidoloſus, pars violentior
Natalis horæ, ſeu tyrannus
Heſperiæ Capricornus undæ:
Utrumque noſtrum incredibili modo
Conſentit aſtrum. te Jovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucriſque fati
Tardavit alas; cùm populus frequens
Lætum theatris ter crepuit ſonum:
Me truncus illapſus cerebro
Suſtulerat, niſi Faunus ictum
Dextrâ levaſſet, Mercurialium
Cuſtos virorum. reddere victimas
Ædemque votivam memento
Nos humilem feriemus agnam.

ODE XVIII.

Se ſuâ ſorte & mediocri fortunâ contentum vivere.

NON ebur, neque aureum
Meâ renidet in domo lacunar:
Non trabes Hymettiæ
Premunt columnas ultimâ reciſas
Africâ: neque Attali
Ignotus heres regiam occupavi:
Nec Laconicas mihi
Trahunt honeſtæ purpuras clientæ:
At fides, & ingenî
Benigna vena eſt; pauperemque dives
Me petit: nihil ſupra
Deos laceſſo, nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die,

Novæque pergunt interire Lunæ:
Tu ſecanda marmora
Locas ſub ipſum funus; & ſepulcri
Immemor ſtruis domos;
Mariſque Baiis obſtrepentis urges
Summovere litora,
Parum locuples continente ripâ.
Quid, quòd uſque proximos
Revellis agri terminos, & ultra
Limites clientium
Salis avarus? pellitur paternos
In ſinu ferens Deos
Et uxor & vir, ſordidoſque natos.
Nulla certior tamen
Rapacis Orci ſede deſtinatâ
Aula divitem manet
Herum. quid ultra tendis? æqua tellus
Pauperi recluditur,
Regumque pueris: nec ſatelles Orci
Callidum Promethea
Revexit auro captus. hic ſuperbum
Tantalum atque Tantali
Genus coërcet: hic levare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus atque non vocatus audit.

IN BACCHUM. ODE XIX.

Bacchi laudes, ejus numine plenus, canit.

BACCHUM in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite, poſteri)
Nymphaſque diſcentes, & aures
Capripedum Satyrorum acutas.
Evœ! recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidum
Lætatur. evœ! parce, Liber,
Parce, gravi metuende thyrſo.
Fas pervicaces eſt mihi Thyadas,
Vinique fontem, lactis & uberes

Cantare rivos, atque truncis
Lapſa cavis iterare mella:
Fas & beatæ conjugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Diſjecta non leni ruinâ,
Thracis & exitium Lycurgi.
Tu flectis amnes, tu mare barbarum:
Tu ſeparatis uvidus in jugis
Nodo coërces viperino
Biſtonidum ſine fraude crines.
Tu, cùm parentis regna per arduum
Cohors Gigantum ſcanderet impia,
Rhœcum retorſiſti leonis
Unguibus, horribilique malâ:
Quanquam choreis aptior & jocis
Ludoque dictus, non ſat idoneus
Pugnæ ferebaris; ſed idem
Pacis eras mediuſque belli.
Te vidit inſons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam; & recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

AD MÆCENATEM. ODE XX.

Famam ſuam æternam fore.

NON uſitatâ nec tenui ferar
Pennâ biformis per liquidum æthera
Vates; neque in terris morabor
Longiùs; invidiâque major
Urbes relinquam. non ego, pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas
Dilecte, Mæcenas, obibo,
Nec Stygiâ cohibebor undâ.
Jam jam reſidunt cruribus aſperæ
Pelles; & album mutor in alitem
Superne; naſcunturque lêves
Per digitos humeroſque plumæ.
Jam, Dædaleo ocior Icaro,

Viſam gementis litora Boſpori,
Syrteſque Gætulas, canorus
Ales, Hyperboreoſque campos.
Me Colchus, &, qui diſſimulat metum
Marſæ cohortis, Dacus, & ultimi
Noſcent Geloni: me peritus
Diſcet Iber, Rhodanique potor.
Abſint inani funere næniæ,
Luctuſque turpes, & querimoniæ:
Compeſce clamorem, ac ſepulcri
Mitte ſupervacuos honores.

QUINTI HORATII FLACCI CARMINUM LIBER TERTIUS.

AD ASINIUM POLLIONEM. ODE I.

Non opibus, aut honoribus, ſed animi tranquillitate vitam beatam eſſici.

ODI profanum vulgus, & arceo.
Favete linguis: carmina non priùs
Audita Muſarum ſacerdos
Virginibus puerisque canto.
Regum timendorum in proprios greges.
Reges in ipſos imperium eſt Jovis,
Clari giganteo triumpho,
Cuncta ſupercilio moventis.
Ille ut viro vir latiùs ordinet
Arbuſta ſulcis; hic generoſior
Deſcendat in campum petitor;
Moribus hic, meliorque famâ
Contendat; illi turba clientium
Sit major. æquâ lege neceſſitas
Sortitur inſignes & imos:
Omne capax movet urna nomen.
Diſtrictus enſis cui ſuper impiâ
Cervice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt ſaporem;
Non avium citharæque cantus
Somnum reducent. ſomnus agreſtium
Lenis virorum non humiles domos

Faſtidit, umbroſamque ripam,
Non Zephyris agitata Tempe.
Deſiderantem quod ſatis eſt, neque
Tumultuoſum ſolicitat mare,
Nec ſævus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hœdi:
Non verberatæ grandine vineæ,
Funduſque mendax; arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta piſces æquora ſentiunt,
Jactis in altum molibus: huc frequens
Cæmenta demittit redemtor
Cum famulis, dominuſque terræ
Faſtidioſus: ſed timor & minæ
Scandunt eodem quò dominus; neque
Decedit æratâ triremi, &
Poſt equitem ſedet atra cura.
Quòd ſi dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum ſidere clarior
Delenit uſus, nec Falerna
Vitis, Achæmeniumque coſtum;
Cur invidendis poſtibus, & novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabinâ
Divitias operoſiores?

AD AMICOS. ODE II.

Pueros ab ineunte ætate aſſuefaciendos eſſe rei militari, & vitæ laborioſæ.

ANGUSTAM amicè pauperiem pati
Robuſtus acri militiâ puer
Condiſcat; & Parthos feroces
Vexet eques metuendus haſtâ;
Vitamque ſub dio, & trepidis agat
In rebus: illum ex mœnibus hoſticis
Matrona bellantis tyranni
Proſpiciens, & adulta virgo,

Suſpiret:

Suſpiret: Eheu, ne rudis agminum
Sponſus laceſſat regius aſperum
Tactu leonem, quem cruenta
Per medias rapit ira cædes.
Dulce & decorum eſt pro patriâ mori:
Mors & fugacem perſequitur virum;
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidoque tergo.
Virtus, repulſæ neſcia ſordidæ,
Intaminatis fulget honoribus;
Nec ſumit aut ponit ſecures
Arbitrio popularis auræ.
Virtus, recludens immeritis mori
Cœlum, negatâ tentat iter viâ;
Cœtuſque vulgares, & udam
Spernit humum fugiente pennâ.
Eſt & fideli tuta ſilentio
Merces: vetabo, qui Cereris ſacrum
Vulgârit arcanæ, ſub iiſdem
Sit trabibus, fragilemque mecum
Solvat phaſelum. ſæpe Dieſpiter
Neglectus inceſto addidit integrum:
Rarò antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna claudo.

ODE III.

Virum virtute præditum nihil extimeſcere.

JUSTUM & tenacem propoſiti virum
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus inſtantis tyranni
Mente quatit ſolidâ, neque Auſter
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Jovis manus:
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.
Hac arte Pollux & vagus Hercules
Innixus, arces attigit igneas:
Quos inter Auguſtus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.

Hac te merentem, Bacche pater, tuæ
Vexere tigres, indocili jugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit;
Gratum elocutâ consiliantibus
Junone Divis: Ilion, Ilion
Fatalis incestusque judex,
Et mulier peregrina vertit
In pulverem, ex quo destituit Deos
Mercede pactâ Laomedon, mihi
Castæque damnatum Minervæ,
Cum populo & duce fraudulento.
Jam nec Lacænæ splendet adulteræ
Famosus hospes; nec Priami domus
Perjura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit:
Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit. protinus & graves
Iras, & invisum nepotem,
Troïca quem peperit sacerdos,
Marti redonabo. illum ego lucidas
Inire sedes, ducere nectaris
Succos, & ascribi quietis
Ordinibus patiar Deorum.
Dum longus inter sæviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exsules
In parte regnanto beati:
Dum Priami Paridisque busto
Insultet armentum, & catulos feræ
Celent inultæ; stet Capitolium
Fulgens, triumphatisque possit
Roma ferox dare jura Medis.
Horrenda latè nomen in ultimas
Extendat oras; quà medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Quà tumidus rigat arva Nilus;
Aurum irrepertum, & sic melius situm
Cùm terra celat, spernere fortior,
Quàm cogere humanos in usus,
Omne sacrum rapiente dextrâ.
Quicunque mundo terminus obstitit,

Hunc tangat armis, visere gestiens
Quâ parte debacchentur ignes,
Quâ nebulæ pluviique rores.
Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico, ne nimium pii,
Rebusque fidentes, avitæ
Tecta velint reparare Trojæ.
Trojæ renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur,
Ducente victrices catervas
Conjuge me Jovis & sorore.
Ter si resurgat murus aheneus,
Auctore Phœbo; ter pereat meis
Excisus Argivis: ter uxor
Capta virum puerosque ploret.
Non hæc jocosæ conveniunt lyræ:
Quò Musa tendis? desine pervicax
Referre sermones Deorum, &
Magna modis tenuare parvis.

AD CALLIOPEN. ODE IV.

Musarum præsidio è periculis ereptum se dicit, eademque tutum semper fore sperat.

DESCENDE cœlo, & dic age tibiâ,
Regina longum Calliope melos;
Seu voce nunc mavis acutâ,
Seu fidibus, citharâve Phœbi.
Auditis? an me ludit amabilis
Insania? audire, & videor pios
Errare per lucos, amœnæ
Quos & aquæ subeunt, & auræ.
Me fabulosæ Vulture in Appulo,
Altricis extra limen Apuliæ,
Ludo fatigatumque somno,
Fronde novâ puerum palumbes
Texere: mirum quod foret omnibus,
Quicunque celsæ nidum Acherontiæ,
Saltusque Bantinos, & arvum
Pingue tenent humilis Ferenti;

Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem & urſis; ut premerer ſacrâ
Lauroque, collatâque myrto,
Non ſine Dîs animoſus infans.
Veſter, Camenæ, veſter in arduos
Tollor Sabinos; ſeu mihi frigidum
Præneſte, ſeu Tibur ſupinum,
Seu liquidæ placuere Baiæ.
Veſtris amicum fontibus & choris,
Non me Philippis verſa acies retro,
Devota non extinxit arbos,
Nec Siculâ Palinurus undâ.
Utcunque mecum vos eritis, libens
Inſanientem navita Boſporum
Tentabo, & urentes arenas
Litoris Aſſyrii viator:
Viſam Britannos hoſpitibus feros,
Et lætum equino ſanguine Concanum:
Viſam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inviolatus amnem.
Vos Cæſarem altum, militiâ ſimul
Feſſas cohortes abdidit oppidis,
Finire quærentem labores,
Pierio recreatis antro.
Vos lene conſilium & datis, & dato
Gaudetis almæ. ſcimus ut impios
Titanas, immanemque turmam
Fulmine ſuſtulerit caduco,
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventoſum, & urbes, regnaque triſtia,
Divoſque, mortaleſque turbas
Imperio regit unus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Jovi
Fidens juventus horrida brachiis,
Fratreſque tendentes opaco
Pelion impoſuiſſe Olympo.
Sed quid Typhœus, & validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion ſtatu,
Quid Rhœcus, evulſiſque truncis
Enceladus jaculator audax,
Contra ſonantem Palladis ægida

Possent ruentes? hinc avidus stetit
Vulcanus, hinc matrona Juno, &
Nunquam humeris positurus arcum,
Qui rore puro Castaliæ lavit
Crines solutos, qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalemque silvam,
Delius & Patareus Apollo.
Vis consilî expers mole ruit suâ:
Vim temperatam Dî quoque provehunt
In majus: iidem odêre vires
Omne nefas animo moventes.
Testis mearum centimanus Gyas
Sententiarum notus, & integræ
Tentator Orion Dianæ,
Virgineâ domitus sagittâ.
Injecta monstris Terra dolet suis,
Mœretque partus fulmine luridum
Missos ad Orcum: nec peredit
Impositam celer ignis Ætnam:
Incontinentis nec Tityi jecur
Relinquit ales, nequitiæ additus
Custos: amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ.

AUGUSTI LAUDES. ODE V.

M. Attilii Reguli constantia, & ad Pœnos reditus.

COELO tonantem credidimus Jovem
Regnare: præsens Divus habebitur
Augustus, adjectis Britannis
Imperio, gravibusque Persis.
Milesne Crassi conjuge barbarâ
Turpis maritus vixit? & hostium
(Proh curia, inversique mores!)
Consenuit socerorum in armis
Sub rege Medo, Marsus & Appulus,
Anciliorum, nominis & togæ
Oblitus, æternæque Vestæ,
Incolumi Jove & urbe Româ?

Hoc caverat mens provida Reguli
Diſſentientis conditionibus
Fœdis, & exemplo trahenti
Perniciem veniens in ævum,
Si non periret immiſerabilis
Captiva pubes. Signa ego Punicis
Affixa delubris, & arma
Militibus ſine cæde, dixit,
Derepta vidi: vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero,
Portaſque non clauſas, & arva
Marte coli populata noſtro.
Auro repenſus ſcilicet acrior
Miles redibit? flagitio additis
Damnum. neque amiſſos colores
Lana refert medicata fuco;
Nec vera virtus, cùm ſemel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata denſis
Cerva plagis: erit ille fortis,
Qui perfidis ſe credidit hoſtibus;
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora reſtrictis lacertis
Senſit iners, timuitque mortem.
Hic, unde vitam ſumeret inſcius,
Pacem duello miſcuit: ô pudor!
O magna Carthago, probroſis
Altior Italiæ ruinis!
Fertur pudicæ conjugis oſculum,
Parvoſque natos, ut capitis minor,
A ſe removiſſe, & virilem
Torvus humi poſuiſſe vultum;
Donec labantes conſilio Patres
Firmaret auctor nunquam aliàs dato,
Interque mœrentes amicos
Egregius properaret exſul.
Atqui ſciebat quæ ſibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimovit obſtantes propinquos,
Et populum reditus morantem,
Quàm ſi clientum longa negotia,

Dijudicatâ lite, relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

AD ROMANOS. ODE VI.

Corruptos suæ ætatis mores insectatur.

DELICTA majorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,
Ædesque labentes Deorum, &
Fœda nigro simulacra fumo.
Dis te minorem quòd geris, imperas:
Hinc omne principium, huc refert exitum.
Di multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.
Jam bis Monæses, & Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus
Nostros, & adjecisse prædam
Torquibus exiguis renidet.
Penè occupatam seditionibus
Delevit Urbem Dacus & Æthiops;
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.
Fecunda culpæ secula nuptias
Primùm inquinavere, & genus, & domos:
Hoc fonte derivata clades
In patriam populumque fluxit.
Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo, & fingitur artubus
Jam nunc, & incestos amores
De tenero meditatur ungui.
Mox juniores quærit adulteros
Inter mariti vina; neque eligit
Cui donet impermissa raptim
Gaudia, luminibus remotis:
Sed jussa coràm, non sine conscio
Surgit marito; seu vocat institor,
Seu navis Hispanæ magister,
Dedecorum pretiosus emtor.

Non his juventus ortâ parentibus
Infecit æquor ſanguine Punico,
Pyrrhumque, & ingentem cecîdit
Antiochum, Annibalemque dirum:
Sed ruſticorum maſcula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Verſare glebas, & ſeveræ
Matris ad arbitrium reciſos
Portare fuſtes; ſol ubi montium
Mutaret umbras, & juga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.
Damnoſa quid non imminuit dies?
Ætas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

AD ASTERIEN. ODE VII.

Solatur eam, de viri ſui abſentiâ mœſtam & ſolicitam.

QUID flet, Aſterie, quem tibi candidi
Primo reſtituent vere Favonii,
Thynâ merce beatum
Conſtantis juvenem fide
Gygen? ille Notis actus ad Oricum
Poſt inſana Capræ ſidera, frigidas
Noctes non ſine multis
Inſomnis lacrymis agit.
Atqui ſolicitæ nuncius hoſpitæ,
Suſpirare Chloen, & miſeram tuis
Dicens ignibus uri,
Tentat mille vafer modis.
Ut Prœtum mulier perfida credulum
Falſis impulerit criminibus nimis
Caſto Bellerophonti
Maturare necem, refert.
Narrat penè datum Pelea Tartaro,
Magneſſam Hippolyten dum fugit abſtinens:
Et peccare docentes
Fallax hiſtorias monet.

Fruſtra: nam ſcopulis ſurdior Icari
Voces audit, adhuc integer. at, tibi
Ne vicinus Enipeus
Plus juſto placeat, cave:
Quamvis non alius flectere equum ſciens
Æquè conſpicitur gramine Martio;
Nec quiſquam citus æquè
Tuſco denatat alveo.
Primâ nocte domum claude: neque in vias
Sub cantu querulæ deſpice tibiæ:
Et te ſæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

AD MÆCENATEM. ODE VIII.

Cur Kal. Martiis, cœlebs cùm ſit, tamen ſacrificet ac epuletur.

MARTIIS cœlebs quid agam Calendis,
Quid velint flores, & acerra thuris
Plena, miraris, poſituſque carbo in
Ceſpite vivo,
Docte ſermones utriuſque linguæ.
Voveram dulces epulas, & album
Libero caprum, prope funeratus
Arboris ictu.
Hic dies, anno redeunte, feſtus
Corticem aſtrictum pice dimovebit
Amphoræ fumum bibere inſtitutæ
Conſule Tullo.
Sume, Mæcenas, cyathos amici
Doſpitis centum; & vigiles lucernas
Profer in lucem: procul omnis eſto
Clamor & ira.
Mitte civiles ſuper Urbe curas.
Occidit Daci Cotiſonis agmen:
Medus infeſtus ſibi luctuoſis
Diffidet armis:
Servit Hiſpanæ vetus hoſtis oræ
Cantaber, ſerâ domitus catenâ:

Jam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.
Negligens ne quâ populus laboret,
Parce privatis nimiùm cavere: &
Dona præsentis rape lætus horæ, ac
Linque severa.

AD LYDIAM. ODE IX.

Dialogus Horatii & Lydiæ.

HOR. DONEC gratus eram tibi,
Nec quisquam potior brachia candidæ
Cervici juvenis dabat;
Persarum vigui rege beatior.
LYD. Donec non aliâ magis
Arsisti, neque erat Lydia post Chloen;
Multi Lydia nominis
Romanâ vigui clarior Iliâ.
HOR. Me nunc Thressa Chloe regit,
Dulces docta modos, & citharæ sciens:
Pro quâ non metuam mori,
Si parcent animæ fata superstiti.
LYD. Me torret face mutuâ
Thurini Calaïs filius Ornithi:
Pro quo bis patiar mori,
Si parcent animæ fata superstiti.
HOR. Quid si prisca redit Venus,
Diductosque jugo cogit aheneo?
Si flava excutitur Chloe,
Rejectæque patet janua Lydiæ?
LYD. Quanquam sidere pulchrior
Ille est; tu levior cortice, & improbo
Iracundior Adriâ:
Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

IN LYCEN. ODE X.

Ut, positâ duritie, sibi supplici parcat.

EXTREMUM Tanaim si biberes, Lyce,
Sævo nupta viro, me tamen asperas
Porrectum ante fores objicere incolis
Plorares Aquilonibus.
Audis quo strepitu janua, quo nemus
Inter pulchra situm tecta remugiat
Ventis? & positas ut glaciet nives
Puro numine Jupiter?
Ingratam Veneri pone superbiam;
Ne currente retro funis eat rotâ.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.
O, quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus violâ pallor amantium,
Nec vir Pieriâ pellice saucius
Curvat; supplicibus tuis
Parcas, nec rigidâ mollior esculo,
Nec Mauris animo mitior anguibus.
Non hoc semper erit liminis aut aquæ
Cœlestis patiens latus.

AD MERCURIUM. ODE XI.

Ut cantus sibi dictet, quibus Lyde flecti possit.

MERCURI, (nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides canendo)
Tuque testudo resonare septem
Callida nervis,
Nec loquax olim neque grata, nunc &
Divitum mensis & amica templis;
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Applicet aures:
Quæ, velut latis equa trima campis,
Ludit exsultim, metuitque tangi,
Nuptiarum expers, & adhuc protervo
Cruda marito.

Tu potes tigres comitesque silvas
Ducere, & rivos celeres morari.
Cessit immanis tibi blandienti
Janitor aulæ
Cerberus; quamvis furiale centum
Muniant angues caput æstuatque
Spiritus teter, saniesque manet
Ore trilingui:
Quin & Ixion, Tityosque vultu
Risit invito: stetit urna paulùm
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde scelus atque notas
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata,
Quæ manent culpas etiam sub Orco.
Impiæ (nam quid potuere majus?)
Impiæ sponsos potuere duro
Perdere ferro.
Una de multis, face nuptiali
Digna, perjurum fuit in parentem
Splendidè mendax, & in omne virgo
Nobilis ævum:
Surge, quæ dixit juveni marito,
Surge, ne longus tibi somnus, unde
Non times, detur: socerum & sceleſtas
Falle sorores;
Quæ, velut nactæ vitulos leænæ,
Singulos eheu! lacerant: ego illis
Mollior nec te feriam, nec intra
Claustra tenebo.
Me pater sævis oneret catenis,
Quòd viro clemens misero peperci;
Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.
I, pedes quò te rapiunt & auræ,
Dum favet nox & Venus: i secundo
Omine; & nostri memorem sepulcro
Sculpe querelam.

AD NEOBULEN. ODE XII.

Eam Hebri adolescentis amore captam, inertem ac desidiosam agere vitam.

MISERARUM est, neque amori dare ludum,
Neque dulci mala vino lavere; aut exanimari, metuentes patruæ verbera linguæ.
Tibi qualum Cythereæ puer ales,
Tibi telas, operosæque Minervæ
Studium aufert, Neobule, Liparæi nitor Hebri;
Eques ipso melior Bellerophonte,
Neque pugno, neque segni pede victus,
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis;
Catus idem per apertum fugientes
Agitato grege cervos jaculari, &
Celer alto latitantem fruticeto excipere aprum.

AD FONTEM BLANDUSIÆ. ODE XIII.

Commendat ejus amœnitatem.

O Fons Blandusiæ, splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus,
Cras donaberis hœdo;
Cui frons turgida cornibus
Primis, & Venerem & prœlia destinat
Frustra: nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine rivos
Lascivi soboles gregis.
Te flagrantis atrox hora Caniculæ
Nescit tangere: tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Præbes, & pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cavis impositam ilicem
Saxis, unde loquaces
Lymphæ desiliunt tuæ.

AUGUSTI LAUDES. ODE XIV.

HERCULIS ritu modo dictus, ô plebs,
Morte venalem petiisse laurum
Cæsar, Hispanâ repetit penates
Victor ab orâ.
Unico gaudens mulier marito
Prodeat, justis operata Divis;
Et soror clari ducis, & decoræ
Supplice vittâ
Virginum matres, juvenumque nuper
Sospitum. vos ô pueri, & puellæ
Jam virum expertæ, malè ominatis
Parcite verbis.
Hic dies verè mihi festus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam, tenente
Cæsare terras.
I pete unguentum, puer, & coronas,
Et cadum Marsi memorem duelli;
Spartacum si quà potuit vagantem
Fallere testa.
Dic & argutæ properet Neæræ
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per invisum mora janitorem
Fiet, abito.
Lenit albescens animos capillus
Litium & rixæ cupidos proteryæ.
Non ego hoc ferrem calidus juventâ,
Consule Planco.

IN CHLORIM. ODE XV.

Ut vetula jam libidini modum ponat.

UXOR pauperis Ibyci,
Tandem nequitiæ fige modum tuæ,
Famosisque laboribus:
Maturo propior desine funeri

Inter ludere virgines,
Et ſtellis nebulam ſpargere candidis.
Non, ſi quid Pholoën ſatis,
Et te, Chlori, decet: filia rectiùs
Expugnat juvenum domos,
Pulſo Thyas utì concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
Lascivæ ſimilem ludere capreæ:
Te lanæ prope nobilem
Tonſæ Luceriam, non citharæ, decent,
Nec flos purpureus roſæ,
Nec poti vetulam fæce tenus cadi.

AD MÆCENATEM. ODE XVI.

Se ſuâ ſorte contentum & beatum vivere.

INCLUSAM Danaën turris ahenea,
Robuſtæque fores, & vigilum canum
Triſtes excubiæ munierant ſatis
Nocturnis ab adulteris:
Si non Acriſium virginis abditæ
Cuſtodem pavidum Jupiter & Venus
Riſiſſent: fore enim tutum iter & patens,
Converſo in precium Deo.
Aurum per medios ire ſatellites,
Et perrumpere amat ſaxa, potentiùs
Ictu fulmineo. concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum
Demerſa exſcidio. diffidit urbium
Portas vir Macedo, & ſubruit æmulos
Reges muneribus. munera navium
Sævos illaqueant duces.
Creſcentem ſequitur cura pecuniam,
Majorumque fames. jure perhorrui
Latè conſpicuum tollere verticem,
Mæcenas, equitum decus.
Quanto quiſque ſibi plura negaverit,
A Dis plura feret. nil cupientium
Nudus caſtra peto; & transfuga divitum
Partes linquere geſtio,

Contemtæ dominus ſplendidior rei,
Quàm ſi quidquid arat non piger Appulus
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.
Puræ rivus aquæ, ſilvaque jugerum
Paucorum, & ſegetis certa fides meæ,
Fulgentem imperio fertilis Africæ
Fallit, ſorte beatior.
Quanquam nec Calabræ mella ferunt apes,
Nec Læſtrygoniâ Bacchus in amphorâ
Langueſcit mihi, nec pinguia Gallicis
Creſcunt vellera paſcuis;
Importuna tamen pauperies abeſt:
Nec, ſi plura velim, tu dare deneges.
Contracto meliùs parva cupidine
Vectigalia porrigam,
Quàm ſi Mygdoniis regnum Halyattici
Campis continuem. multa petentibus
Deſunt multa. bene eſt, cui Deus obtulit
Parcâ, quod ſatis eſt, manu.

AD ÆLIUM LAMIAM. ODE XVII.

Eum laudat, deinde admonet ut craſtinum diem hilariter exigat.

ÆLI, vetuſto nobilis ab Lamo,
(Quando & priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, & nepotum
Per memores genus omne faſtos)
Auctore ab illo ducis originem,
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, & innantem Maricæ
Litoribus tenuiſſe Lirin
Latè tyrannus. cras foliis nemus
Multis, & algâ litus inutili
Demiſſa tempeſtas ab Euro
Sternet; aquæ niſi fallit augur
Annoſa cornix. dum potes, aridum
Compone lignum: cras genium mero
Curabis, & porco bimeſtri,
Cum famulis operum ſolutis.

AD FAUNUM. ODE XVIII.

Ut ſibi propitius ſit.

FAUNE Nympharum fugientum amator,
Per meos fines & aprica rura
Lenis incedas, abeaſque parvis
Æquus alumnis:
Si tener pleno cadit hœdus anno;
Larga nec deſunt Veneris ſodali
Vina crateræ: vetus ara multo
Fumat odore:
Ludit herboſo pecus omne campo,
Cum tibi Nonæ redeunt Decembres:
Feſtus in pratis vacat otioſo
Cum bove pagus:
Inter audaces lupus errat agnos:
Spargit agreſtes tibi ſilva frondes:
Gaudet inviſam populiſſe foſſor
Ter pede terram.

AD TELEPHUM. ODE XIX.

Quem jocoſè reprehendit, quòd veterum hiſtorias deſcribens, ſtudium voluptatis negligat.

QUANTUM diſtet ab Inacho
Codrus, pro patriâ non timidus mori,
Narras, & genus Æaci,
Et pugnata ſacro bella ſub Ilio:
Quo Chium precio cadum
Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
Quo præbente domum, & quotâ
Pelignis careat frigoribus, taces.
Da Lunæ properè novæ,
Da noctis mediæ, da, puer, auguris
Murenæ: tribus aut novem
Miſcentur cyathis pocula commodis.
Qui Muſas amat impares,

Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: tres prohibet ſupra
Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis junctа ſororibus.
Inſanire juvat: cur Berecyntiæ
Ceſſant flamina tibiæ?
Cur pendet tacitâ fiſtula cum lyrâ?
Parcentes ego dexteras
Odi: ſparge roſas: audiat invidus
Dementem ſtrepitum Lycus,
Et vicina ſeni non habilis Lyco.
Spiſsâ te nitidum comâ,
Puro te ſimilem, Telephe, veſpero,
Tempeſtiva petit Chloe:
Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

AD PYRRHUM. ODE XX.

Ne formoſum Nearchum à puellâ abſtrahere conetur.

NON vides quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Gætulæ catulos leænæ?
Dura pòſt paulò fugies inaudax
Prœlia raptor;
Cùm per obſtantes juvenum catervas
Ibit inſignem repetens Nearchum:
Grande certamen, tibi præda cedat
Major, an illi.
Interim dum tu celeres ſagittas
Promis, hæc dentes acuit timendos:
Arbiter pugnæ poſuiſſe nudo
Sub pede palmam
Fertur, & leni recreare vento
Sparſum odoratis humerum capillis:
Qualis aut Nireus fuit, aut aquoſâ
Raptus ab Ida.

AD AMPHORAM. ODE XXI.

Jocosè eam admonet, ut in Corvini gratiam vinum vetustum effundat.

O Nata mecum, consule Manlio,
Seu tu querelas, sive geris jocos,
Seu rixam, & insanos amores,
Seu facilem, pia testa, somnum:
Quocunque lectum nomine Massicum
Servas, moveri digna bono die;
Descende, Corvino jubente
Promere languidiora vina.
Non ille, quanquam Socraticis madet
Sermonibus, te negliget horridus.
Narratur & prisci Catonis
Sæpe mero caluisse virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu sapientium
Curas & arcanum jocoso
Consilium retegis Lyæo:
Tu spem reducis mentibus anxiis,
Viresque; & addis cornua pauperi,
Post te neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, &, si læta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiæ,
Vivæque producent lucernæ,
Dum rediens fugat astra Phœbus.

IN DIANAM. ODE XXII.

Ei consecrat pinum villæ suæ imminentem.

MONTIUM custos nemorumque virgo,
Quæ laborantes utero puellas
Ter vocata audis, adimisque leto,
Diva triformis;
Imminens villæ tua pinus esto,

Quam per exactos ego lætus annos,
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

AD PHIDYLEN. ODE XXIII.

Deos puris manibus & conſcientiâ vitæ benè actæ colendos eſſe.

COELO ſupinas ſi tuleris manus
Naſcente Lunâ, ruſtica Phidyle:
Si thure placâris & hornâ
Fruge Lares, avidâque porcâ;
Nec peſtilentem ſentiet Africum
Fecunda vitis, nec ſterilem ſeges
Rubiginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.
Nam, quæ nivali paſcitur Algido
Devota, quercus inter & ilices,
Aut creſcit Albanis in herbis
Victima, pontificum ſecures
Cervice tinget: te nihil attinet
Tentare multâ cæde bidentium,
Parvos coronantem marino
Rore Deos, fragilique myrto.
Immunis aram ſi tetigit manus,
Non ſumtuoſa blandior hoſtia
Mollibit averſos Penates
Farre pio, & ſaliente micâ.

IN AVAROS. ODE XXIV.

INTACTIS opulentior
Theſauris Arabum & divitis Indiæ,
Cæmentis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis, & mare Apulicum;
Si figit adamantinos
Summis verticibus dira Neceſſitas
Clavos; non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.

Campestres meliùs Scythæ
(Quorum plaustra vagas rite trahunt domos)
Vivunt, & rigidi Getæ;
Immetata quibus jugera liberas
Fruges & Cererem ferunt;
Nec cultura placet longior annuâ;
Defunctumque laboribus
Æquali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
Privignis mulier temperat innocens;
Nec dotata regit virum
Conjux, nec nitido fidit adultero:
Dos est magna parentium
Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere castitas:
Et peccare nefas, aut precium est mori.
O quisquis volet impias
Cædes, & rabiem tollere civicam:
Si quæret pater urbium
Subscribi statuis; indomitam audeat
Refrenare licentiam,
Clarus posthac genitis: quatenus, heu nefas!
Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.
Quid tristes querimoniæ,
Si non supplicio culpa recidetur,
Quid leges sine moribus
Vanæ proficiunt? si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Duratæque solo nives
Mercatorem abigunt; horrida callidi
Vincunt æquora navitæ;
Magnum pauperies opprobrium, jubet
Quidvis & facere & pati,
Virtutisque viam deserit arduæ.
Vel nos in Capitolium,
Quò clamor vocat & turba faventium;
Vel nos in mare proximum
Gemmas, & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali,

Mittamus. ſcelerum ſi bene pœnitet,
Eradenda cupidinis
Pravi ſunt elementa, & teneræ nimis
Mentes aſperioribus
Formandæ ſtudiis. neſcit equo rudis
Hærere ingenuus puer,
Venarique timet; ludere doctior,
Seu Græco jubeas trocho,
Seu malis vetitâ legibus aleâ:
Cùm perjura patris fides
Conſortem ſocium fallat & hoſpitem,
Indignoque pecuniam
Heredi properet. ſcilicet improbæ
Creſcunt divitiæ: tamen
Curtæ neſcio quid ſemper abeſt rei.

AD BACCHUM. ODE XXV.

Se ejus afflatu concitatum nova quædam & inaudita de Auguſto dicturum.

QUO me, Bacche, rapis tui
Plenum? quæ in nemora, aut quos agor in ſpecus,
Velox mente novâ? quibus
Antris, egregii Cæſaris audiar
Æternum meditans decus
Stellis inſerere, & concilio Jovis?
Dicam inſigne, recens, adhuc
Indictum ore alio. non ſecus in jugis
Ex ſomnis ſtupet Evias,
Hebrum proſpiciens, & nive candidam
Thracen, ac pede barbaro
Luſtratam Rhodopen. ut mihi devio
Ripas & vacuum nemus
Mirari libet! ô Naïadum potens,
Bacchantumque valentium
Proceras manibus vertere fraxinos;
Nil parvum, aut humili modo,
Nil mortale loquar. dulce periculum eſt,
O Lenæe, ſequi Deum
Cingentem viridi tempora pampino.

AD VENEREM. ODE XXVI.

Senectute jam confectus rebus amatoriis valedicit.

VIXI puellis nuper idoneus,
Et militavi non ſine gloriâ:
Nunc arma defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,
Lævum marinæ qui Veneris latus
Cuſtodit. hìc, hìc ponite lucida
Funalia, & vectes, & arcus
Oppoſitis foribus minaces.
O, quæ beatam Diva tenes Cyprum, &
Memphim carentem Sithoniâ nive,
Regina, ſublimi flagello
Tange Chloen ſemel arrogantem.

AD GALATEAM NAVIGATURAM. ODE XXVII.

Dehortatur eam præcipuè exemplo Europæ.

IMPIOS parræ recinentis omen
Ducat, & prægnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino,
Fetaque vulpes:
Rumpat & ſerpens iter inſtitutum,
Si per obliquum ſimilis ſagittæ
Terruit mannos. ego cui timebo
Providus auſpex,
Antequam ſtantes repetat paludes
Imbrium divina avis imminentum,
Oſci iem corvum prece ſu citabo
Solis ab ortu.
Is licet felix ubicunque mavis,
Et memor noſtri, Galatea, vivas:
Neque nec lævus vetet ire picus,
Nec vaga cornix.
Sed vides quanto trepidet tumultu

Pronus Orion. ego, quid sit ater
Adriæ, novi, sinus; & quid albus
Peccet Iapyx.
Hostium uxores puerique cæcos
Sentiant motus orientis Austri, &
Æquoris nigri fremitum, & trementes
Verbere ripas.
Sic & Europe niveum doloso
Credidit tauro latus, & scatentem
Belluis pontum, mediasque fraudes
Palluit audax.
Nuper in pratis studiosa florum, &
Debitæ Nymphis opifex coronæ,
Nocte sublustri nihil astra præter
Vidit & undas.
Quæ simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten; Pater ô relictum
Filiæ nomen, pietasque! dixit
Victa furore.
Unde? quò veni? levis una mors est
Virginum culpæ. vigilansne ploro
Turpe commissum? an vitiis carentem
Ludit imago.
Vana, quæ portâ fugiens eburnâ
Somnium ducit? meliusne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc juvencum
Dedat iratæ, lacerare ferro, &
Frangere enitar modo multùm amati
Cornua monstri.
Impudens liqui patrios penates:
Impudens Orcum moror. ô Deorum
Si quis hæc audis, utinam inter errem
Nuda leones.
Antequam turpis macies decentes
Occupet malas, teneræque succus
Defluat prædæ, speciosa quærro
Pascere tigres.
Vilis Europe, pater urget absens:
Quid mori cessas? potes hac ab orno

Pendulum

Pendulum zonâ bene te ſecutâ
Lædere collum.
Sive te rupes, & acuta letho
Saxa delectant; age, te procellæ
Crede veloci: niſi herile mavis
Carpere penſum,
Regius ſanguis, dominæque tradi
Barbaræ pellex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, & remiſſo
Filius arcu.
Mox ubi luſit ſatis; Abſtineto,
Dixit, irarum, calidæque rixæ;
Cùm tibi inviſus laceranda reddet
Cornua taurus.
Uxor invicti Jovis eſſe neſcis?
Mitte ſingultus; bene ferre magnam
Diſce fortunam: tua ſectus orbis
Nomina ducet.

AD LYDEN. ODE XXVIII.

Diem Neptuno ſacrum hilariter exigendum eſſe.

FESTO quid potiùs die
Neptuni faciam? prome reconditum
Lyde ſtrenua, Cæcubum,
Munitæque adhibe vim ſapientiæ.
Inclinare meridiem
Sentis; ac, veluti ſtet volucris dies,
Parcis deripere horreo
Ceſſantem Bibuli conſulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
Neptunum, & virides Nereïdum comas:
Tu curvâ recines lyrâ
Latonam, & celeris ſpicula Cynthiæ;
Summo carmine, quæ Cnidon
Fulgenteſque tenet Cycladas, & Paphon
Junctis viſit oloribus.
Dicetur meritâ Nox quoque næniâ.

AD MÆCENATEM. ODE XXIX.

Invitat eum ad cœnam.

TYRRHENA regum progenies, tibi
Non antè verſo lene merum cado,
Cum flore, Mæcenas, roſarum, &
Preſſa tuis balanus capillis
Jamdudum apud me eſt. eripe te moræ:
Ne ſemper udum Tibur & Æſulæ
Declive contempleris arvum, &
Telegoni juga parricidæ.
Faſtidioſam deſere copiam, &
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatæ
Fumum & opes ſtrepitumque Romæ.
Plerumque gratæ divitibus vices,
Mundæque parvo ſub lare pauperum
Cœnæ, ſine aulæis & oſtro,
Solicitam explicuere frontem.
Jam clarus occultum Andromedæ pater
Oſtendit ignem; jam Procyon furit,
Et ſtella veſani Leonis,
Sole dies referente ſiccos.
Jam paſtor umbras cum grege languido
Rivumque feſſus quærit, & horridi
Dumeta Silvani: caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu civitatem quis deceat ſtatus
Curas, & Urbi ſolicitus times,
Quid Seres & regnata Cyro
Bactra parent, Tanaiſque diſcors.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginoſâ nocte premit Deus;
Ridetque, ſi mortalis ultrà
Fas trepidat. quod adeſt, memento
Componere æquus: cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruſcum
In mare, nunc lapides adeſos,

Stirpesque raptas, & pecus, & domos
Volventis unà, non sine montium
Clamore, vicinæque silvæ;
Cùm fera diluvies quietos
Irritat amnes. ille potens sui
Lætusque deget, cui licet in diem
Dixisse, Vixi: cras vel atrâ
Nube polum Pater occupato,
Vel sole puro: non tamen irritum,
Quodcunque retro est, efficiet; neque
Diffinget, infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.
Fortuna sævo læta negotio, &
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.
Laudo manentem: si celeres quatit
Pennas, resigno quæ dedit, & meâ
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem sine dote quæro.
Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere, & votis pacisci,
Ne Cypriæ Tyriæque merces
Addant avaro divitias mari.
Tunc me biremis præsidio scaphæ
Tutum per Ægæos tumultus
Aura feret, geminusque Pollux.

ODE XXX.

Carminum suorum gloriam æternam fore.

EXEGI monumentum ære perennius
Regalique situ pyramidum altius;
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, & fuga temporum.
Non omnis moriar; multaque pars mei
Vitabit Libitinam, usque ego posterâ

Creſcam laude recens; dum Capitolium
Scandet cum tacitâ virgine pontifex.
Dicar, quà violens obſtrepit Aufidus.
Et quà pauper aquæ Daunus agreſtium
Regnavit populorum, ex humili potens,
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxiſſe modos. ſume ſuperbiam
Quæſitam meritis, & mihi Delphicâ
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

QUINTI HORATII FLACCI CARMINUM LIBER QUARTUS.

AD VENEREM. ODE I.

Se jam eâ ætate esse, ut à rebus Veneris alieno animo esse debeat.

INTERMISSA, Venus, diu,
Rursus bella moves? parce precor, precor.
Non sum qualis eram bonæ
Sub regno Cynaræ. dehne, dulcium
Mater sæva Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Jam durum imperiis: abi
Quò blandæ juvenum te revocant preces.
Tempestiviùs in domo
Pauli, purpureis ales oloribus,
Comessabere Maximi;
Si torrere jecur quæris idoneum:
Namque & nobilis, & decens,
Et pro solicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium,
Latè signa feret militiæ tuæ:
Et, quandoque potentior
Largis muneribus riserit æmuli;
Albanos prope te lacus
Ponet marmoream sub trabe citreâ.
Illic plurima naribus
Duces thura; lyræque & Berecyntiæ

Delectabere tibiæ
Miſtis carminibus, non ſine fiſtulâ.
Illic bis pueri die
Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
In morem Saliûm ter quatient humum.
Me nec femina, nec puer
Jam, nec ſpes animi credula mutui,
Nec certare juvat mero,
Nec vincire novis tempora floribus.
Sed cur, heu, Ligurine, cur
Manat rara meas lacryma per genas?
Cur facunda parum decoro
Inter verba cadit lingua ſilentio?
Nocturnis te ego ſomniis
Jam captum teneo, jam volucrem ſequor
Te per gramina Martii
Campi, te per aquas, dure, volubiles.

AD ANTONIUM JULUM. ODE II.

Laudat Pindarum, eumque imitari periculoſum dicit.

PINDARUM quiſquis ſtudet æmulari, Iule, ceratis ope Dædaleâ
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem ſuper notas aluere ripas,
Fervet, immenſuſque ruit profundo
Pindarus ore;
Laureâ donandus Apollinari,
Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit, numeriſque fertur
Lege ſolutis:
Seu Deos, regeſque canit, Deorum
Sanguinem; per quos cecidere juſtâ
Morte Centauri, cecidit tremendæ
Flamma Chimæræ:
Sive quos Elea domum reducit
Palma cœleſtes; pugilemve equumve

Dicit, & centum potiore ſignis
Munere donat:
Flebili ſponſæ juvenemve raptum
Plorat; & vires, animumque, moreſque
Aureos educit in aſtra, nigroque
Invidet Orco.
Multa Dircæum levat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus: ego, apis Matinæ
More modoque,
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus, uvidique
Tiburis ripas, operoſa parvus
Carmina fingo.
Concines majore poëta plectro
Cæſarem, quandoque trahet feroces
Per ſacrum clivum, meritâ decorus
Fronde, Sicambros:
Quo nihil majus meliuſve terris
Fata donavere, bonique Divi,
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priſcum.
Concines lætoſque dies, & Urbis
Publicum ludum, ſuper impetrato
Fortis Auguſti reditu, forumque
Litibus orbum.
Tum meæ (ſi quid loquar audiendum)
Vocis accedet bona pars; &, ô ſol
Pulcher, ô laudande, canam, recepto
Cæſare felix.
Tuque dum procedis, Io triumphe,
Non ſemel dicemus, Io triumphe,
Civitas omnis; dabimuſque Divis
Thura benignis.
Te decem tauri, totidemque vaccæ;
Me tener ſolvet vitulus, relictâ
Matre, qui largis juveneſcit herbis
In mea vota,
Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium lunæ referentis ortum,
Quâ notam duxit, niveus videri,
Cætera fulvus.

AD MELPOMENEN. ODE III.

Se artis poëticæ beneficio immortalem gloriam consecutum esse.

QUEM tu, Melpomene, semel
Nascentem placido lumine videris,
Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilem; non equus impiger
Curru ducet Achaïco
Victorem; neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quòd regum tumidas contuderit mnas,
Ostendet Capitolio:
Sed quæ Tibur aquæ fertile præfluunt,
Et spissæ nemorum comæ,
Fingent Æolio carmine nobilem.
Romæ principis urbium
Dignatur soboles inter amabiles
Vatum ponere me choros;
Et jam dente minùs mordeor invido.
O testudinis aureæ
Dulcem quæ strepitum, Pieri, temperas;
O mutis quoque piscibus
Donatura cycni, si libeat, sonum:
Totum muneris hoc tui est,
Quòd monstror digito prætereuntium
Romanæ fidicen lyræ:
Quòd spiro, & placeo, si placeo, tuum est.

DRUSI LAUDES. ODE IV.

Ejus victoriam de Rhœtis & Vindelicis celebrat.

QUALEM ministrum fulminis alitem
(Cui rex Deorum regnum in aves vagas
Permisit, expertus fidelem
Jupiter in Ganymede flavo)
Olim juventas, & patrius vigor
Nido laborum propulit inscium;

Verniſque jam nimbis remotis,
Inſolitos docuere niſus
Venti paventem; mox in ovilia
Demiſit hoſtem vividus impetus;
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atque pugnæ:
Qualemve lætis caprea paſcuis
Intenta, fulvæ matris ab ubere
Jam jamque depulſum leonem,
Dente novo peritura, vidit:
Videre Rhœti bella ſub Alpibus
Druſum gerentem & Vindelici; quibus
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazoniâ ſecuri
Dextras obarmet, quærere diſtuli:
Nec ſcire fas eſt omnia. ſed diu
Lateque victrices catervæ
Conſiliis juvenis repreſſæ,
Senſere quid mens rite, quid indoles
Nutrita fauſtis ſub penetralibus
Poſſet, quid Auguſti paternus
In pueros animus Nerones.
Fortes creantur fortibus & bonis:
Eſt in juvencis, eſt in equis patrum
Virtus; nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.
Doctrina ſed vim promovet inſitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Utcunque defecere mores,
Dedecorant bene nata culpæ.
Quid debeas, ô Roma, Neronibus,
Teſtis Metaurum flumen, & Aſdrubal
Devictus, & pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,
Qui primus almâ riſit adoreâ;
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per tedas, vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.
Poſt hoc ſecundis uſque laboribus
Romana pubes crevit, & impio
Vaſtata Pœnorum tumultu
Fana Deos habuere rectos:

Dixitque tandem perfidus Annibal;
Cervi, luporum præda rapacium,
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere & effugere eſt triumphus.
Gens, quæ cremato fortis ab Ilio,
Jactata Tuſcis æquoribus ſacra,
Natoſque, maturoſque patres
Pertulit Auſonias ad urbes;
Duris ut ilex tonſa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipſo
Ducit opes animumque ferro.
Non Hydra ſecto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem,
Monſtrumve ſummiſere Colchi
Majus, Echioniæve Thebæ,
Merſes profundo, pulchrior evenit:
Luctere, multâ proruet integrum
Cum laude victorem; geretque
Prœlia conjugibus loquenda.
Carthagini jam non ego nuncios
Mittam ſuperbos: occidit, occidit
Spes omnis, & fortuna noſtri
Nominis, Aſdrubale interemto.
Nil Claudiæ non perficient manus;
Quas & benigno numine Jupiter
Defendit, & curæ ſagaces
Expediunt per acuta belli.

AD AUGUSTUM. ODE V.

Ut reditum in Urbem maturet.

DIVIS orte bonis, optime Romulæ
Cuſtos gentis, abes jam nimiùm diu:
Maturum reditum pollicitus Patrum
Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuæ, dux bone, patriæ:
Inſtar veris enim, vultus ubi tuus
Affulſit populo, gratior it dies,
Et ſoles meliùs nitent.

Ut mater juvenem, quem Notus invido
Flatu Carpathii trans maris æquora
Cunctantem ſpatio longiùs annuo
Dulci diſtinet à domo,
Votis, ominibuſque, & precibus vocat;
Curvo nec faciem litore demovet:
Sic deſideriis icta fidelibus
Quærit patria Cæſarem.
Tutus bos etenim rura perambulat:
Nutrit rura Ceres, almaque Fauſtitas:
Pacatum volitant per mare navitæ:
Culpari metuit fides:
Nullis polluitur caſta domus ſtupris:
Mos & lex maculoſum edomuit nefas:
Laudantur ſimili prole puerperæ:
Culpam pœna premit comes.
Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit
Fetus, incolumi Cæſare? quis feræ
Bellum curet Iberiæ?
Condit quiſque diem collibus in ſuis,
Et vitem viduas ducit ad arbores:
Hinc ad vina redit lætus, & alteris
Te menſis adhibet Deum:
Te multâ prece, te profequitur mero
Defuſo pateris; & Laribus tuum
Miſcet numen, uti Græcia Caſtoris
Et magni memor Herculis,
Longas ô utinam, dux bone, ferias
Præſtes Heſperiæ, dicimus integro
Sicci mane die, dicimus uvidi,
Cùm ſol oceano ſubeſt.

AD APOLLINEM ET DIANAM. ODE VI.

Carmen Sæculare.

DIVE, quem proles Niobea magnæ
Vindicem linguæ, Tityoſque raptor
Senſit, & Trojæ prope victor altæ
Phthius Achilles,

Cæteris major, tibi miles impar;
Filius quamvis Thetidos marinæ
Dardanas turres quateret tremendâ
Cuſpide pugnax.
Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulſa cupreſſus Euro,
Procidit latè, poſuitque collum in
Pulvere Teucro.
Ille non incluſus equo Minervæ
Sacra mentito, malè feriatos
Troas, & lætam Priami choreis
Falleret aulam:
Sed palam captis gravis, heu nefas, heu!
Neſcios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentes
Matris in alvo:
Ni, tuis victus Veneriſque gratæ
Vocibus, Divûm pater annuiſſet
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor argutæ fidicen Thaliæ
Phœbe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniæ defende decus Camenæ,
Levis Agyieu.
Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenque dedit poetæ.
Virginum primæ, puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela Deæ, fugaces
Lyncas & cervos cohibentis arcu,
Lesbium ſervate pedem, meique
Pollicis ictum;
Rite Latonæ puerum canentes,
Rite creſcentem face Noctilucam,
Proſperam frugum, celeremque pronos
Volvere menſes.
Nupta jam dices; Ego Dîs amicum,
Seculo feſtas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horati.

AD TORQUATUM. ODE VII.

Rerum omnium mutatione, & æquâ moriendi conditione propoſitâ, ad lætè vivendum invitat.

DIFFUGERE nives: redeunt jam gramina campis,
Arboribuſque comæ:
Mutat terra vices; & decreſcentia ripas
Flumina prætereunt:
Gratia cum Nymphis geminiſque ſororibus audet
Ducere nuda choros.
Immortalia ne ſperes, monet annus, & almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora miteſcunt Zephyris; ver proterit æſtas
Interitura, ſimul
Pomifer autumnus fruges effuderit: & mox
Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant cœleſtia lunæ:
Nos ubi decidimus
Quò pius Æneas, quò Tullus dives, & Ancus,
Pulvis & umbra ſumus.
Quis ſcit an adjiciant hodiernæ craſtina ſummæ
Tempora Dî ſuperi?
Cuncta manus avidas fugient heredis, amico
Quæ dederis animo.
Cùm ſemel occideris, & de te ſplendida Minos
Fecerit arbitria;
Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Reſtituet pietas.
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum:
Nec Lethæa valet Theſeus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

AD MARCIUM CENSORINUM. ODE VIII.

Carminibus immortalitatem comparari.

DONAREM pateras, grataque commodus,
Cenſorine, meis æra ſodalibus:

Donarem tripodas, præmia fortium
Graiorum: neque tu pessima munerum
Ferres, divite me scilicet artium
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas;
Hic saxo, liquidis ille coloribus
Solers nunc hominem ponere, nunc Deum.
Sed non hæc mihi vis; non tibi talium
Res est aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus: carmina possumus
Donare, & pretium dicere muneri.
Non inciſa notis marmora publicis,
Per quæ ſpiritus & vita redit bonis
Poſt mortem ducibus; non celeres fugæ,
Rejectæque retrorſum Annibalis minæ;
Non incendia Carthaginis impiæ,
Ejus, qui domitâ nomen ab Africâ
Lucratus rediit, clariùs indicant
Laudes, quàm Calabræ Pierides: neque
Si chartæ ſileant quod bene feceris,
Mercedem tuleris. quid foret Iliæ
Mavortiſque puer, ſi taciturnitas
Obſtaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Virtus, & favor, & lingua potentium
Vatum divitibus conſecrat inſulis.
Dignum laude virum Muſa vetat mori:
Cœlo Muſa beat. ſic Jovis intereſt
Optatis epulis impiger Hercules:
Clarum Tyndaridæ ſidus ab infimis
Quaſſas eripiunt æquoribus rates:
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

AD LOLLIUM. ODE IX.

Se ſuis carminibus Lollii res geſtas & virtutes ab oblivione vindicaturum.

NE fortè credas interitura, quæ
Longè ſonantem natus ad Aufidum,

Non antè vulgatas per artes
Verba loquor ſocianda chordis:
Non, ſi priores Mæonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricæ latent,
Ceæque, & Alcæi minaces,
Steſichorique graves Camenæ:
Nec, ſi quid olim luſit Anacreon,
Delevit ætas: ſpirat adhuc amor,
Vivuntque commiſſi calores
Æoliæ fidibus puellæ.
Non ſola comtos arſit adulteri
Crines, & aurum veſtibus illitum
Mirata, regaleſque cultus,
Et comites, Helene Lacæna:
Primuſve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu: non ſemel Ilios
Vexata: non pugnavit ingens
Idomeneus Stheneluſve ſolus
Dicenda Muſis prœlia: non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graves
Excepit ictus pro pudicis
Conjugibus puerique primus.
Vixere fortes ante Agamemnona
Multi: ſed omnes illacrymabiles
Urgentur, ignotique longâ
Nocte, carent quia vate ſacro.
Paulùm ſepultæ diſtat inertiæ
Celata virtus. non ego te meis
Chartis inornatum ſilebo,
Totve tuos patiar labores
Impune, Lolli, carpere lividas
Obliviones. eſt animus tibi
Rerumque prudens, & ſecundis
Temporibus dubiiſque rectus;
Vindex avaræ fraudis, & abſtinens
Ducentis ad ſe cuncta pecuniæ;
Conſulque non unius anni,
Sed quoties bonus atque fidus
Judex honeſtum prætulit utili, &
Rejecit alto dona nocentium
Vultu, & per obſtantes catervas

Explicuit ſua victor arma.
Non poſſidentem multa vocaveris
Rectè beatum: rectiùs occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus ſapienter uti,
Duramque callet pauperiem pati,
Pejuſque letho flagitium timet:
Non ille pro caris amicis
Aut patriâ timidus perire.

AD LIGURINUM. ODE X.

O Crudelis adhuc, & Veneris muneribus potens,
Inſperata tuæ cùm veniet pluma ſuperbiæ,
Et, quæ nunc humeris involitant, deciderint comæ,
Nunc & qui color eſt puniceæ flore prior roſæ,
Mutatus, Ligurine, in faciem verterit hiſpidam;
Dices, Heu (quoties te ſpeculo videris alterum)
Quæ mens eſt hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?

AD PHYLLIDEM. ODE XI.

Die natali Mæcenatis eam invitat ad epulas.

EST mihi nonum ſuperantis annum
Plenus Albani cadus; eſt in horto,
Phylli, nectendis apium coronis;
Eſt ederæ vis
Multa, quâ crines religata fulges:
Ridet argento domus: ara caſtis
Vincta verbenis avet immolato
Spargier agno:
Cuncta feſtinat manus: huc & illuc
Curſitant miſtæ pueris puellæ:
Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum.
Ut tamen noris quibus advoceris
Gaudiis; Idus tibi ſunt agendæ;

Qui dies menſem Veneris marinæ
Findit Aprilem,
Jure ſolennis mihi, ſanctiorque
Penè natali proprio; quòd ex hac
Luce Mæcenas meus affluentes
Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupavit,
Non tuæ ſortis juvenem, puella
Dives & laſciva; tenetque gratâ
Compede vinctum.
Terret ambuſtus Phaëthon avaras
Spes: & exemplum grave præbet ales
Pegaſus, terrenum equitem gravatus
Bellerophontem,
Semper ut te digna ſequare; &, ultra
Quàm licet ſperare nefas putando,
Diſparem vites. age, jam meorum
Finis amorum
(Non enim poſthac aliâ calebo
Feminâ) condiſce modos, amandâ
Voce quos reddas: minuentur atræ
Carmine curæ.

AD VIRGILIUM. ODE XII.

Deſcribit veris adventum.

JAM veris comites, quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ:
Jam nec prata rigent, nec fluvii ſtrepunt
Hibernâ nive turgidi:
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix avis, & Cecropiæ domûs
Æternum opprobrium; quòd malè barbaras
Regum eſt ulta libidines:
Dicunt in tenero gramine pinguium
Cuſtodes ovium carmina fiſtulâ;
Delectantque Deum, cui pecus & nigri
Colles Arcadiæ placent.
Adduxere ſitim tempora, Virgili:

Sed preſſum Calibus ducere Liberum
Si gestis, juvenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere:
Nardi parvus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
Spes donare novas largus, amaraque
Curarum eluere efficax.
Ad quæ ſi properas gaudia, cum tuâ
Velox merce veni: non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis,
Plenâ dives ut in domo.
Verùm pone moras & ſtudium lucri;
Nigrorumque memor, dum licet, ignium,
Miſce ſtultitiam conſiliis brevem:
Dulce eſt deſipere in loco.

IN LYCEN. ODE XIII.

Inſultat ei, quòd jam anus & libidine flagrans, à juvenibus contemnatur.

AUDIVERE, Lyce, Dî mea vota, Dî
Audivere, Lyce: ſis anus, & tamen
Vis formoſa videri;
Ludiſque & bibis impudens;
Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum ſolicitas. ille virentis &
Doctæ pſallere Chiæ
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim tranſvolat aridas
Quercus, & refugit, te quia luridi
Dentes, te quia rugæ
Turpant, & capitis nives.
Nec Coæ referunt jam tibi purpuræ,
Nec clari lapides tempora, quæ ſemel
Notis condita faſtis
Incluſit volucris dies.
Quò fugit Venus? heu! quóve color? decens
Quò motus? quid habes illius, illius,
Quæ ſpirabat amores,
Quæ me ſurpuerat mihi,

Felix poſt Cynaram, notaque. & artium
Gratarum facies? ſed Cynaræ breves
Annos fata dederunt,
Servatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen:
Poſſent ut juvenes viſere fervidi,
Multo non ſine riſu,
Dilapſam in cineres facem.

AD AUGUSTUM. ODE XIV.

A Senatu populoque Romano ſatis dignos ei honores tribui non poſſe.

QUÆ cura Patrum, quæve Quiritium,
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguſte, virtutes in ævum
Per titulos memoreſque faſtos
Æternet? ô, quà ſol habitabiles
Illuſtrat oras, maxime principum,
Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper
Quid Marte poſſes. milite nam tuo
Druſus Genaunos, implacidum genus,
Breunoſque veloces, & arces
Alpibus impoſitas tremendis
Dejecit acer plùs vice ſimplici.
Major Neronum mox grave prœlium
Commiſit, immaneſque Rhœtos
Auſpiciis pepulit ſecundis,
Spectandus in certamine Martio,
Devota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis:
Indomitas prope qualis undas
Exercet Auſter, Pleïadum choro
Scindente nubes; impiger hoſtium
Vexare turmas, & frementem
Mittere equum medios per ignes.
Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni præfluit Appuli,

Cùm ſævit, horrendamque cultis
Diluviem meditatur agris;
Ut barbarorum Claudius agmina
Ferrata vaſto diruit impetu,
Primoſque & extremos metendo,
Stravit humum, ſine clade victor;
Te copias, te conſilium, & tuos
Præbente Divos. nam tibi, quo die
Portus Alexandrea ſupplex
Et vacuam patefecit aulam,
Fortuna luſtro proſpera tertio
Belli ſecundos reddidit exitus,
Laudemque & optatum peractis
Imperiis decus arrogavit.
Te Cantaber non antè domabilis,
Meduſque, & Indus, te profugus Scythes
Miratur, ô tutela præſens
Italiæ, dominæque Romæ.
Te, fontium qui celat origines
Niluſque, & Iſter, te rapidus Tigris,
Te belluoſus qui remotis
Obſtrepit Oceanus Britannis,
Te non paventis funera Galliæ,
Duræque tellus audit Iberiæ:
Te cæde gaudentes Sicambri
Compoſitis venerantur armis.

AUGUSTI LAUDES. ODE XV.

PHOEBUS volentem prœlia me loqui,
Victas & urbes, increpuit, lyrâ;
Ne parva Tyrrhenum per æquor
Vela darem. tua, Cæſar, ætas
Fruges & agris rettulit uberes;
Et ſigna noſtro reſtituit Jovi,
Derepta Parthorum ſuperbis
Poſtibus; & vacuum duellis
Janum Quirini clauſit; & ordinem
Rectum evaganti frena licentiæ

Injecit, emovitque culpas,
Et veteres revocavit artes;
Per quas Latinum nomen & Italæ
Crevere vires, famaque, & imperî
Porrecta majeſtas ad ortum
Solis ab Heſperio cubili.
Cuſtode rerum Cæſare, non furor
Civilis, aut vis exiget otium;
Non ira, quæ procudit enſes,
Et miſeras inimicat urbes.
Non qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Julia; non Getæ,
Non Seres, infidive Perſæ,
Non Tanaim prope flumen orti.
Nosque & profeſtis lucibus & ſacris,
Inter jocoſi munera Liberi,
Cum prole, matroniſque noſtris,
Rite Deos priùs apprecati,
Virtute functos, more patrum, duces,
Lydis remiſto carmine tibiis,
Trojamque, & Anchiſen, & almæ
Progeniem Veneris canemus.

QUINTI HORATII FLACCI EPODON LIBER.

AD MÆCENATEM. ODE I.

Ei, ad bellum ituro, se comitem offert.

IBIS Liburnis inter alta navium,
Amice, propugnacula,
Paratus omne Cæsaris periculum
Subire, Mæcenas, tuo.
Quid nos? quibus te vita sit superstite
Jucunda; si contra, gravis:
Utrúmne jussi persequemur otium
Non dulce, ni tecum simul?
An hunc laborem mente laturi, decet
Quâ ferre non molles viros?
Feremus; & te, vel per Alpium juga,
Inhospitalem & Caucasum,
Vel occidentis usque ad ultimum sinum
Forti sequemur pectore.
Roges, tuum labore quid juvem meo,
Imbellis ac firmus parum.
Comes minore sum futurus in metu,
Qui major absentes habet:
Ut assidens implumibus pullis avis
Serpentium allapsus timet
Magìs relictis; non, ut adsit, auxilî
Latura plus præsentibus.
Libenter hoc & omne militabitur
Bellum in tuæ spem gratiæ:
Non ut juvencis illigata pluribus
Aratra nitantur meis;

Pecuſve Calabris ante ſidus ſervidum
Lucana mutet paſcua :
Nec ut ſuperni villa candens Tuſculi
Circæa tangat mœnia.
Satis ſuperque me benignitas tua
Ditavit : haud paravero,
Quod aut, avarus ut Chremes, terrâ premam ;
Diſcinctus aut perdam ut nepos.

VITÆ RUSTICÆ LAUDES. ODE II.

BEATUS ille, qui procul negotiis,
Ut priſca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet ſuis,
Solutus omni fenore ;
Nec excitatur claſſico miles truci,
Nec horret iratum mare ;
Forumque vitat, & ſuperba civium
Potentiorum limina.
Ergo aut adultâ vitium propagine
Altas maritat populos ;
Aut in reductâ valle mugientium
Proſpectat errantes greges ;
Inutileſque falce ramos amputans,
Feliciores inſerit ;
Aut preſſa puris mella condit amphoris ;
Aut tondet infirmas oves.
Vel, cùm decorum mitibus pomis caput
Autumnus arvis extulit,
Ut gaudet inſitiva decerpens pyra,
Certantem & uvam purpuræ,
Quâ muneretur te, Priape, & te, pater
Silvane, tutor finium !
Libet jacere modò ſub antiquâ ilice,
Modò in tenaci gramine :
Labuntur altis interim rivis aquæ ;
Queruntur in ſilvis aves ;
Fonteſque lymphis obſtrepunt manantibus,
Somnos quod invitet leves.
At cùm tonantis annus hibernus Jovis

Imbres niveſque comparat;
Aut trudit acres hinc & hinc multâ cane
Apros in obſtantes plagas:
Aut amite levi rara tendit retia,
Turdis edacibus dolos;
Pavidumque leporem, & advenam laqueo gruem,
Jucunda captat præmia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
Hæc inter obliviſcitur?
Quòd ſi pudica mulier in partem juvet
Domum atque dulces liberos,
(Sabina qualis, aut peruſta ſolibus
Pernicis uxor Appuli)
Sacrum vetuſtis exſtruat lignis focum,
Laſſi ſub adventum viri;
Claudenſque textis cratibus lætum pecus,
Diſtenta ſiccet ubera;
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemtas apparet;
Non me Lucrina juverint conchylia,
Magiſve rhombus, aut ſcari,
Si quos Eois intonata fluctibus
Hiems ad hoc vertat mare;
Non Afra avis deſcendat in ventrem meum,
Non attagen Ionicus
Jucundior, quàm lecta de pinguiſſimis
Oliva ramis arborum,
Aut herba lapathi prata amantis, & gravi
Malvæ ſalubres corpori,
Vel agna feſtis cæſa Terminalibus,
Vel hœdus ereptus lupo.
Has inter epulas, ut juvat paſtas oves
Videre properantes domum!
Videre feſſos vomerem inverſum boves
Collo trahentes languido;
Poſitoſque vernas, ditis examen domûs,
Circùm renidentes Lares!
Hæc ubi locutus fenerator Alphius,
Jam jam futurus ruſticus,
Omnem relegit Idibus pecuniam;
Quærit Calendis ponere.

A D

AD MÆCENATEM. ODE III.

Allium deteſtatur.

PARENTIS olim ſi quis impiâ manu
Senile guttur fregerit;
Edit cicutis allium nocentius.
O dura meſſorum ilia!
Quid hoc veneni ſævit in præcordiis?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
Canidia tractavit dapes?
Ut Argonautas præter omnes candidum
Medea mirata eſt ducem,
Ignota tauris illigaturum juga,
Perunxit hoc Jaſonem:
Hoc delibutis ulta donis pellicem,
Serpente fugit alite.
Nec tantus unquam ſiderum inſedit vapor
Siticuloſæ Apuliæ:
Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarſit æſtuoſius.
At, ſi quid unquam tale concupiveris,
Jocoſe Mæcenas, precor
Manum puella ſuavio opponat tuo,
Extremâ & in ſpondâ cubet.

IN SEX. MÆNAM POMPEII LIBERTUM. ODE IV.

In ejus, ex mutatâ conditione, arrogantiam invehitur.

LUPIS & agnis quanta ſortitò obtigit,
Tecum mihi diſcordia eſt,
Ibericis peruſte funibus latus,
Et crura durâ compede.
Licèt ſuperbus ambules pecuniâ,
Fortuna non mutat genus.
Videſne, ſacram metiente te viam
Cum bis ter ulnarum togâ,

Ut ora vertat huc & huc euntium
Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic triumviralibus
Præconis ad fastidium,
Arat Falerni mille fundi jugera,
Et Appiam mannis terit;
Sedilibusque magnus in primis eques,
Othone contemto, sedet.
Quid attinet tot æra navium gravi
Rostrata duci pondere
Contra latrones atque servilem manum,
Hoc, hoc tribuno militum?

IN CANIDIAM VENEFICAM. ODE V.

AT ô Deorum quidquid in cœlo regit
Terras & humanum genus,
Quid iste fert tumultus? & quid omnium
Vultus in unum me truces?
Per liberos te, si vocata partubus
Lucina veris adfuit,
Per hoc inane purpuræ decus precor,
Per improbaturum hæc Jovem;
Quid ut noverca me intueris, aut uti
Petita ferro bellua?
Ut hæc trementi questus ore constitit
Insignibus raptis puer,
Impube corpus, quale posset impia
Mollire Thracum pectora;
Canidia brevibus implicata viperis
Crines & incomtum caput,
Jubet sepulcris caprificos erutas,
Jubet cupressus funebres,
Et uncta turpis ova ranæ sanguine,
Plumamque nocturnæ strigis,
Herbasque, quas Iolcos, atque Iberia
Mittit venenorum ferax,
Et ossa ab ore rapta jejunæ canis,
Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana per totam domum

Spargens Avernales aquas,
Horret capillis, ut marinus, aſperis,
Echinus, aut furrens aper.
Abacta nullâ Veia conſcientiâ,
Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus:
Quò poſſet infoſſus puer
Longo die bis terve mutatæ dapis
Inemori ſpectaculo;
Cùm promineret ore, quantùm exſtant aquâ
Suſpenſa mento corpora,
Exſucca uti medulla, & aridum jecur
Amoris eſſet poculum;
Interminato cum ſemel fixæ cibo
Intabuiſſent pupulæ.
Non defuiſſe maſculæ libidinis
Ariminenſem Foliam,
Et otioſa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum:
Quæ fidera excantata voce Theſſalâ,
Lunamque cœlo deripit.
Hic irreſectum ſæva dente livido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
Non infideles arbitræ,
Nox, & Diana, quæ ſilentium regis,
Arcana cùm fiunt ſacra;
Nunc, nunc adeſte, nunc in hoſtiles domos
Iram atque numen vertite.
Formidoloſis dum latent ſilvis feræ,
Dulci ſopore languidæ,
Senem, quod omnes rideant, adulterum
Latrent Suburanæ canes,
Nardo perunctum, quale non perfectius
Meæ laborârint manus.
Quid accidit? cur dira barbaræ minùs
Venena Medeæ valent,
Quibus ſuperbam fugit ulta pellicem
Magni Creontis filiam,
Cùm palla, tabo munus imbutum, novam
Incendio nuptam abſtulit?

Atqui nec herba, nec latens in aſperis
Radix fefellit me locis.
Indormit unctis omnium cubilibus
Oblivione pellicum.
Ah, ah, ſolutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.
Non uſitatis, Vare, potionibus
(O multa fleturum caput!)
Ad me recurres: nec vocata mens tua
Marſis redibit vocibus.
Majus parabo, majus infundam tibi
Faſtidienti poculum.
Priuſque cœlum fidet inferius mari,
Tellure porrectâ ſuper,
Quàm non amore ſic meo flagres, uti
Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer, jam non, ut antè, mollibus
Lenire verbis impias;
Sed dubius unde rumperet ſilentium,
Miſit Thyeſteas preces.
Venena, magnum fas nefaſque, non valent
Convertere humanam vicem.
Diris agam vos: dira deteſtatio
Nullâ expiatur victimâ.
Quin, ubi perire juſſus expiravero,
Nocturnus occurram furor;
Petamque vultus umbra curvis unguibus;
(Quæ vis Deorum eſt Manium)
Et inquietis affidens præcordiis,
Pavore ſomnos auferam.
Vos turba vicatim, hinc & hinc ſaxis petens,
Contundet obſcœnas anus.
Pòſt, inſepulta membra different lupi
Et Eſquilinæ alites.
Neque hoc parentes (heu! mihi ſuperſtites)
Effugerit ſpectaculum.

ODE VI.

In Caſſium Severum poëtam maledicum & petulantem.

QUID immerentes hoſpites vexas, canis,
Ignavus adverſùm lupos?
Quin huc inanes, ſi potes, vertis minas,
Et me remorſurum petis?
Nam, qualis aut Moloſſus, aut fulvus Laco, 5
Amica vis paſtoribus,
Agam per altas aure ſublatâ nives,
Quæcunque præcedet fera.
Tu, cùm timendâ voce complêſti nemus,
Projectum odoraris cibum. 10
Cave, cave: namque in malos aſperrimus
Parata tollo cornua;
Qualis Lycambæ ſpretus infido gener,
Aut acer hoſtis Bupalo.
An, ſi quis atro dente me petiverit, 15
Inultus ut flebo puer?

AD POPULUM ROMANUM. ODE VII.

Execratio belli civilis, hinc Bruto & Caſſio, illinc C. Octaviano, M. Antonio, & M. Lepido ducibus, geſti.

QUO, quò ſceleſti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enſes conditi?
Parumne campis atque Neptuno ſuper
Fuſum eſt Latini ſanguinis?
Non ut ſuperbas invidæ Carthaginis 5
Romanus arces ureret;
Intactus aut Britannus ut deſcenderet
Sacrâ catenatus viâ;
Sed ut, ſecundùm vota Parthorum, ſuâ
Urbs hæc periret dexterâ.
Neque hic lupis mos, nec ſuit leonibus
Unquam, niſi in diſpar, feris.

Furorne cæcus, an rapit vis acrior,
An culpa? reſponſum date.
Tacent: & ora pallor albus inficit;
Menteſque perculſæ ſtupent.
Sic eſt: acerba fata Romanos agunt,
Sceluſque fraternæ necis;
Ut immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

AD ANUM LIBIDINOSAM. ODE VIII.

ROGARE longo putidam te ſeculo,
Vires quid enervet meas?
Cùm ſit tibi dens ater, & rugis vetus
Frontem ſenectus exaret;
Hietque turpis inter aridas nates
Podex, velut crudæ bovis.
Sed incitat me pectus, & mammæ putres,
Equina quales ubera;
Venterque mollis, & femur tumentibus
Exile ſuris additum.
Eſto beata: funus atque imagines
Ducant triumphales tuum:
Nec ſit marita, quæ rotundioribus
Onuſta baccis ambulet.
Quid, quòd libelli Stoici inter ſericos
Jacere pulvillos amant?
Illit.rati num minùs nervi rigent?
Minúſve languet faſcinum?
Quod ut ſuperbo provoces ab inguine,
Ore allaborandum eſt tibi.

AD MÆCENATEM. ODE IX.

Præſentit voluptatem, quam percipiet ex Auguſti victoriâ adverſus Antonium & Cleopatram.

QUANDO repôſtum Cæcubum ad feſtas dapes,
Victore lætus Cæſare,

Tecum ſub altâ (ſic Jovi gratum) domo,
Beate Mæcenas, bibam,
Sonante miſtum tibiis carmen lyrâ,
Hac Dorium, illis Barbarum:
Ut nuper, actus cùm freto Neptunius
Dux fugit uſtis navibus,
Minatus Urbi vincla, quæ detraxerat
Servis amicus perfidis.
Romanus (eheu! poſteri negabitis)
Emancipatus feminæ
Fert vallum & arma miles, & ſpadonibus
Servire rugoſis poteſt:
Interque ſigna turpe militaria
Sol aſpicit conopeum.
Ad hunc frementes verterunt bis mille equos
Galli, canentes Cæſarem:
Hoſtiliumque navium portu latent
Puppes ſiniſtrorſum citæ.
Io triumphe; tu moraris aureos
Currus, & intactas boves.
Io triumphe; nec Jugurthino parem
Bello reportâſti ducem;
Neque Africanum, cui ſuper Carthaginem
Virtus ſepulcrum condidit.
Terrâ marique victus hoſtis, Punico
Lugubre mutavit ſagum.
Aut ille centum nobilem Cretam urbibus
Ventis iturus non ſuis,
Exercitatas aut petit Syrtes Noto,
Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, ſcyphos,
Et Chia vina aut Lesbia;
Vel, quod fluentem nauſeam coërceat,
Metire nobis Cæcubum.
Curam metumque Cæſaris rerum juvat
Dulci Lyæo ſolvere.

IN MÆVIUM. ODE X.

Tempeſtatem & naufragium ei imprecatur.

MALA ſoluta navis exit alite
Ferens olentem Mævium.
Ut horridis utrumque verberes latus,
Auſter, memento fluctibus.
Niger rudentes Eurus, inverſo mari,
Fractoſque remos differat:
Inſurgat Aquilo, quantus altis montibus
Frangit trementes ilices:
Nec ſidus atrâ nocte amicum appareat,
Quâ triſtis Orion cadit:
Quietiore nec feratur æquore,
Quàm Graia victorum manus;
Cùm Pallas uſto vertit iram ab Ilio
In impiam Ajacis ratem.
O quantus inſtat navitis ſudor tuis,
Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis ejulatio,
Preces & averſum ad Jovem;
Ionius udo cùm remugiens ſinus
Noto carinam ruperit!
Opima quòd ſi præda curvo litore
Porrecta mergos juveris;
Libidinoſus immolabitur caper,
Et agna Tempeſtatibus.

AD PETTIUM. ODE XI.

Amore Lyciſci occupatus, verſibus faciendis operam dare non poteſt.

PETTI, nihil me, ſicut antea, juvat
Scribere verſiculos,
Amore perculſum gravi;
Amore, qui me, præter omnes, expetit
Mollibus in pueris
Aut in puellis urere.

Hic tertius December, ex quo deſtiti
Inachiâ furere,
Silvis honorem decutit.
Heu me, per Urbem (nam pudet tanti mali)
Fabula quanta fui!
Conviviorum & pœnitet,
In queis amantem & languor & ſilentium
Arguit, & latere
Petitus imo ſpiritus.
Contrane lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium?
Querebar, applorans tibi;
Simul calentis inverecundus Deus
Fervidiore mero
Arcana promôrat loco.
Quòd ſi meis inæſtuet præcordiis
Libera bilis, ut hæc
Ingrata ventis dividat
Fomenta, vulnus nil malum levantia;
Deſinet imparibus
Certare ſummotus pudor.
Ubi hæc ſeverus te palam laudaveram,
Juſſus abire domum,
Ferebar incerto pede
Ad non amicos, heu! mihi poſtes, & heu!
Limina dura; quibus
Lumbos & infregi latus.
Nunc, gloriantis quamlibet mulierculam
Vincere mollitiâ,
Amor Lyciſci me tenet:
Unde expedire non amicorum queant
Libera conſilia,
Nec contumeliæ graves;
Sed alius ardor, aut puellæ candidæ,
Aut teretis pueri,
Longam renodantis comam.

ODE XII.

In anum fœdam & fœtidam, quæ illius amores ambiebat.

QUID tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
Munera cur mihi, quidve tabellas
Mittis, nec firmo juveni, neque naris obesæ?
Namque sagaciùs unus odoror,
Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
Quàm canis acer, ubi lateat sus.
Quis sudor vietis, & quàm malus undique membris
Crescit odor! cùm pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare; nec illi
Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili, jamque subando
Tenta, cubilia, tectaque rumpit:
Vel mea cùm sævis agitat fastidia verbis:
Inachiâ langues minùs ac me:
Inachiam ter nocte potes; mihi semper ad unum
Mollis opus. pereat malè, quæ te
Lesbia, quærenti taurum, monstravit inertem:
Cùm mihi Cous adesset Amyntas;
Cujus in indomito constantior inguine nervus,
Quàm novæ collibus arbor inhæret.
Muricibus Tyriis iteratæ vellera lanæ
Cui properabantur? tibi nempe:
Ne foret æquales inter conviva, magis quem
Diligeret mulier sua, quàm te.
O ego non felix, quam tu fugis, ut pavet acres
Agna lupos, capreæque leones.

AD AMICOS. ODE XIII.

Hyemem hilariter & jucundè esse traducendam.

HORRIDA tempestas cœlum contraxit; & imbres
Nivesque deducunt Jovem:
Nunc mare nunc silvæ
Threïcio Aquilone sonant. rapiamus, amici,

Occasionem de die :
Dumque virent genua,
Et decet, obductâ solvatur fronte senectus.
Tu vina Torquato move
Consule pressa meo.
Cætera mitte loqui : Deus hæc fortasse benignâ
Reducet in sedem vice.
Nunc & Achæmeniâ
Perfundi nardo juvat, & fide Cylleneâ
Levare diris pectora
Solicitudinibus ;
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno :
Invicte mortalis, Deâ
Nate puer Thetide,
Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
Findunt Scamandri flumina,
Lubricus & Simoïs :
Unde tibi reditum curto subtemine Parcæ
Rupere ; nec mater domum
Cærula te revehet.
Illic omne malum vino cantuque levato,
Deformis ægrimoniæ
Dulcibus alloquiis.

AD MÆCENATEM. ODE XIV.

Phrynes amorem obstare, quo minùs ïambos promissos absolvat.

MOLLIS inertia cur tantam diffuderit imis
Oblivionem sensibus ;
Pocula Lethæos ut si ducentia somnos
Arente fauce traxerim,
Candide Mæcenas, occidis sæpe rogando.
Deus, Deus nam me vetat,
Inceptos, olim promissum carmen, ïambos
Ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
Anacreonta Teïum ;
Qui persæpe cavâ testudine flevit amorem
Non elaboratum ad pedem.

Ureris ipſe miſer: quòd ſi non pulchrior ignis
Accendit obſeſſam Ilion,
Gaude ſorte tuâ. me libertina, neque uno
Contenta, Phryne macerat.

AD NEÆRAM. ODE XV.

Non ſervatam ab eâ fidem conqueritur.

NOX erat, & cœlo fulgebat luna ſereno
Inter minora ſidera;
Cùm tu magnorum numen læſura Deorum
In verba jurabas mea,
Arctiùs atque ederâ procera aſtringitur ilex,
Lentis adhærens brachiis;
Dum pecori lupus, & nautis infeſtus Orion
Turbaret hibernum mare,
Intonſoſque agitaret Apollinis aura capillos,
Fore hunc amorem mutuum.
O dolitura meâ multûm virtute, Neæra:
Nam ſi quid in Flacco viri eſt,
Non feret aſſiduas potiori te dare noctes;
Et quæret iratus parem;
Nec ſemel offenſæ cedet conſtantia formæ,
Si certus intrârit dolor.
At tu, quicunque es felicior, atque meo nunc
Superbus incedis malo;
Sis pecore & multâ dives tellure licebit,
Tibique Pactolus fluat,
Nec te Pythagoræ fallant arcana renati,
Formâque vincas Nirea;
Eheu, tranſlatos aliò mœrebis amores:
Aſt ego viciſſim riſero.

AD POPULUM ROMANUM. ODE XVI.

Queritur bellorum civilium nullum eſſe finem.

ALTERA jam teritur bellis civilibus ætas;
Suis & ipſa Roma viribus ruit.

Quam

Quam neque finitimi valuerunt perdere Marſi,
Minacis aut Etruſca Porſenæ manus,
Æmula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Noviſque rebus infidelis Allobrox,
Nec fera cæruleâ domuit Germania pube,
Parentibuſque abominatus Annibal;
Impia perdemus devoti ſanguinis ætas:
Feriſque rurſus occupabitur ſolum.
Barbarus, heu, cineres inſiſtet victor, & Urbem
Eques ſonante verberabit ungulâ;
Quæque carent ventis & ſolibus offa Quirini
(Nefas videre) diſſipabit inſolens.
Fortè quod expediat, communiter, aut melior pars,
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla ſit hac potior ſententia: Phocæorum
Velut profugit exſecrata civitas
Agros atque lares patrios, habitandaque fana
Apris reliquit & rapacibus lupis:
Ire, pedes quocunque ferent, quocunque per undas
Notus vocabit, aut protervus Africus.
Sic placet? an melius quis habet ſuadere? ſecundâ
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed juremus in hæc: Simul imis ſaxa renârint
Vadis levata, ne redire ſit nefas:
Neu converſa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina;
In mare ſeu celſus procurrerit Apenninus,
Novâque monſtra junxerit libidine
Mirus amor; juvet ut tigres ſubſidere cervis,
Adulteretur & columba miliio;
Credula nec flavos timeant armenta leones;
Ametque ſalſa lêvis hircus æquora.
Hæc, & quæ poterunt reditus abſcindere dulces,
Eamus omnis exſecrata civitas,
Aut pars indocili melior grege: mollis & exſpes
Inominata perprimat cubilia.
Vos quibus eſt virtus, muliebrem tollite luctum,
Etruſca præter & volate litora.
Nos manet Oceanus circumvagus: arva, beata
Petamus arva, divites & inſulas;
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,

Et imputata floret usque vinea;
Germinat & nunquam fallentis termes olivæ,
Suamque pulla ficus ornat arborem;
Mella cavâ manant ex ilice, montibus altis
Levis crepante lympha desilit pede.
Illic injussæ veniunt ad mulctra capellæ,
Refertque tenta grex amicus ubera;
Nec vespertinus circumgemit ursus ovile,
Nec intumescit alta viperis humus:
Pluraque felices mirabimur; ut neque largis
Aquosus Eurus arva radat imbribus,
Pinguia nec siccis urantur semina glebis;
Utrumque rege temperante cœlitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus,
Neque impudica Colchis intulit pedem:
Non huc Sidonii torserunt cornua nautæ,
Laboriosa nec cohors Ulyssei.
Nulla nocent pecori contagia: nullius astri
Gregem æstuosa torret impotentia.
Jupiter illa piæ secrevit litora genti;
Ut inquinavit ære tempus aureum:
Ære, dehinc ferro duravit sæcula; quorum
Piis secunda, vate me, datur fuga.

AD CANIDIAM. ODE XVII.

Ut sibi tandem ignoscat. Dum verò eam extrare fingit, vivè lacerat.

JAM jam efficaci do manus scientiæ;
Supplex & oro regna per Proserpinæ,
Per & Dianæ non movenda numina,
Per atque libros carminum valentium
Refixa cœlo devocare sidera,
Canidia, parce vocibus tandem sacris,
Citumque retro solve, solve turbinem.
Movit nepotem Telephus Nereïum,
In quem superbus ordinârat agmina
Mysorum, & in quem tela acuta torserat.
Luxere matres Iliæ addictum feris

Alitibus atque canibus homicidam Hectorem;
Poſtquàm relictis mœnibus rex procidit,
Heu, pervicacis ad pedes Achilleï.
Setoſa duris exuere pellibus
Laborioſi remiges Ulyſſeï,
Volente Circe, membra: tunc mens & ſonus
Relatus, atque notus in vultus honor.
Dedi ſatis ſuperque pœnarum tibi,
Amata nautis multùm & inſtitoribus.
Fugit juventas, & verecundus color
Reliquit oſſa pelle amicta luridâ:
Tuis capillus albus eſt odoribus:
Nullum à labore me reclinat otium:
Urget diem nox, & dies noctem: neque eſt
Levare tenta ſpiritu præcordia,
Ergo negatum vincor ut credam miſer,
Sabella pectus increpare carmina,
Caputque Marsâ diffilire næniâ.
Quid ampliùs vis? ô mare & terra! ardeo,
Quantùm neque atro delibutus Hercules
Neſſi cruore, nec Sicana fervidâ
Urens in Ætnâ flamma. tu, donec cinis
Injurioſis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quæ finis? aut quod me manet ſtipendium?
Effare: juſſas cum fide pœnas luam;
Paratus expiare, ſeu popoſceris
Centum juvencos, ſive mendaci lyrâ
Voles ſonari: tu pudica, tu proba
Perambulabis aſtra ſidus aureum.
Infamis Helenæ Caſtor offenſus vice,
Fraterque magni Caſtoris, victi prece,
Adempta vati reddidere lumina.
Et tu (potes nam) ſolve me dementiâ,
O nec paternis obſoleta ſordibus,
Nec in ſepulcris pauperum prudens anus
Novendiales diſſipare pulveres.
Tibi hoſpitale pectus, & puræ manus;
Tuuſque venter partumeius; & tuo
Cruore rubros obſtetrix pannos lavit,
Utcunque ſortis exſilis puerpera.

CANIDIÆ RESPONSIO.

Ostendit nullis se precibus exorari, nullâ ratione placari posse.

QUID obseratis auribus fundis preces?
Non saxa nudis surdiora navitis
Neptunus alto tundit hibernus salo.
Inultus ut tu riseris Cotyttiâ
Vulgata, sacram liberi Cupidinis?
Et Esquilini pontifex venefici
Impunè ut Urbem nomine implêris meo?
Quid proderit ditasse Pelignas anus
Velociusve miscuisse toxicum,
Si tardiora fata te votis manent?
Ingrata misero vita ducenda est, in hoc,
Novis ut usque suppetas doloribus.
Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignæ Tantalus semper dapis;
Optat Prometheus obligatus aliti:
Optat supremo collocare Sisyphus
In monte saxum: se vetant leges Jovis.
Voles modò altis desilire turribus,
Modò ense pectus Norico recludere;
Frustraque vincla gutturi innectes tuo,
Fastidiosâ tristis ægrimoniâ.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques,
Meæque terra cedet insolentiæ.
An, quæ movere cereas imagines,
(Ut ipse nôsti curiosus) & polo
Deripere lunam vocibus possum meis,
Possum crematos excitare mortuos,
Desiderîque temperare poculum;
Plorem artis in te nullum habentis exitum?

Q. HORATII FLACCI CARMEN SECULARE.

Pro Imperii Romani incolumitate.

PHOEBE, ſilvarumque potens Diana,
Lucidum cœli decus, ô colendi
Semper, & culti, date quæ precamur
Tempore ſacro;
Quo Sibyllini monuere verſus,
Virgines lectas puerosque caſtos,
Dis, quibus ſeptem placuere colles,
Dicere carmen.
Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis & celas, aliuſque & idem
Naſceris; poſſis nihil urbe Româ
Viſere majus.
Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres;
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu Genitalis.
Diva, producas ſobolem; Patrumque
Proſperes decretu ſuper jugandis
Feminis, proliſque novæ feraci
Lege maritâ:
Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos
Ter die claro, totieſque gratâ
Nocte frequentes.
Voſque veraces cecinisſe Parcæ,
Quod ſemel dictum eſt, ſtabiliſque rerum
Terminus ſervet, bona jam peractis
Jungite fata.
Fertilis frugum pecoriſque tellus
Spiceâ donet Cererem coronâ:
Nutriant fetus & aquæ ſalubres,
Et Jovis auræ.
Condite mitis placiduſque telo
Supplices audi pueros, Apollo:

Siderum regina bicornis audi,
Luna, puellas.
Roma si vestrum est opus, Iliæque
Litus Etruscum tenuere turmæ,
Jussa pars mutare lares & urbem
Sospite cursu:
Cui per ardentem sine fraude Trojam
Castus Æneas patriæ superstes
Liberum munivit iter, daturus
Plura relictis:
Di probos mores docili juventæ,
Di senectuti placidæ quietem,
Romulæ genti date remque, prolemque,
Et decus omne.
Quique vos bobus veneratur albis
Clarus Anchisæ Venerisque sanguis,
Imperet bellante prior, jacentem
Lenis in hostem.
Jam mari terrâque manus potentes
Medus, Albanasque timet secures:
Jam Scythæ responsa petunt, superbi
Nuper & Indi.
Jam fides, & pax, & honor, pudorque
Priscus, & neglecta redire virtus
Audet; apparetque beata pleno
Copia cornu.
Augur, & fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptusque novem Camenis,
Qui salutari levat arte fessos
Corporis artus;
Si Palatinas videt æquus arces,
Remque Romanam, Latiumque felix,
Alterum in lustrum, meliusque semper
Proroget ævum.
Quæque Aventinum tenet Algidumque,
Quindecim Diana preces virorum
Curet; & votis puerorum amicas
Applicet aures.
Hæc Jovem sentire, Deosque cunctos,
Spem bonam certamque domum reporto,
Doctus & Phœbi chorus & Dianæ
Dicere laudes.

QUINTI HORATII FLACCI SATYRARUM LIBER PRIMUS

SATYRA I.

Quòd ſuam quiſque ſortem aſpernetur ſtultiſſimè, & alienam appetat.

QUI fit, Mæcenas, ut nemo, quam ſibi ſortem
Seu ratio dederit, ſeu fors objecerit, illâ
Contentus vivat; laudet diverſa ſequentes?
O fortunati mercatores, gravis annis
Miles ait, multo jam fractus membra labore.
Contrà mercator, navim jactantibus Auſtris,
Militia eſt potior. quid enim? concurritur: horæ
Momento cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat juris legumque peritus,
Sub galli cantum conſultor ubi oſtia pulſat.
Ille, datis vadibus, qui rure extractus in urbem eſt,
Solos felices viventes clamat in urbe.
Cætera de genere hoc (adeò ſunt multa) loquacem
Delaſſare valent Fabium. ne te morer, audi
Quò rem deducam, ſi quis Deus, En ego, dicat,
Jam faciam quod vultis: eris tu, qui modò miles,
Mercator; tu conſultus modò, ruſticus: hinc vos,
Vos hinc mutatis diſcedite partibus, eia,
Quid ſtatis? Nolint: atqui licet eſſe beatis.
Quid cauſæ eſt, meritò quin illis Jupiter ambas
Iratus buccas inflet, neque ſe fore poſthàc
Tam facilem dicat, votis ut præbeat aurem?

Præterea, ne sic, ut qui jocularia, ridens
Percurram: (quanquàm ridentem dicere verum
Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi
Doctores, elementa velint ut discere prima.
Sed tamen amoto quæramus seria ludo.)
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautæque, per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
Aiunt, cùm sibi sint congesta cibaria: sicut
Parvula (nam exemplo est) magni formica laboris
Ore trahit quodcunque potest, atque addit acervo,
Quem struit, haud ignara ac non incauta futuri.
Quæ, simul inversum contristat Aquarius annum,
Non usquam prorepit, & illis utitur antè
Quæsitis sapiens: cùm te neque fervidus æstus
Demoveat lucro, neque hiems, ignis, mare, ferrum;
Nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.
Quid juvat immensum te argenti pondus & auri
Furtim defossâ timidum deponere terrâ?
Quod si comminuas, vilem redigatur ad assem.
At, ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum;
Non tuus hoc capiet venter plus quàm meus: ut si
Reticulum panis venales inter onusto
Fortè vehas humero; nihilo plus accipias, quàm
Qui nil portârit. vel dic, quid referat, intra
Naturæ fines viventi, jugera centum, an
Mille aret? At suave est ex magno tollere acervo.
Dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
Ut, tibi si sit opus liquidi non ampliùs urnâ,
Vel cyatho; & dicas: Magno de flumine mallem
Quàm ex hoc fonticulo tantundem sumere. Eo fit,
Plenior ut si quos delectet copia justo,
Cum ripâ simul avulsos ferat Aufidus acer.
At qui tantuli eget, quanto est opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in undis.
At bona pars hominum decepta Cupidine falso,
Nil satis est inquit: quia tanti, quantum habeas, sis.
Quid facias illi? jubeas miserum esse, libenter

Quatinus id facit. ut quidam memoratur Athenis
Sordidus ac dives, populi contemnere voces
Sic ſolitus: Populus me ſibilat; at mihi plaudo
Ipſe domi, ſimul ac nummos contemplor in arcâ.
Tantalus à labris ſitiens fugientia captat
Flumina --- quid rides? mutato nomine, de te
Fabula narratur. congeſtis undique ſaccis
Indormis inhians, & tanquam parcere ſacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Neſcis quò valeat nummus, quem præbeat uſum?
Panis ematur, olus, vini ſextarius; adde,
Queis humana ſibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctеſque dieſque
Formidare malos fures, incendia, ſervos,
Ne te compilent fugientes; hoc juvat? horum
Semper ego optârim pauperrimus eſſe bonorum.
At ſi condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius caſus lecto te affixit; habes qui
Affideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
Suſcitet, ac reddat gnatis cariſque propinquis.
Non uxor ſalvum te vult, non filius; omnes
Vicini oderunt, noti, pueri, atque puellæ.
Miraris, cùm tu argento poſt omnia ponas,
Si nemo præſtet, quem non merearis, amorem?
At ſi cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis, ſervareque amicos;
Infelix operam perdas: ut ſi quis aſellum
In campo doceat parentem currere frenis.
Denique ſit finis quærendi: cúmque habeas plus,
Pauperiem metuas minùs; & finire laborem
Incipias, parto quod avebas: nec facias quod
Umidius quidam (non longa eſt fabula) dives
Ut metiretur nummos, ita ſordidus, ut ſe
Non unquam ſervo meliùs veſtiret; ad uſque
Supremum tempus, ne ſe penuria victûs
Opprimeret, metuebat: at hunc liberta ſecuri
Diviſit medium, fortiſſima Tyndaridarum.
Quid mî igitur ſuades? ut vivam Mænius? aut ſic
Ut Nomentanus? Pergis pugnantia ſecum
Frontibus adverſis componere. non ego avarum
Me veto fieri, vappam jubeo ac nebulonem.

Eſt inter Tanaïm quiddam, ſocerumque Viſellî:
Eſt modus in rebus; ſunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit conſiſtere rectum.
Illuc, unde abii, redeo. nemon' ut avarus
Se probet, ac potiùs laudet diverſa ſequentes?
Quodque aliena capella gerat diſtentius uber,
Tabeſcat? neque ſe maiori pauperiorum
Turbæ comparet? hunc atque hunc ſuperare laboret?
Sic feſtinanti ſemper locupletior obſtat:
Ut cùm carceribus miſſos rapit ungula currus;
Inſtat equis auriga ſuos vincentibus, illum
Præteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, ut rarò, qui ſe vixiſſe beatum
Dicat, & exacto contentus tempore, vitâ
Cedat, uti conviva ſatur, reperire queamus.
Jam ſatis eſt: ne me Criſpini ſcrinia Lippi
Compilâſſe putes, verbum non ampliùs addam.

SATYRA II.

Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt.

AMBUBAIARUM collegia, pharmacopolæ,
Mendici, mimæ, balatrones; hoc genus omne
Mœſtum ac ſolicitum eſt cantoris morte Tigellî:
Quippe benignus erat. contrà hic, ne prodigus eſſe
Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo duramque famem depellere poſſit.
Hunc ſi perconteris, avi cur atque parentis
Præclaram ingratâ ſtringat malus ingluvie rem,
Omnia conductis coëmens obſonia nummis;
Sordidus, atque animi quòd parvi nolit haberi,
Reſpondet: laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappæ famam timet ac nebulonis,
Dives agris, dives poſitis in fenore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exſecat; atque
Quanto perditior quiſque eſt, tanto acriùs urget:
Nomina ſectatur, modò ſumtâ veſte virili,
Sub patribus duris tironum. Maxime, quis non,
Jupiter, exclamat, ſimul atque audivit? At in ſe

Pro quæſtu ſumtum facit. hic? vix credere poſſis
Quàm ſibi non ſit amicus: ita ut pater ille, Terentî
Fabula quem miſerum gnato vixiſſe fugato
Inducit, non ſe pejùs cruciaverit atque hic.
Si quis nunc quærat: Quò res hæc pertinet? Illuc:
Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt.
Malthinus tunicis demiſſis ambulat; eſt qui
Inguen ad obſcœnum ſubductis uſque facetus:
Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.
Nil medium eſt. ſunt qui nolint tetigiſſe, niſi illas,
Quarum ſubſutâ talos tegat inſtita veſte:
Contrà, alius nullam, niſi volenti in fornice ſtantem.
Quidam notus homo cùm exiret fornice; Macte
Virtute eſto, inquit ſententia dia Catonis.
Nam ſimul ac venas inflavit tetra libido;
Huc juvenes æquum eſt deſcendere, non alienas
Permolere uxores. Nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.
Audire eſt operæ precium, procedere rectè
Qui mœchis non vultis, ut omni parte laborent;
Utque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atque hæc rara, cadat dura inter ſæpe pericla.
Hic ſe præcipitem tecto dedit: ille flagellis
Ad mortem cæſus: fugiens hic decidit acrem
Prædonum in turbam: dedit hic corpore nummos:
Hunc perminxerunt calones: quin etiam illud
Accidit, ut cuidam teſtes caudamque ſalacem
Demeteret ferrum. jure omnes. Galba negabat.
Tutior at quanto merx eſt in claſſe ſecundâ!
Libertinarum dico: Salluſtius in quas
Non minùs inſanit, quàm qui mœchatur. at hic ſi,
Quâ res, quâ ratio ſuaderet, quàque modeſtè
Munifico eſſe licet, vellet bonus atque benignus
Eſſe; daret quantum ſatis eſſet, nec ſibi damno
Dedecorique foret. verùm hoc ſe amplectitur uno;
Hoc amat, & laudat: Matronam nullam ego tango.
Ut quondam Marſæus amator Originis; ille,
Qui patrium mimæ donat fundumque laremque,
Nil fuerit mî, inquit, cum uxoribus unquam alienis.
Verùm eſt cum mimis, eſt cum meretricibus: unde
Fama malum gravius, quàm res, trahit. an tibi abundè

Perſonam ſatis eſt, non illud, quidquid ubique
Officit, evitare? bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malum eſt ubicunquè. quid inter
eſt in matronâ, ancillâ, peccesve togatâ?
Villius in Fauſtâ Sullæ gener (hoc miſer uno
Nomine deceptus) pœnas dedit uſque ſuperque
Quàm ſatis eſt, pugnis cæſus, ferroque petitus,
Excluſus fore, cùm Longarenus foret intus.
Huic ſi mutonis verbis mala tanta videntis
Diceret hæc animus: Quid vis tibi? nunquid ego à te
Magno prognatum depoſco conſule cunnum,
Velatumque ſtolâ, mea cùm conferbuit ira?
Quid reſponderet? Magno patre nata puella eſt.
At quanto meliora monet, pugnantiaque iſtis,
Dives opis natura ſuæ? tu ſi modò rectè
Diſpenſare velis, ac non fugienda petendis
Immiſcere. tuo vitio, rerumne labores,
Nil referre putas? quare, ne pœniteat te,
Define matronas ſectarier: unde laboris
Plus haurire mali eſt, quàm ex re decerpere fructûs.
Nec magis huic inter niveos viridesque lapillos
(Sit licet hoc, Cerinthe, tuum) tenerum eſt femur, aut cru
Rectius; atque etiam melius perſæpe togatæ.
Adde huc, quòd mercem ſine fucis geſtat; apertè
Quod venale habet, oſtendit; nec, ſi quid honeſti eſt,
Jactat, habetque palam, quærit quo turpia celet.
Regibus hic mos eſt; ubi equos mercantur, opertos
Inſpiciunt: ne, ſi facies (ut ſæpe) decora
Molli fulta pede eſt, emtorem inducat hiantem,
Quòd pulchræ clunes, breve quòd caput, ardua cervix.
Hoc illi rectè. ne corporis optima lynceis
Contemplere oculis, Hypſæâ cæcior, illa
Quæ mala ſunt, ſpectes. ô crus, ô brachia! Verùm
Depygis, naſuta, brevi latere, ac pede longo eſt.
Matronæ, præter faciem, nil cernere poſſis,
Cætera, ni Catia eſt, demiſſâ veſte tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata (nam te
Hoc facit inſanum) multæ tibi tum officient res;
Cuſtodes, lectica, ciniflones, paraſitæ,
Ad talos ſtola demiſſa, & circumdata pallâ;
Plurima, quæ invideant purè apparere tibi rem.

Alte

Altera nil obstat: Cois tibi penè videre est
Ut nudam; ne crure malo, ne sit pede turpi:
Metiri possis oculo latus. an tibi mavis
Insidias fieri, preciumque avellier, antè
Quàm mercem ostendi? Leporem venator ut altâ
In nive sectatur, positum sic tangere nolit:
(Cantat, & apponit) meus est amor huic similis; nam
Transvolat in medio posita, & fugientia captat.
Hiscene versiculis speras tibi posse dolores,
Atque æstus, curasque graves è pectore pelli?
Nonne cupidinibus statuit natura modum, quem,
Quid latura sibi, quid sit dolitura negatum,
Quærere plùs prodest, & inane abscindere soldo?
Num, tibi cùm fauces urit sitis, aurea quæris
Pocula? num esuriens fastidis omnia præter
Pavonem rhombumque? tument tibi cùm inguina, num, si
Ancilla, aut verna est præstò puer, impetus in quem
Continuò fiat, malis tentigine rumpi?
Non ego: namque parabilem amo venerem, facilemque.
Illam, Pòst paulò; sed pluris; si exierit vir:
Callis hanc, Philodemus ait: sibi, quæ neque magno
Stet precio, neque cunctetur, cùm est jussa, venire.
Candida rectaque sit, munda hactenus, ut neque longa,
Nec magis alba velit, quàm det natura, videri.
Hæc ubi suppositi dextro corpus mihi lævum;
Ilia & Egeria est: do nomen quodlibet illi.
Nec vereor, ne, dum futuo, vir rure recurrat;
Janua frangatur; latret canis; undique magno
Pulsa domus strepitu resonet; vel pallida lecto
Desiliat mulier; miseram se conscia clamet;
Cruribus hæc metuat, doti deprensa, egomet mi.
Discinctâ tunicâ fugiendum est, ac pede nudo;
Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
Deprendi miserum est: Fabio vel judice vincam.

SATYRA III.

Quòd amicorum peccata iisdem ponderibus examinanda ſint, quibus propria.

OMNIBUS hoc vitium cantoribus, inter amicos
Ut nunquam inducant animum cantare rogati;
Injuſſi nunquam deſiſtant. Sardus habebat
Iſle Tigellius hoc. Cæſar, qui cogere poſſet,
Si peteret per amicitiam patris, atque ſuam; non
Quidquam proficeret: ſi collibuiſſet, ab ovo
Uſque ad mala citaret, Io Bacche, modò ſummâ
Voce, modò hac, reſonat quæ chordis quattuor ima.
Nil æquale homini fuit illi: ſæpe velut qui
Currebat fugiens hoſtem; perſæpe velut qui
Junonis ſacra ferret: habebat ſæpe ducentos,
Sæpe decem ſervos: modò reges atque tetrarchas,
Omnia magna loquens; modò, Sit mihi menſa tripes, &
Concha ſalis puri, & toga, quæ defendere frigus,
Quamvis craſſa, queat. decies centena dediſſes
Huic parco, paucis contento; quinque diebus
Nil erat in loculis. noctes vigilabat ad ipſum
Manè; diem totum ſtertebat. nil fuit unquam
Sic impar ſibi. nunc aliquis dicat mihi, Quid tu?
Nullane habes vitia? Imò alia, haud fortaſſe minora.

Mænius abſentem Novium cùm carperet: Heus tu,
(Quidam ait) ignoras te? an ut ignotum dare nobis
Verba putas? Egomet mî ignoſco, Mænius inquit.
Stultus & improbus hic amor eſt, dignuſque notari.
Cùm tua prævideas oculis mala lippus inunctis;
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius? at tibi contrà
Evenit, inquirant vitia ut tua rurſus & illi.
Iracundior eſt paulò, minùs aptus acutis
Naribus horum hominum: rideri poſſit, eò quòd
Ruſticiùs tonſo toga defluit, & malè laxus
In pede calceus hæret. at eſt bonus, ut melior vir
Non alius quiſquam; at tibi amicus; at ingenium ingens
Inculto latet hoc ſub corpore. denique teipſum
Concute, num qua tibi vitiorum inſeverit olim

Natura, aut etiam consuetudo mala. namque
Neglectis urenda filix innascitur agris.
Illuc prævertamur, amatorem quòd amicæ
Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa hæc
Delectant; veluti Balbinum polypus Agnæ.
Vellem in amicitiâ sic erraremus, & isti
Errori nomen virtus posuisset honestum.
At, pater ut gnati, sic nos debemus amici,
Si quod sit vitium, non fastidire. strabonem
Appellat pætum pater; & pullum, malè parvus
Si cui filius est; ut abortivus fuit olim
Sisyphus: hunc varum, distortis cruribus; illum
Balbutit scaurum, pravis fultum malè talis.
Parciùs hic vivit? frugi dicatur: ineptus
Et jactantior hic paulò est? concinnus amicis
Postulat ut videatur: at est truculentior atque
Plùs æquo liber? simplex fortisque habeatur:
Caldior est? acres inter numeretur. opinor,
Hæc res & jungit, junctos & servat amicos.
At nos virtutes ipsas invertimus, atque
Sincerum cupimus vas incrustare. probus quis
Nobiscum vivit? multùm demissus homo: illi
Tardo, cognomen pingui damus: hic fugit omnes
Insidias, nullique malo latus obdit apertum?
(Cùm genus hoc inter vitæ versetur, ubi acris
Invidia, atque vigent ubi crimina) pro bene sano
Ac non incauto, fictum astutumque vocamus.
Simplicior quis & est (qualem me sæpe libenter
Obtulerim tibi, Mæcenas) ut fortè legentem
Aut tacitum impellat, quovis sermone molestus?
Communi sensu planè caret, inquimus. eheu
Quàm temere in nosmet legem sancimus iniquam!
Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est,
Qui minimis urgetur. amicus dulcis, ut æquum est,
Cùm mea compenset vitiis bona; pluribus hisce
(Si modò plura mihi bona sunt) inclinet, amari
Si volet: hac lege, in trutinâ ponetur eâdem.
Qui ne tuberibus propriis offendat amicum
Postulat; ignoscat verrucis illius. æquum est
Peccatis veniam poscentem, reddere rursus.
Denique, quatinus excîdi penitus vitium iræ,

Cætera item nequeunt ſtultis hærentia; cur non
Ponderibus moduliſque ſuis ratio utitur? ac, res
Ut quæque eſt, ita ſuppliciis delicta coërcet?
Si quis eum ſervum, patinam qui tollere juſſus,
Semeſos piſces tepidumque ligurrierit jus,
In cruce ſuffigat; Labeone inſanior inter
Sanos dicatur. quanto hoc furioſius atque
Majus peccatum eſt? paulùm deliquit amicus;
Quod niſi concedas, habeare inſuavis, acerbus:
Odiſti, & fugis, ut Druſonem debitor æris;
Qui, niſi cùm triſtes miſero venere Calendæ,
Mercedem, aut nummos unde unde extricat, amara,
Porrecto jugulo, hiſtorias, captivus ut, audit.
Comminxit lectum potus, mensâve catillum
Evandri manibus tritum dejecit: ob hanc rem,
Aut poſitum antè meâ quia pullum in parte catini
Suſtulit eſuriens, minùs hoc jucundus amicus
Sit mihi? quid faciam, ſi ſurtum fecerit; aut ſi
Prodiderit commiſſa fide, ſponſumve negârit?
Queis paria eſſe fere placuit peccata, laborant,
Cùm ventum ad verùm eſt: ſenſus moreſque repugnant,
Atque ipſa utilitas, juſti prope mater & æqui.
Cùm prorepſerunt primis animalia terris,
Mutum & turpe pecus, glandem atque cubilia propter
Unguibus & pugnis, dein fuſtibus, atque ita porrò
Pugnabant armis, quæ pòſt fabricaverat uſus:
Donec verba, quibus voces ſenſuſque notarent,
Nominaque invenere: dehinc abſiſtere bello,
Oppida cœperunt munire, & ponere leges;
Ne quis fur eſſet, neu latro, neu quis adulter,
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
Cauſa; ſed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos, venerem incertam rapientes, more ferarum,
Viribus editior cædebat, ut in grege taurus.
Jura inventa metu injuſti fateare neceſſe eſt,
Tempora ſi faſtoſque velis evolvere mundi.
Nec natura poteſt juſto ſecernere iniquum,
Dividit ut bona diverſis, fugienda petendis:
Nec vincet ratio hoc; tantundem ut peccet, idemque,
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus Divûm ſacra legerit, adſit

Regula, peccatis quæ pœnas irroget æquas;
Ne ſcuticâ dignum horribili ſectere flagello.
Nam ut ferulâ cædas meritum majora ſubire
Verbera, non vereor; cùm dicas eſſe pares res
Furta latrociniis, & magnis parva mineris
Falce reciſurum ſimili te, ſi tibi regnum
Permittant homines. ſi dives, qui ſapiens eſt,
Et ſutor bonus, & ſolus formoſus, & eſt rex;
Cur optas quod habes? Non nôſti quid pater (inquit)
Chryſippus dicat: Sapiens crepidas ſibi nunquam
Nec ſoleas fecit: ſutor tamen eſt ſapiens. Quò?
Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
Optimus eſt modulator: ut Alfenus vafer, omni
Abjecto inſtrumento artis, clausâque tabernâ,
Sutor erat: ſapiens operis ſic optimus omnis
Eſt opifex, ſic rex ſolus. vellunt tibi barbam
Laſcivi pueri; quos tu niſi fuſte coërces,
Urgeris turbâ circùm te ſtante, miſerque
Rumperis, & latras, magnorum maxime regum.
Ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
Rex ibis, neque te quiſquam ſtipator, ineptum
Præter Criſpinum, ſectabitur; & mihi dulces
Ignoſcent, ſi quid peccavero ſtultus, amici,
Inque vicem illorum patiar delicta libenter;
Privatuſque magis vivam te rege beatus.

SATYRA IV.

Docet quantum differat à pleriſque delatoribus poëtis.

EUPOLIS, atque Cratinus, Ariſtophaneſque poëtæ,
Atque alii, quorum comœdia priſca virorum eſt,
Si quis erat dignus deſcribi, quòd malus, aut fur,
Quòd mœchus foret, aut ſicarius, aut alioqui
Famoſus; multâ cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hoſce ſecutus,
Mutatis tantùm pedibus numeriſque; facetus,
Emunctæ naris, durus componere verſus:
Nam fuit hoc vitioſus; in horâ ſæpe ducentos,
Ut magnum, verſus dictabat ſtans pede in uno.

Cùm flueret lutulentus, erat quod tollere velles:
Garrulus, atque piger ſcribendi ferre laborem;
Scribendi rectè: nam, ut multum, nil moror. ecce
Criſpinus minimo me provocat: accipe, ſi vis,
Accipiam tabulas: detur nobis locus, hora,
Cuſtodes: videamus uter plus ſcribere poſſit.
Dî bene fecerunt, inopis me quódque puſilli
Finxerunt animi, rarò & perpauca loquentis:
At tu concluſas hircinis follibus auras,
Uſque laborantes dum ferrum molliat ignis,
Ut mavis, imitare. beatus Fannius, ultro
Delatis capſis & imagine: cùm mea nemo
Scripta legat, vulgo recitare timentis, ob hanc rem,
Quòd ſunt quos genus hoc minimè juvat; utpote plures
Culpari dignos. quem vis mediâ erue turbâ;
Aut ob avaritiam, aut miſerâ ambitione laborat.
Hic nuptarum inſanit amoribus, hic puerorum:
Hunc capit argenti ſplendor: ſtupet Albius ære:
Hic mutat merces ſurgente à ſole, ad eum quo
Veſpertina tepet regio: quin pet mala præceps
Fertur, uti pulvis collectus turbine; ne quid
Summâ deperdat metuens, aut ampliet ut rem.
Omnes hi metuunt verſus, odere poëtas.
Fœnum habet in cornu; longè fuge: dummodo riſum
Excutiat ſibi, non hic cuiquam parcet amico:
Et quodcunque ſemel chartis illeverit, omnes
Geſtiet à furno redeuntes ſcire, lacuque,
Et pueros & anus. Agedum, pauca accipe contrà.
Primùm ego me illorum, dederim quibus eſſe poëtas,
Excerpam numero: neque enim concludere verſum
Dixeris eſſe ſatis; neque ſi quis ſcribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc eſſe poëtam.
Ingenium cui ſit, cui mens divinior, atque os
Magna ſonaturum, des nominis hujus honorem.
Idcirco quidam comœdia, necne, poëma
Eſſet, quæſivere: quòd acer ſpiritus ac vis
Nec verbis nec rebus ineſt; niſi quòd pede certo
Differt ſermoni, ſermo merus. At pater ardens
Sævit, quòd meretrice nepos inſanus amicâ
Filius, uxorem grandi cum dote recuſet;
Ebrius & (magnum quod dedecus) ambulet ante

Noctem cum facibus. Numquid Pomponius istis
Audiret leviora, pater si viveret? ergo
Non satis est puris versum perscribere verbis;
Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
Quo personatus pacto pater. his, ego quæ nunc,
Olim quæ scripsit Lucilius, eripias si
Tempora certa, modosque, &, quod prius ordine verbum
Posterius facias, præponens ultima primis; [est,
Non, ut si solvas, *Postquam discordia tetra*
Belli ferratos postes portasque refregit;
Invenias etiam disjecti membra poëtæ.
Hactenus hæc: aliàs, justum sit necne poëma:
Nunc illud tantùm quæram; meritóne tibi sit
Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat, & Caprius, rauci malè, cumque libellis;
Magnus uterque timor latronibus: at bene si quis
Et puris vivat manibus; contemnat utrumque.
Ut sis tu similis Cæsi Byrrhique latronum;
Non ego sim Caprî neque Sulcî: cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
Queis manus insudet vulgi, Hermogenisque Tigelli.
Non recito cuiquam, nisi amicis, idque coactus;
Non ubivis, coramve quibuslibet. in medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi; quique lavantes:
Suave locus voci resonat conclusus. inanes
Hoc juvat, haud illud quærentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. Lædere gaudes
(Inquis) & hoc studio pravus facis. Unde petitum
Hoc in me jacis? est auctor quis denique eorum
Vixi cum quibus? absentem qui rodit amicum;
Qui non defendit, alio culpante; solutos
Qui captat risus hominum, famamque dicacis;
Fingere qui non visa potest; commissa tacere
Qui nequit; hic niger est: hunc tu, Romane, caveto.
Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos;
E quibus unus avet quavis aspergere cunctos,
Præter eum qui præbet aquam; post, hunc quoque potus,
Condita cùm verax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis, & urbanus, liberque videtur,
Infesto nigris: ego, si risi, quòd ineptus
Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,

Lividus & mordax videor tibi. mentio si qua
De Capitolini furtis injecta Petilli
Te coram fuerit; defendas, ut tuus est mos:
Me Capitolinus convictore usus amicoque
A puero est, causâque meâ permulta rogatus
Fecit; & incolumis lætor quòd vivit in Urbe:
Sed tamen admiror, quo pacto judicium illud
Fugerit. Hic nigræ succus loliginis, hæc est
Ærugo mera: quod vitium procul abfore chartis,
Atque animo priùs, ut si quid promittere de me
Possum aliud, verè promitto. liberius si
Dixero quid, si fortè jocosius, hoc mihi juris
Cùm veniâ dabis. insuevit pater optimus hoc me,
Ut fugerem exemplis vitiorum quæque notando.
Cùm me hortaretur, parcè, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo, quod mi ipse parasset:
Nonne vides, Albi ut malè vivat filius? utque
Barrus inops? magnum documentum, ne patriam rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Cùm deterreret: Sectani dissimilis sis.
Ne sequerer mœchas, concessâ cùm venere uti
Possem: Deprensi non bella esit fama Trebonî,
(Aiebat.) Sapiens, vitatu quidque petitu
Sit melius, causas reddet tibi: mi satis est, si
Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,
Dum custodis eges, vitam famamque tueri
Incolumem possim: simul ac duraverit ætas
Membra animumque tuum, nabis sine cortice. Sic me
Formabat puerum dictis: & sive jubebat,
Ut facerem quid; Habes auctorem, quo facias hoc;
Unum ex judicibus selectis objiciebat:
Sive vetabat; An hoc inhonestum & inutile factu,
Necne sit, addubites, flagret rumore malo cùm
Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut ægros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitiis. ex hoc ego sanus ab illis,
Perniciem quæcunque ferunt: mediocribus, & queis
Ignoscas, vitiis teneor. fortassis & istinc
Largiter abstulerit longa ætas, liber amicus,
Consilium proprium. neque enim, cùm lectulus, aut me

Porticus excepit, deſum mihi: Rectius hoc eſt:
Hoc faciens vivam meliùs: ſic dulcis amicis
Occurram: hoc quidam non bellè: numquid ego illi
Imprudens olim faciam ſimile? Hæc ego mecum
Compreſſis agito labris. ubi quid datur otî,
Illudo chartis. hoc eſt mediocribus illis
Ex vitiis unum: cui ſi concedere nolis,
Multa poëtarum veniat manus, auxilio quæ
Sit mihi (nam multo plures ſumus) ac veluti te
Judæi, cogemus in hanc concedere turbam.

SATYRA V.

Facetè explicat quæ fuerit ratio itineris ſui ab Urbe Brundiſium uſque oppidum.

EGRESSUM magnâ me excepit Aricia Româ
Hoſpitio modico: rhetor comes Heliodorus,
Græcorum longè doctiſſimus: inde Forum Appî,
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignavi diviſimus, altiùs ac nos
Præcinctis unum: minùs eſt gravis Appia tardis.
Hic ego propter aquam, quòd erat deterrima, ventri
Indico bellum, cœnantes haud animo æquo
Exſpectans comites. jam nox inducere terris
Umbras, & cœlo diffundere ſigna parabat.
Tum pueri nautis, pueris convicia nautæ
Ingerere. Huc appelle. trecentos inſeris: ohe
Jam ſatîs eſt. Dum æs exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora. mali culices, ranæque paluſtres
Avertunt ſomnos. abſentem cantat amicam
Multâ prolutus vappâ nauta, atque viator
Certatim. tandem feſſus dormire viator
Incipit; ac miſſæ paſtum retinacula mulæ
Nauta piger ſaxo religat, ſtertitque ſupinus.
Jamque dies aderat, cùm nil procedere lintrem
Sentimus: donec cerebroſus proſilit unus,
Ac mulæ nautæque caput lumboſque ſaligno
Fuſte dolat. quartâ vix demum exponimur horâ.
Ora manuſque tuâ lavimus, Feronia, lymphâ.

Millia tum pranſi tria repimus; atque ſubimus
Impoſitum ſaxis latè candentibus Anxur.
Huc venturus erat Mæcenas optimus, atque
Cocceius, miſſi magnis de rebus uterque
Legati; averſos ſoliti componere amicos.
Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. interea Mæcenas advenit, atque
Cocceius, Capitoque ſimul Fonteius, ad unguem
Factus homo, Antoni, non ut magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Luſco prætore libenter
Linquimus, inſani ridentes præmia ſcribæ,
Prætextam, & latum clavum, prunæque batillum.
In Mamurrarum laſſi deinde urbe manemus,
Murenâ præbente domum, Capitone culinam.
Poſtera lux oritur multo gratiſſima: namque
Plotius & Varius Sinueſſæ, Virgiliuſque
Occurrunt, animæ, quales neque candidiores
Terra tulit, neque queis me ſit devinctior alter.
O qui complexus, & gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim jucundo ſanus amico.
Proxima Campano ponti quæ villula, tectum
Præbuit; & parochi, quæ debent, ligna ſalemque.
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt,
Luſum it Mæcenas, dormitum ego Virgiliuſque:
Namque pilâ lippis inimicum & ludere crudis.
Hinc nos Cocceii recipit pleniſſima villa,
Quæ ſuper eſt Caudî cauponas. nunc mihi paucis
Sarmenti ſcurræ pugnam Meſsîque Cicerri,
Muſa, velim memores, & quo patre natus uterque
Contulerit lites. Meſsî clarum genus Oſci:
Sarmenti domina exſtat. ab his majoribus orti
Ad pugnam venere. prior Sarmentus; Equi te
Eſſe feri ſimilem dico. Ridemus. & ipſe
Meſſius, Accipio: caput & movet. O, tua cornu
Ni foret exſecto frons, inquit, quid faceres; cùm
Sic mutilus minitaris? At illi fœda cicatrix
Sotoſam lævi frontem turpaverat oris.
Campanum in morbum, in faciem permulta jocatus,
Paſtorem ſaltaret uti Cyclopa, rogabat:
Nil illi larvâ aut tragicis opus eſſe cothurnis.
Multa Cicerrus ad hæc: Donâſſet jamne catenam

Ex voto Laribus, quærebat: ſcriba quòd eſſet,
Deterius nihilo dominæ jus eſſe: rogabat
Denique, cur unquam fugiſſet; cui ſatis una
Farris libra foret, gracili ſic, tamque puſillo.
Prorſus jucundè cœnam produximus illam.
Tendimus hinc rectâ Beneventum; ubi ſedulus hoſpes
Penè arſit, macros dum turdos verſat in igne:
Nam vaga per veterem dilapſo flamma culinam
Vulcano, ſummum properabat lambere tectum.
Convivas avidos cœnam, ſervoſque timentes
Tum rapere, atque omnes reſtinguere velle videres.
Incipit ex illo montes Appulia notos
Oſtentare mihi, quos torret Atabulus; & quos
Nunquam erepſemus, niſi nos vicina Trivici
Villa recepiſſet, lacrymoſo non ſine fumo,
Udos cum foliis ramos urente camino.
Hic ego mendacem ſtultiſſimus uſque puellam
Ad mediam noctem exſpecto: ſomnus tamen aufert
Intentum veneri: tum immundo ſomnia viſu
Nocturnam veſtem maculant, ventremque ſupinum.
Quattuor hinc rapimur viginti & millia rhedis,
Manſuri oppidulo, quod verſu dicere non eſt,
Signis perfacile eſt. venit viliſſima rerum
Hic aqua; ſed panis longè pulcherrimus, ultra
Callidus ut ſoleat humeris portare viator;
Nam Canuſî lapidoſus: aquæ non ditior urnâ
Qui locus à forti Diomede eſt conditus olim.
Flentibus hinc Varius diſcedit mœſtus amicis.
Inde Rubos feſſi pervenimus; utpote longum
Carpentes iter, & factum corruptius imbri.
Poſtera tempeſtas melior, via pejor, ad uſque
Barî mœnia piſcoſi. dehinc Gnatia lymphis
Iratis exſtructa dedit riſuſque jocoſque;
Dum flammâ ſine thura liqueſcere limine ſacro
Perſuadere cupit, credat Judæus apella,
Non ego. namque Deos didici ſecurum agere ævum;
Nec, ſi quid miri faciat natura, Deos id
Triſtes ex alto cœli demittere tecto,
Brundiſium longæ finis chartæque viæque eſt.

SATYRA VI.

Nobilitatem hominis non generis ſplendore, nec titulis avorum, ſed honeſtate morum & virtute metiendam eſſe.

NON, quia, Mæcenas, Lydorum quidquid Etruſcos
Incoluit fines, nemo generoſior eſt te;
Nec quòd avus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitârint;
Ut plerique ſolent, naſo ſuſpendis adunco
Ignotos, ut me libertino patre natum:
Cùm referre negas, quali ſit quiſque parente
Natus, dum ingenuus. perſuades hoc tibi verè,
Ante poteſtatem Tulli, atque ignobile regnum,
Multos ſæpe viros nullis majoribus ortos
Et vixiſſe probos, amplis & honoribus auctos:
Contrà, Lævinum Valerî genus, unde Superbus
Tarquinius regno pulſus fuit, unius aſſis
Non unquam precio pluris licuiſſe, notante
Judice, quem nôſti, populo; qui ſtultus honores
Sæpe dat indignis, & famæ ſervit ineptus;
Qui ſtupet in titulis & imaginibus. quid oportet
Nos facere, à vulgo longè latéque remotos?
Namque eſto; populus Lævino mallet honorem
Quàm Decio mandare novo; cenſorque moveret
Appius, ingenuo ſi non eſſem patre natus;
Vel meritò, quoniam in propriâ non pelle quiêſſem.
Sed fulgente trahit conſtrictos gloria curru
Non minùs ignotos generoſis. quò tibi, Tulli,
Sumere depoſitum clavum, fierique tribuno?
Invidia accrevit, privato quæ minor eſſet.
Nam ut quiſque inſanus nigris medium impediit crus
Pellibus, & latum demiſit pectore clavum;
Audit continuò; Quis homo hic eſt? quo patre natus?
Ut ſi qui ægrotet quo morbo Barrus, haberi
Et cupiat formoſius; eat quacunque, puellis
Injiciat curam quærendi ſingula; quali
Sit facie, ſurâ quali, pede, dente, capillo:
Sic qui promittit cives, Urbem ſibi curæ,
Imperium fore, & Italiam, & delubra Deorum;

Quo patre ſit natus, num ignotâ matre inhoneſtus,
Omnes mortales curare & quærere cogit.
Tune Syri, Damæ, aut Dionyſî filius, audes
Dejicere è ſaxo cives, aut tradere Cadmo?
At Novius collega gradu poſt me ſedet uno:
Namque eſt ille, pater quod erat meus. Hoc tibi Paulus,
Et Meſſala videris? at hic, ſi ploſtra ducenta,
Concurrantque foro tria funera, magna ſonabit
Cornua quod vincatque tubas: ſaltem tenet hoc nos.
Nunc ad me redeo libertino patre natum;
Quem rodunt omnes libertino patre natum,
Nunc, quia, Mæcenas, tibi ſim convictor; at olim,
Quòd mihi pareret legio Romana tribuno.
Diſſimile hoc illi eſt: quia non ut forſit honorem
Jure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum;
Præſertim cautum dignos aſſumere, pravâ
Ambitione procul. felicem dicere non hoc
Me poſſum, caſu quòd te ſortitus amicum:
Nulla etenim mihi te fors obtulit. optimus olim
Virgilius, poſt hunc Varius, dixere quid eſſem.
Ut veni coràm, ſingultim pauca locutus,
(Infans namque pudor prohibebat plura profari)
Non ego me claro natum patre, non ego circùm
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed, quod eram, narro: reſpondes (ut tuus eſt mos)
Pauca: abeo: & revocas nono poſt menſe, jubeſque
Eſſe in amicorum numero. magnum hoc ego duco,
Quòd placui tibi, qui turpi ſecernis honeſtum,
Non patre præclaro, ſed vitâ & pectore puro.
Atqui ſi vitiis mediocribus ac mea paucis
Mendoſa eſt natura, alioqui recta (velut ſi
Egregio inſperſos reprendas corpore nævos)
Si neque avaritiam, neque ſordes, ac mala luſtra
Objiciet verè quiſquam mihi; purus & inſons
(Ut me collaudem) ſi & vivo carus amicis;
Cauſa fuit pater his: qui macro pauper agello
Noluit in Flavî ludum me mittere; magni
Quò pueri magnis è centurionibus orti,
Lævo ſuſpenſi loculos tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes Idibus æra;
Sed puerum eſt auſus Romam portare, docendum

Artes, quas doceat quivis eques atque senator
Semet prognatos: vestem, servosque sequentes
In magno ut populo si quis vidisset; avitâ
Ex re præberi sumtus mihi crederet illos.
Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
Circùm doctores aderat. quid multa? pudicum
(Qui primus virtutis honos) servavit ab omni
Non solùm facto, verùm opprobrio quoque turpi:
Nec timuit sibi ne vitio quis verteret, olim
Si præco parvas, aut (ut fuit ipse) coactor
Mercedes sequerer; neque ego essem questus. ob hoc
Laus illi debetur, & à me gratia major. [nunc
Nil me pœniteat sanum patris hujus: eóque
Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
Quòd non ingenuos habeat clarosque parentes,
Sic me defendam. longè mea discrepat istis
Et vox, & ratio. nam si natura juberet
A certis annis ævum remeare peractum,
Atque alios legere ad fastum quoscunque parentes
Optaret sibi quisque: meis contentus, honestos
Fascibus & sellis nollem mihi sumere; demens
Judicio vulgi, sanus fortasse tuo; quòd
Nollem onus, haud unquam solitus, portare molestum.
Nam mihi continuò major quærenda foret res,
Atque salutandi plures; ducendus & unus
Et comes alter, uti ne solus rusve peregreve
Exirem; plures calones atque caballi
Pascendi; ducenda petorrita. nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel, si libet, usque Tarentum;
Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos.
Objciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tulli,
Cùm Tiburte viâ prætorem quinque sequuntur
Te pueri, lasanum portantes œnophorumque.
Hoc ego commodiùs, quàm tu, præclare senator,
Millibus atque aliis vivo, quacunque libido est,
Incedo solus: percontor quanti olus, ac far:
Fallacem Circum, vespertinumque pererro
Sæpe forum: assisto divinis: inde domum me
Ad porri & ciceris refero laganique catinum.
Cœna ministratur pueris tribus: & lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet: adstat echinus

Vilis, cum paterâ guttus, Campana ſupellex.
Deinde eo dormitum; non ſolicitus, mihi quòd cras
Surgendum ſit manè, obeundus Marſya, qui ſe
Vultum ferre negat Noviorum poſſe minoris.
Ad quartam jaceo: poſt hanc vagor, aut ego lecto,
Aut ſcripto quod me tacitum juvet. ungor olivo,
Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
Aſt ubi me feſſum ſol acrior ire lavatum
Admonuit, fugio rabioſi tempora ſigni.
Pranſus non avidè, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domeſticus otior. hæc eſt
Vita ſolutorum miſerâ ambitione gravique.
His me conſolor, victurum ſuaviùs, ac ſi
Quæſtor avus, pater atque meus, patruuſque fuiſſent.

SATYRA VII.

Rixam Rupilii cognomento Regis cum Græculo Perſio deſcribit.

PROSCRIPTI Regis Rupilî pus atque venenum
Hybrida quo pacto ſit Perſius ultus, opinor
Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe.
Perſius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege moleſtas;
Durus homo, atque odio qui poſſet vincere Regem;
Confidens, tumiduſque; adeò ſermonis amari,
Siſennas, Barros ut equis præcurreret albis.
Ad Regem redeo. poſtquam nihil inter utrumque
Convenit (hoc etenim ſunt omnes jure moleſti,
Quo fortes, quibus adverſum bellum incidit. inter
Hectora Priamiden, animoſum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors;
Non aliam ob cauſam, niſi quòd virtus in utroque
Summa fuit. duo ſi diſcordia vexet inertes;
Aut ſi diſparibus bellum incidat, ut Diomedi
Cum Lycio Glauco; diſcedat pigrior, ultro
Muneribus miſſis) Bruto prætore tenente
Ditem Aſiam, Rupilî & Perſî par pugnat; uti non
Compoſitus melius cum Bitho Bacchius. in jus

Acres procurrunt; magnum ſpectaculum uterque.
Perſius exponit cauſam; ridetur ab omni
Conventu; laudat Brutum, laudatque cohortem;
Solem Aſiæ Brutum appellat, ſtellaſque ſalubres
Appellat comites, excepto Rege: Canem illum,
Inviſum agricolis ſidus, veniſſe: ruebat
Flumen ut hibernum, fertur quò rara ſecuris.
Tum Prænestinus ſalſo multúmque fluenti
Expreſſa arbuſto regerit convicia, durus
Vindemiator, & invictus, cui ſæpe viator
Ceſſiſſet, magnâ compellans voce cucullum.
At Græcus, poſtquam eſt Italo perfuſus aceto,
Perſius, exclamat: Per magnos, Brute, Deos te
Oro, qui reges conſuêris tollere, cur non
Hunc Regem jugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum eſt.

SATYRA VIII.

Priapum inducit querentem de Canidiâ & Saganâ veneficis, &, quæ ab illis in occulto fierent, deſcribentem.

OLIM truncus eram ficulnus, inutile lignum:
Cùm faber incertus, ſcamnum faceretne Priapum,
Maluit eſſe Deum. Deus inde ego, furum aviumque
Maxima formido: nam fures dextra coërcet,
Obſcœnoque ruber porrectus ab inguine palus:
Aſt importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatque novis conſidere in hortis.
Huc prius anguſtis ejecta cadavera cellis
Conſervus vili portanda locabat in arcâ.
Hoc miſeræ plebi ſtabat commune ſepulcrum,
Pantolabo ſcurræ, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hìc dabat; heredes monumentum ne ſequeretur.
Nunc licet Eſquiliis habitare ſalubribus, atque
Aggere in aprico ſpatiari; quo modò triſtes
Albis informem ſpectabant oſſibus agrum:
Cùm mihi non tantum fureſque, feræque ſuetæ
Hunc vexare locum, curæ ſunt atque labori;
Quantum carminibus quæ verſant atque venenis

Humanos animos. has nullo perdere poſſum
Nec prohibere modo, ſimul ac vaga luna decorum
Protulit os, quin oſſa legant, herbaſque nocentes.
Vidi egomet nigrâ ſuccinctam vadere pallâ
Canidiam, pedibus nudis, paſſoque capillo,
Cum Saganâ majore ululantem: pallor utraſque
Fecerat horrendas aſpectu. ſcalpere terram
Unguibus, & pullam divellere mordicus agnam
Cœperunt. cruor in foſſam confuſus, ut inde
Manes elicerent, animas reſponſa daturas.
Lanea & effigies erat, altera cerea: major
Lanea, quæ pœnis compeſceret inferiorem:
Cerea ſuppliciter ſtabat, ſervilibus, utque
Jam peritura, modis: Hecaten vocat altera, ſævam
Altera Tiſiphonen. ſerpentes, atque videres
Infernas errare canes; lunamque rubentem,
Ne foret his teſtis, poſt magna latere ſepulcra.
Mentior at ſi quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum; atque in me veniant mictum atque cacatum
Julius, & fragilis Pediatia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
Umbræ cum Saganâ reſonarent triſte & acutum?
Utque lupi barbam variæ cum dente colubræ
Abdiderint furtim terris, & imagine cereâ
Largior arſerit ignis? & ut non teſtis inultus
Horruerim voces Furiarum & facta duarum?
Nam, diſploſa ſonat quantum veſica, pepedi
Diffiſâ nate ficus. at illæ currere in Urbem:
Canidiæ dentes, altum Saganæ caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cùm magno riſuque jocoque videres.

SATYRA IX.

Deſcribit cujuſdam, in quem fortè inciderat, importunam & pertinacem garrulitatem.

IBAM forte viâ Sacrâ, ſicut meus eſt mos,
Neſcio quid meditans nugarum, & totus in illis.
Accurrit quidam notus mihi nomine tantum;

Arreptâque manu, Quid agis, dulciſſime rerum?
Suaviter, ut nunc eſt, inquam; & cupio omnia quæ vis.
Cùm aſſectaretur; Numquid vis? occupo. at ille,
Nôris nos, inquit: docti ſumus. Hîc ego, Pluris
Hoc, inquam, mihi eris. Miſere diſcedere quærens,
Ire modo ocius, interdum conſiſtere, in aurem
Dicere neſcio quid puero. cum ſudor ad imos
Manaret talos; O te, Bollane, cerebri
Felicem! aiebam tacitus. cum quidlibet ille
Garriret, vicos, urbem laudaret; ut illi
Nil reſpondebam; Miſere cupis, inquit, abire:
Jamdudum video: ſed nil agis: uſque tenebo:
Perſequar. hinc quo nunc iter eſt tibi? Nil opus eſt te
Circumagi: quendam volo viſere non tibi notum:
Trans Tiberim longè cubat is, prope Cæſaris hortos.
Nil habeo quod agam, & non ſum piger; uſque ſequar te.
Demitto auriculas, ut iniquæ mentis aſellus,
Cùm gravius dorſo ſubiit onus. incipit ille:
Si bene me novi, non Viſcum pluris amicum,
Non Varium facies: nam quis me ſcribere plures
Aut citiùs poſſit verſus? quis membra movere
Molliùs? invideat quod & Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hic erat: Eſt tibi mater,
Cognati, queis te ſalvo eſt opus? Haud mihi quiſquam:
Omnes compoſui. Felices! nunc ego reſto:
Confice: namque inſtat fatum mihi triſte, Sabella
Quod puero cecinit divinâ mota anus urnâ:
Hunc neque dira venena, nec hoſticus auferet enſis,
Nec laterum dolor, aut tuſſis, nec tarda podagra;
Garrulus hunc quando conſumet cunque: loquaces,
Si ſapiat, vitet, ſimul atque adoleverit ætas.
Ventum erat ad Veſtæ, quartâ jam parte diei
Præteritâ: & caſu tunc reſpondere vadato
Debebat; quod ni feciſſet, perdere litem.
Si me amas, inquit, paulùm hic ades. Interea, ſi
Aut valeo ſtare, aut novi civilia jura:
Et propero quo ſcis. Dubius ſum, quid faciam, inquit;
Tene relinquam, an rem. Me ſodes. Non faciam, ille;
Et præcedere cœpit. ego (ut contendere durum eſt
Cum victore) ſequor. Mæcenas quomodo tecum?
Hinc repetit. Paucorum hominum, & mentis bene ſanæ.

Nemo dexteriùs fortunâ eſt uſus. haberes
Magnum adjutorem, poſſet qui ferre ſecundas,
Hunc hominem velles ſi tradere: diſpeream, ni
Summôſſes omnes. Non iſto vivimus illic,
Quo tu rere, modo: domus hac nec purior ulla eſt,
Nec magìs his aliena malis: nil mî officit unquam,
Ditior hic, aut eſt quia doctior: eſt locus uni-
cuique ſuus. Magnum narras, vix credibile. Atqui
Sic habet. Accendis, quare cupiam magìs illi
Proximus eſſe. Velis tantummodo: quæ tua virtus,
Expugnabis: & eſt qui vinci poſſit; eóque
Difficiles aditus primos habet. Haud mihi deero:
Muneribus ſervos corrumpam; non, hodie ſi
Excluſus fuero, deſiſtam; tempora quæram;
Occurram in triviis; deducam: nil ſine magno
Vita labore dedit mortalibus. hæc dum agit, ecce
Fuſcus Ariſtius occurrit, mihi carus, & illum
Qui pulchre noſſet. conſiſtimus. Unde venis? &,
Quò tendis? rogat, & reſpondet. vellere cœpi,
Et prenſare manu lentiſſima brachia, nutans,
Diſtorquens oculos, ut me eriperet. malè ſalſus
Ridens diſſimulare: meum jecur urere bilis.
Certè neſcio quid ſecretò velle loqui te
Aiebas mecum. Memini bene: ſed meliori
Tempore dicam: hodie triceſima ſabbata. vin' tu
Curtis Judæis oppedere? Nulla mihi, inquam,
Relligio eſt. At mî: ſum paulò infirmior, unus
Multorum. ignoſces: aliàs loquar. Huiccine ſolem
Tam nigrum ſurrexe mihi! Fugit improbus, ac me
Sub cultro linquit. caſu venit obvius illi
Adverſarius: &, Quò tu, turpiſſime? magnâ
Exclamat voce; &, Licet anteſtari? Ego verò
Oppono auriculam. rapit in jus: clamor utrinque,
Undique concurſus. ſic me ſervavit Apollo.

SATYRA X.

Pugnat contra Lucilii fautores pro quartâ ſuperiori, & judicium doctorum, non vulgi, & de ſuis ſcriptis exſpectat.

NEMPE incompoſito dixi pede currere verſus
Lucilî. quis tam Lucilî fautor ineptè eſt,
Ut non hoc fateatur? at idem, quòd ſale multo
Urbem defricuit, chartâ laudatur eâdem.
Nec tamen hoc tribuens dederim quoque cætera: nam ſic
Et Laberî mimos, ut pulchra poëmata, mirer.
Ergo non ſatis eſt riſu diducere rictum
Auditoris: (& eſt quædam tamen hic quoque virtus.)
Eſt brevitate opus, ut currat ſententia, neu ſe
Impediat verbis laſſas onerantibus aures:
Et ſermone opus eſt, modò triſti, ſæpe jocoſo,
Defendente vicem modò rhetoris, atque poëtæ,
Interdum urbani parcentis viribus, atque
Extenuantis eas conſulto. ridiculum acri
Fortiùs & meliùs magnas plerumque ſecat res.
Illi, ſcripta quibus comœdia priſca viris eſt,
Hoc ſtabant, hoc ſunt imitandi: quos neque pulcher
Hermogenes unquam legit, neque ſimius iſte,
Nil præter Calvum & doctus cantare Catullum.
At magnum fecit, quod verbis Græca Latinis
Miſcuit. O ſeri ſtudiorum! quîne putetis
Difficile & mirum, Rhodio quòd Pitholeonti
Contigit? At ſermo linguâ concinnus utrâque
Suavior, ut Chio nota ſi commiſta Falerni eſt.
Cùm verſus facias: teipſum percontor, an, & cùm
Dura tibi peragenda rei ſit cauſa Petillî,
Scilicet oblitus patriæque patriſque Latini,
Cùm Pedius cauſas exſudet Poplicola, atque
Corvinus, patriis intermiſcere petita
Verba foris malis, Canuſini more bilinguis?
Atqui ego cùm Græcos facerem, natus mare citra,
Verſiculos; vetuit me tali voce Quirinus
Poſt mediam noctem viſus, cum ſomnia vera:
In ſilvam non ligna feras inſaniùs, ac ſi

Magnas Græcorum malis implere catervas.
Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
Diffingit Rheni luteum caput, hæc ego ludo;
Quæ nec in æde ſonent certantia, judice Tarpâ,
Nec redeant iterum atque iterum ſpectanda theatris.
Argutâ meretrice potes, Davoque Chremeta
Eludente ſenem, comis garrire libellos,
Unus vivorum, Fundani: Pollio regum
Facta canit, pede ter percuſſo: fortè epos acer,
Ut nemo, Varius ducit: molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camenæ.
Hoc erat, experto fruſtra Varrone Atacino,
Atque quibuſdam aliis, meliùs quod ſcribere poſſem;
Inventore minor: neque ego illi detrahere auſim
Hærentem capiti multâ cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, ſæpe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. age, quæſo,
Tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Accî?
Non ridet verſus Ennî gravitate minores,
Cùm de ſe loquitur, non ut majore reprenſis?
Quid vetat & noſmet Lucilî ſcripta legentes
Quærere, num illius, num rerum dura negârit
Verſiculos natura magis factos, & euntes
Molliùs? ac ſi quis pedibus quid claudere ſenis
Hoc tantùm contentus, amet ſcripſiſſe ducentos
Ante cibum verſus, totidem cœnatus? Etruſci
Quale fuit Caſsî rapido ferventius amni
Ingenium; capſis quem fama eſt eſſe libriſque
Ambuſtum propriis. fuerit Lucilius, inquam,
Comis & urbanus; fuerit limatior idem,
Quàm rudis, & Græcis intacti carminis auctor,
Quamque poëtarum ſeniorum turba: ſed ille,
Si foret hoc noſtrum fato dilatus in ævum;
Detereret ſibi multa; recideret omne, quod ultra
Perfectum traheretur; & in verſu faciendo
Sæpe caput ſcaberet, vivos & roderet ungues.
Sæpe ſtylum vertas, iterum quæ digna legi ſint
Scripturus: neque te ut miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus. an tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?

Non ego: nam ſatis eſt equitem mihi plaudere: ut audax,
Contemtis aliis, exploſa Arbuſcula dixit.
Men' moveat cimex Pantilius? aut crucier, quòd
Vellicet abſentem Demetrius? aut quòd ineptus
Fannius Hermogenis lædat conviva Tigellî?
Plotius, & Varius, Mæcenas, Virgiliuſque,
Valgius, & probet hæc Octavius optimus, atque
Fuſcus; & hæc utinam Viſcorum laudet uterque:
Ambitione relegatâ, te dicere poſſum,
Pollio; te, Meſſala, tuo cum fratre; ſimulque
Vos, Bibuli & Servi; ſimul his te, candide Furni;
Complures alios, doctos ego quos, & amicos
Prudens prætereo: quibus hæc, ſint qualia cunque,
Arridere velim; doliturus, ſi placeant ſpe
Deteriùs noſtrâ. Demetri, teque, Tigelli,
Diſcipularum inter jubeo plorare cathedras.
I, puer, atque meo citus hæc ſubſcribe libello.

QUINTI HORATII FLACCI SATYRARUM LIBER SECUNDUS.

SATYRA I.

Negat posse parere consilio Trebatii de scribendis Augusti rebus gestis, & rejiciendâ Satyrâ: cujus scilicet studium sibi naturale sit & ingenitum.

SUNT quibus in satyrâ videar nimis acer, & ultra
Legem tendere opus: sine nervis altera, quidquid
Composui, pars esse putat; similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,
Quid faciam, præscribe. Quiescas. Ne faciam, inquis,
Omnino versus? Aio. Peream malè, si non
Optimum erat: verùm nequeo dormire. Ter uncti
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto;
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude
Cæsaris invicti res dicere, multa laborum
Præmia laturus. Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, nec fractâ pereuntes cuspide Gallos,
Aut labentis equo describat vulnera Parthi.
Attamen & justum poteras & scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius. Haud mihi deero,
Cùm res ipsa feret: nisi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæsaris aurem;
Cui malè si palpere, recalcitrat undique tutus.
Quanto rectius hoc, quàm tristi lædere versu

Pantolabum ſcurram, Nomentanumque nepotem?
Cùm ſibi quiſque timet, quanquam eſt intactus, & odit.
Quid faciam? ſaltat Milonius, ut ſemel icto
Acceſſit fervor capiti, numeruſque lucernis.
Caſtor gaudet equis; ovo prognatus eodem,
Pugnis: quot capitum vivunt, totidem ſtudiorum
Millia: me pedibus delectat claudere verba,
Lucilî ritu, noſtrûm melioris utroque.
Ille velut fidis arcana ſodalibus olim
Credebat libris; neque, ſi malè ceſſerat uſquam,
Decurrens aliò, neque ſi bene: quo ſit ut omnis
Votivâ pateat veluti deſcripta tabellâ
Vita ſenis. ſequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:
Nam Venuſinus arat finem ſub utrumque colonus,
Miſſus ad hoc, pulſis (vetus eſt ut fama) Sabellis,
Quò ne per vacuum Romano incurreret hoſtis;
Sive quòd Appula gens, ſeu quòd Lucania bellum
Incuteret violenta. ſed hic ſtylus haud petet ultro
Quemquam animantem, & me veluti cuſtodiet enſis
Vaginâ tectus: quem cur diſtringere coner,
Tutus ab infeſtis latronibus? ô pater & rex
Jupiter, ut pereat poſitum rubigine telum,
Nec quiſquam noceat cupido mihi pacis! at ille,
Qui me commôrit (melius non tangere, clamo)
Flebit, & inſignis totâ cantabitur Urbe.
Cervius iratus leges minitatur & urnam;
Canidia Albutî, quibus eſt inimica, venenum;
Grande malum Turius, ſi quis, ſe judice, certet.
Ut, quo quiſque valet, ſuſpectos terreat, utque
Imperet hoc natura potens, ſic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus petit: unde, niſi intus
Monſtratum? Scævæ vivacem crede nepoti
Matrem; nil faciet ſceleris pia dextera (mirum!
Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos)
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam, ſeu me tranquilla ſenectus
Exſpectat, ſeu mors atris circumvolat alis;
Dives, inops, Romæ, ſeu fors ita juſſerit, exſul;
Quiſquis erit vitæ, ſcribam, color. O puer, ut ſis
Vitalis metuo; & majorum ne quis amicus
Frigore te feriat. Quid? cùm eſt Lucilius auſus

Primus

Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahere & pellem, nitidus quâ quiſque per ora
Cederet, introrſum turpis; num Lælius, aut qui
Duxit ab oppreſsâ meritum Carthagine nomen,
Ingenio offenſi? aut læſo doluere Metello,
Famoſiſque Lupo cooperto verſibus? atqui
Primores populi arripuit, populumque tributim;
Scilicet uni æquus virtuti, atque ejus amicis.
Quin, ubi ſe à vulgo & ſcenâ in ſecreta remôrant
Virtus Scipiadæ & mitis ſapientia Lælî,
Nugari cum illo & diſcincti ludere, donec
Decoqueretur olus, ſoliti. quidquid ſum ego, quamvis
Infra Lucilî cenſum, ingeniumque; tamen me
Cum magnis vixiſſe invita fatebitur uſque
Invidia; & fragili quærens illidere dentem,
Offendet ſolido: niſi quid tu, docte Trebati,
Diſſentis. Equidem nihil hìc diffindere poſſum.
Sed tamen ut monitus caveas, ne fortè negotî
Incutiat tibi quid ſanctarum inſcitia legum:
Si mala condiderit in quem quis carmina, jus eſt
Judiciumque. Eſto, ſi quis mala: ſed bona ſi quis
Judice condiderit laudatur Cæſare. Si quis
Opprobriis dignum laceraverit, integer ipſe,
Solventur riſu tabulæ: tu miſſus abibis.

SATYRA II.

Quòd frugalitas moderatrix luxûs & ſordium, ſingulareque ad infinita incommoda remedium, utiliter expeti & coli debeat.

QUÆ virtus & quanta, boni, ſit vivere parvo,
(Nec meus hic ſermo eſt; ſed quem præcepit Ofellus,
Ruſticus, abnormis ſapiens, craſsâque Minervâ)
Diſcite, non inter lances, menſaſque nitentes,
Cùm ſtupet inſanis acies fulgoribus, & cùm
Acclinis falſis animus meliora recuſat;
Verùm hìc impranſi mecum diſquirite. Cur hoc;
Dicam, ſi potero. malè verum examinat omnis
Corruptus judex. leporem ſectatus, equove

Laſſus ab indomito; vel ſi Romana fatigat
Militia aſſuetum græcari; ſeu pila velox,
Molliter auſterum ſtudio fallente laborem;
Seu te diſcus agit, pete cedentem aëra diſco:
Cùm labor extuderit faſtidia, ſiccus, inanis
Sperne cibum vilem; niſi Hymettia mella Falerno
Ne biberis diluta. foris eſt promus, & atrum
Defendens piſces hiemat mare: cum ſale panis
Latrantem ſtomachum bene leniet. unde putas, aut
Quî partum? non in caro nidore voluptas
Summa, ſed in teipſo eſt. tu pulmentaria quære
Sudando. pinguem vitiis albumque, nec oſtrea,
Nec ſcarus, aut poterit peregrina juvare lagoïs,
Vix tamen eripiam, poſito pavone, velis quin
Hoc potiùs, quàm gallinâ, tergere palatum,
Corruptus vanis rerum: qui veneat auro
Rara avis, & pictâ pandat ſpectacula caudâ:
Tanquam ad rem attineat quidquam. num veſceris iſtâ,
Quam laudas, plumâ? cocto num adeſt honor idem?
Carne tamen quamvis diſtat nihil, hac magis illa;
Imparibus formis deceptum te patet. Eſto.
Unde datum ſentis, lupus hic Tiberinus, an alto
Captus hiet? ponteſne inter jactatus, an amnis
Oſtia ſub Tuſci? laudas, inſane, trilibrem
Mullum: in ſingula quem minuas pulmenta neceſſe eſt.
Ducit te ſpecies, video. quò pertinet ergo
Proceros odiſſe lupos? qui ſcilicet illis
Majorem natura modum dedit, his breve pondus,
Jejunus rarò ſtomachus vulgaria temnit.
Porrectum magno magnum ſpectare catino
Vellem, ait Harpyiis gula digna rapacibus. at vos
Præſentes, Auſtri, coquite horum obſonia: quanquam
Putet aper, rhombuſque recens, mala copia quando
Ægrum ſolicitat ſtomachum; cùm rapula plenus
Atque acidas mavult inulas. necdum omnis abacta
Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis,
Nigriſque eſt oleis hodie locus. haud ita pridem
Galloni præconis erat acipenſere menſa
Infamis. quid? tum rhombos minùs æquor alebat?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido;
Donec vos auctor docuit prætorius. ergo,

Si quis nunc mergos ſuaves edixerit aſſos,
Parebit pravi docilis Romana juventus.
Sordidus à tenui victu diſtabit, Oſello
Judice. nam fruſtra vitium vitaveris illud,
Si te aliò pravum detorſeris. Avidienus,
Cui Canis ex vero ductum cognomen adhæret,
Quinquennes oleas eſt, & ſilveſtria corna;
Ac, niſi mutatum, parcit defundere vinum, &
Cujus odorem olei nequeas perferre (licebit
Ille repotia, natales, alioſve dierum
Feſtos albatus celebret) cornu ipſe bilibri
Caulibus inſtillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu ſapiens utetur, & horum
Utrum imitabitur? hàc urget lupus, hàc canis, aiunt.
Mundus erit, qui non offendet ſordibus, atque
In neutram partem cultûs miſer. hic neque ſervis,
Albutî ſenis exemplo, dum munia didit,
Sævus erit; nec ſic, ut ſimplex Nævius, unctam
Convivis præbebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
Accipe nunc, victus tenuis quæ quantaque ſecum
Afferat. in primis valeas bene: nam, variæ res
Ut noceant homini, credas, memor illius eſcæ,
Quæ ſimplex olim tibi ſederit. at ſimul aſſis
Miſcueris elixa, ſimul conchylia turdis,
Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachoque tumultum
Lenta feret pituita. vides ut pallidus omnis
Cœnâ deſurgat dubiâ? quin corpus onuſtum
Heſternis vitiis animum quoque prægravat unà,
Atque affigit humo divinæ particulam auræ.
Alter, ubi dicto citiùs curata ſopori
Membra dedit, vegetus præſcripta ad munia ſurgit.
Hic tamen ad melius poterit tranſcurrere quondam:
Sive diem feſtum rediens advexerit annus;
Seu recreare volet tenuatum corpus; ubique
Accedent anni, & tractari molliùs ætas
Imbecilla volet. tibi quidnam accedet ad iſtam,
Quam puer & validus præſumis, mollitiem; ſeu
Dura valetudo inciderit, ſeu tarda ſenectus?
Rancidum aprum antiqui laudabant: non quia naſus
Illis nullus erat; ſed, credo, hac mente, quòd hoſpes
Tardiùs adveniens, vitiatum commodiùs, quàm

Integrum edax dominus conſumeret. hos utinam inter
Hereas natum tellus me prima tuliſſet.
Das aliquid famæ, quæ carmine gratior aurem
Occupat humanam? grandes rhombi, patinæque
Grande ferunt unà cum damno dedecus. adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,
Et fruſtra mortis cupidum, cùm deerit egenti
As, laquei precium. Jure, inquis, Traſius iſtis
Jurgatur verbis: ego vectigalia magna,
Divitiaſque habeo tribus amplas regibus. Ergo,
Quod ſuperat, non eſt melius quo inſumere poſſis?
Cur eget indignus quiſquam, te divite? quare
Templa ruunt antiqua Deûm? cur, improbe, caræ
Non aliquid patriæ tanto emetiris acervo?
Uni nimirum rectè tibi ſemper erunt res?
O magnus poſthac inimicis riſus! uterne
Ad caſus dubios fidet ſibi certiùs? hic, qui
Pluribus aſſuêrit mentem corpuſque ſuperbum;
An qui contentus parvo, metuenſque futuri,
In pace, ut ſapiens, aptârit idonea bello?
Quò magis his credas: puer hunc ego parvus Ofellum
Integris opibus novi non latiùs uſum,
Quàm nunc acciſis. videas metato in agello,
Cum pecore & gnatis, fortem mercede colonum,
Non ego, narrantem, temere edi luce profeſtâ
Quidquam, præter olus, fumoſæ cum pede pernæ.
At mihi, cùm longum poſt tempus venerat hoſpes,
Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
Vicinus, bene erat, non piſcibus urbe petitis,
Sed pullo, atque hœdo: tum penſilis uva ſecundas
Et nux ornabat menſas, cum duplice ficu.
Poſt hoc ludus erat cuppâ potare magiſtrâ:
Ac venerata Ceres, ut culmo ſurgeret alto,
Explicuit vino contractæ ſeria frontis.
Sæviat atque novos moveat fortuna tumultus;
Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parciùs, aut vos
O pueri, nituiſtis, ut huc novus incola venit?
Nam propriæ telluris herum natura, neque illum,
Nec me, nec quemquam ſtatuit. nos expulit ille;
Illum aut nequities, aut vafri inſcitia juris,
Poſtremò expellet certè vivacior heres.

Nunc ager Umbreni ſub nomine, nuper Oſelli
Dictus, erit nulli proprius; ſed cedet in uſum
Nunc mihi, nunc alii. quocirca vivite fortes;
Fortiaque adverſis opponite pectora rebus.

SATYRA III.

Inducit Damaſippum ipſum accuſantem, quod nihil ſcriberet: deinde ſub ejuſdem perſonâ Stoïcum tractat paradoxon, nimirùm omnes ſtultos inſanire.

SIC rarò ſcribis, ut toto non quater anno
Membranam poſcas, ſcriptorum quæque retexens,
Iratus tibi, quòd vini ſomnique benignus
Nil dignum ſermone canas. quid fiet? ab ipſis
Saturnalibus hùc fugiſti. ſobrius ergo
Dic aliquid dignum promiſſis; incipe. nil eſt.
Culpantur fruſtra calami, immerituſque laborat
Iratis natus paries Dîs atque poëtis.
Atqui vultus erat multa & præclara minantis,
Si vacuum tepido cepiſſet villula tecto.
Quorſum pertinuit ſtipare Platona Menandro?
Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
Invidiam placare paras, virtute relictâ?
Contemnêre, miſer. vitanda eſt improba Siren
Deſidia; aut, quidquid vitâ meliore parâſti,
Ponendum æquo animo. Dî te, Damaſippe, Deæque
Verum ob conſilium donent tonſore. ſed unde
Tam bene me nôſti? Poſtquam omnis res mea Janum
Ad medium fracta eſt, aliena negotia curo,
Excuſſus propriis. olim nam quærere amabam,
Quo vafer ille pedes laviſſet Siſyphus ære;
Quid ſculptum infabre, quid fuſum duriùs eſſet:
Callidus huic ſigno ponebam millia centum:
Hortos, egregiaſque domos mercarier unus
Cum lucro nôram: unde frequentia Mercuriale
Impoſuere mihi cognomen compita. Novi;
Et morbi miror purgatum te illius. Atqui
Emovit veterem mirè novus; ut ſolet, in cor
Trajecto lateris miſeri, capitiſque dolore:

Ut lethargicus hic cùm ſit pugil, & medicum urget.
Dum ne quid ſimile huic, eſto ut libet. O bone, ne te
Fruſtrere: inſanis & tu, ſtultique prope omnes,
Si quid Stertinius veri crepat; unde ego mira
Deſcripſi docilis præcepta hæc, tempore quo me
Solatus juſſit ſapientem paſcere barbam,
Atque à Fabricio non triſtem ponte reverti.
Nam, malè re geſtâ, cùm vellem mittere operto
Me capite in flumen, dexter ſtetit: &, Cave faxis
Te quidquam indignum: pudor, inquit, te malus urget,
Inſanos qui inter vereare inſanus haberi.
Primùm nam inquiram, quid ſit furere: hoc ſi erit in te
Solo; nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala ſtultitia, & quemcunque inſcitia veri
Cæcum agit, inſanum Chryſippi porticus & grex
Autumat. hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto ſapiente, tenet. nunc accipe quare
Deſipiant omnes, æquè ac tu, qui tibi nomen
Inſano poſuere. velut ſilvis, ubi paſſim
Palantes error certo de tramite pellit;
Ille ſiniſtrorſum, hic dextrorſum abit; unus utrique
Error, ſed variis illudit partibus: hoc te
Crede modo inſanum; nihilo ut ſapientior ille,
Qui te deridet, candam trahat. eſt genus unum
Stultitiæ, nihilum metuenda timentis; ut ignes,
Ut rupes, fluvioſque in campo obſtare queratur:
Alterum & huic varium, & nihilo ſapientius, ignes
Per medios fluvioſque ruentis. clamet amica
Mater, honeſta ſoror, cum cognatis, pater, uxor;
Hîc foſſa eſt ingens, hic rupes maxima, ſerva:
Non magìs audierit, quàm Fuſius ebrius olim,
Cùm Ilionam edormit, Catienis mille ducentis,
Mater, te appello, clamantibus. huic ego vulgum
Errori ſimilem cunctum inſanire docebo.
Inſanit veteres ſtatuas Damaſippus emendo:
Integer eſt mentis Damaſippi creditor? eſto:
Accipe, quod nunquam reddas mihi, ſi tibi dicam:
Tune inſanus eris, ſi acceperis? an magìs excors,
Rejectâ prædâ, quam præſens Mercurius fert?
Scribe decem à Nerio: non eſt ſatis: adde Cicutæ
Nodoſi tabulas centum: mille adde catenas:

Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus.
Cùm rapies in jus malis ridentem alienis;
Fiet aper, modò avis, modò ſaxum, &, cùm volet, arbor.
Si malè rem gerere inſani eſt; contrà bene, ſani:
Putidius multo cerebrum eſt (mihi crede) Perilli
Dictantis, quod tu nunquam reſcribere poſſis.
Audire, atque togam jubeo componere, quiſquis
Ambitione malâ, aut argenti pallet amore;
Quiſquis luxuriâ, triſtive ſuperſtitione,
Aut alio mentis morbo calet: huc propiùs me,
Dum doceo inſanire omnes, vos ordine adite.
Danda eſt ellebori multo pars maxima avaris:
Neſcio an Anticyram ratio illis deſtinet omnem.
Heredes Staberî ſummam incidere ſepulcro;
Ni ſic feciſſent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum arbitrio Arrî,
Frumenti quantum metit Africa. Sive ego pravè,
Seu rectè, hoc volui: ne ſis patruus mihi. Credo
Hoc Staberî prudentem animum vidiſſe---- Quid ergo
Senſit, cùm ſummam patrimonî inſculpere ſaxo
Heredes voluit? Quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, & cavit nihil acriùs; ut, ſi
Fortè minùs locuples uno quadrante periret,
Ipſe videretur ſibi nequior. omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina, humanaque, pulchris
Divitiis parent; quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, juſtus-- Sapienſne? Etiam, & rex,
Et quidquid volet. hoc, veluti virtute paratum,
Speravit magnæ laudi fore. Quid ſimile iſti
Græcus Ariſtippus? qui ſervos projicere aurum
In mediâ juſſit Libyâ; quia tardiùs irent
Propter onus ſegnes. uter eſt inſanior horum?
Nil agit exemplum, litem quod lite reſolvit.
Si quis emat citharas, emtas comportet in unum,
Nec ſtudio citharæ, nec Muſæ deditus ulli;
Si ſcalpra & formas non ſutor; nautica vela
Averſus mercaturis: delirus & amens
Undique dicatur meritò: quid diſcrepat iſtis,
Qui nummos aurumque recondit, neſcius uti
Compoſitis, metuenſque velut contingere ſacrum?
Si quis ad ingentem frumenti ſemper acervum

Porrectus vigilet cum longo fuste, neque illinc
Audeat esuriens dominus contingere granum,
Ac potiùs foliis parcus vescatur amaris;
Si positis intus Chii veterisque Falerni
Mille cadis (nihil est, tercentum millibus) acre
Potet acetum; age, si & stramentis incubet, unde octoginta annos natus, cui stragula vestis,
Blattarum ac tinearum epulæ, putrescat in arca:
Nimirum insanus paucis videatur; eò quòd
Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
Filius, aut etiam hæc libertus ut ebibat heres,
Dîs inimice senex, custodis, ne tibi desit?
Quantulum enim summæ curtabit quisque dierum,
Ungere si caules oleo meliore, caputque
Cœperis impexâ fœdum porrigine? quare,
Si quidvis satis est, perjuras, furripis, aufers
Undique? tun' sanus? populum si cædere saxis
Incipias, servosve tuos, quos ære parâris;
Insanum te omnes pueri, clamentque puellæ.
Cùm laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? Quid enim? Neque tu hoc facis Argis,
Nec ferro, ut demens genetricem occidit Orestes.
An tu reris eum occisâ insaniisse parente,
Ac non antè malis dementem actum Furiis, quàm
In matris jugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin, ex quo est habitus malè tutæ mentis Orestes,
Nil sanè fecit, quod tu reprendere possis:
Non Pyladen ferro violare, aususve sororem
Electram; tantùm maledicit utrique, vocando
Hanc furiam, hunc aliud, jussit quod splendida bilis.
Pauper Opimius argenti positi intus & auri,
Qui Veientanum festis potare diebus
Campanâ solitus trullâ, vappamque profestis,
Quondam lethargo grandi est oppressus; ut heres
Jam circùm loculos & claves lætus ovansque
Curreret, hunc medicus multùm celer atque fidelis
Excitat hoc pacto: mensam poni jubet, atque
Effundi saccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum: hominem sic erigit. addit & illud;
Ni tua custodis, avidus jam hæc auferet heres.
Men' vivo? Ut vivas igitur, vigila: hoc age. Quid vis?

Deficient inopem venæ te, ni cibus atque
Ingens accedat ſtomacho fultura ruenti.
Tu ceſſas? agedum; ſume hoc ptiſanarium oryzæ.
Quanti emtæ? Parvo. Quanti ergo? Octo aſſibus. Eheu!
Quid refert, morbo, an furtis, pereamne rapinis?
Quiſnam igitur ſanus? Qui non ſtultus? Quid avarus?
Stultus & inſanus. Quid? ſi quis non ſit avarus;
Continuò ſanus? Minimè. Cur, Stoice? Dicam.
Non eſt cardiacus (Craterum dixiſſe putato)
Hic æger. Rectè eſt igitur, ſurgetque? Negabit:
Quòd latus, aut renes morbo tententur acuto.
Non eſt perjurus, neque ſordidus. Immolet æquis
Hic porcum Laribus. Verùm ambitioſus & audax.
Naviget Anticyram. quid enim differt, barathrone
Dones quidquid habes, an nunquam utare paratis?
Servius Oppidius Canuſî duo prædia dives
Antiquo cenſu gnatis divîſſe duobus
Fertur, & hoc moriens pueris dixiſſe vocatis
Ad lectum: Poſtquam te talos, Aule, nuceſque
Ferre ſinu laxo, donare, & ludere vidi;
Te, Tiberi, numerare, cavis abſcondere triſtem;
Extimui, ne vos ageret veſania diſcors;
Tu Nomentanum, tu ne ſequerere Cicutam.
Quare per Divos oratus uterque Penates,
Tu cave, ne minuas; tu, ne majus facias id,
Quod ſatis eſſe putat pater, & natura coërcet.
Præterea, ne vos titillet gloria, jure-
jurando obſtringam ambo: uter ædilis, fueritve
Veſtrûm prætor, is inteſtabilis & ſacer eſto.
In cicere atque fabâ bona tu perdaſque lupinis,
Latus ut in circo ſpatiere, aut æneus ut ſtes,
Nudus agris, nudus nummis, inſane, paternis?
Scilicet ut plauſus, quos fert Agrippa, feras tu,
Aſſuta ingenuum vulpes imitata leonem?
Ne quis humâſſe velit Ajacem, Atrida, vetas cur?
Rex ſum. Nil ultra quæro plebeius. Et æquam
Rem imperito: at ſi cui videor non juſtus; inulto
Dicere, quæ ſentit, permitto. Maxime regum,
Di tibi dent captâ claſſem deducere Trojâ:
Ergo conſulere, & mox reſpondere, licebit?
Conſule. Cur Ajax heros ab Achille ſecundus

Putrescit, toties servatis clarus Achivis;
Gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
Per quem tot juvenes patrio caruere sepulcro?
Mille ovium insanus morti dedit, inclytum Ulyssem
Et Menelaum una mecum se occidere clamans.
Tu cùm pro vitulâ statuis dulcem Aulide gnatam
Ante aras, spargisque molâ caput, improbe, salsâ;
Rectum animi servas? Quorsum? Insanus quid enim Ajax
Fecit, cùm stravit ferro pecus? abstinuit vim
Uxore & gnato, mala multa precatus Atridis:
Non ille aut Teucrum, aut ipsum violavit Ulyssem.
Verùm ego, ut hærentes adverso litore naves
Eriperem, prudens placavi sanguine Dives.
Nempe tuo, furiose. Meo, sed non furiosus.
Qui species alias veris, scelerisque tumultu
Permistas capiet, commotus habebitur; atque
Stultitiâne erret, nihilum distabit, an irâ.
Ajax immeritos dum occidit, desipit, agnos?
Cùm prudens scelus ob titulos admittis inanes,
Stas animo? & purum est vitio tibi, cùm tumidum est
Si quis lecticâ nitidam gestare amet agnam; [cor!
Huic vestem, ut gnatæ, paret, ancillas paret, aurum;
Pusam, aut pusillam appellet, fortique marito
Destinet uxorem: interdicto huic omne adimat jus
Prætor, & ad sanos abeat tutela propinquos.
Quid? si quis gnatam pro mutâ devovet agnâ,
Integer est animi? ne dixeris. ergo ubi prava
Stultitia, hic summa est insania: qui sceleratus,
Et furiosus erit: quem cepit vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc age, luxuriam & Nomentanum arripe mecum:
Vincet enim stultos ratio insanire nepotes.
Hic simul accepit patrimonî mille talenta,
Edicit, piscator uti, pomarius, auceps,
Unguentarius, ac Tusci turba impia vici,
Cum scurris fartor, cum Velabro omne macellum
Manè domum veniant. Quid tum? Venere frequentes.
Verba facit leno: Quidquid mihi, quidquid & horum
Cuique domi est, id crede tuum; & vel nunc pete, vel cras.
Accipe, quid contrà juvenis respondeat æquus.
In nive Lucanâ dormis ocreatus, ut aprum

Cœnem ego: tu piſces hiberno ex æquore verris?
Segnis ego, indignus qui tantum poſſideam. aufer:
Sume tibi decies; tibi tantundem; tibi triplex,
Unde uxor mediâ currat de nocte vocata.
Filius Æſopi detractam ex aure Metellæ
(Scilicet ut decies ſolidum exſorberet) aceto
Diluit inſignem baccam: quî ſanior, ac ſi
Illud idem in rapidum flumen jaceretve cloacam?
Quinti progenies Arrî, par nobile fratrum,
Nequitiâ, & nugis, pravorum & amore gemellum,
Luſcinias ſoliti impenſo prandere coëmtas,
Quorſum abeant? ſani cretâ, an carbone notandi?
Ædificare caſas, ploſtello adjungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longâ,
Si quem delectet barbatum; amentia verſet.
Si puerilius his ratio eſſe evincet amare;
Nec quidquam differre, utrumne in pulvere, trimus
Quale priùs, ſudas opus, an meretricis amore
Solicitus plores: quæro, faciaſne, quod olim
Mutatus Polemon? ponas inſignia morbi,
Faſciolas, cubital, focalia; potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpſiſſe coronas,
Poſtquam eſt impranſi correptus voce magiſtri?
Porrigis irato puero cùm poma, recuſat:
Sume, catelle; negat: ſi non des, optat. amator
Excluſus quî diſtat? agit ubi ſecum, eat, an non,
Quò rediturus erat non arceſſitus; & hæret
Inviſis foribus. Nec nunc, cùm me vocet ultro,
Accedam? an potiùs mediter finire dolores?
Excluſit: revocat: redeam? non, ſi obſecret. Ecce
Servus non paulo ſapientior: O here, quæ res
Nec modum habet, neque conſilium, ratione modoque
Tractari non vult. in amore hæc ſunt mala: bellum,
Pax rurſum. hæc ſi quis tempeſtatis prope ritu
Mobilia, & cæcâ fluitantia ſorte, laboret
Reddere certa ſibi; nihilo plus explicet, ac ſi
Inſanire paret certâ ratione modoque.
Quid? cùm Picenis excerpens ſemina pomis,
Gaudes, ſi cameram percuſſi forte; penès te es?
Quid? cùm balba feris annoſo verba palato,
Ædificante caſas quî ſanior? adde cruorem

Stultitiæ, atque ignem gladio ſcrutare. modò, inquam,
Hellade perculſâ, Marius cùm præcipitat ſe,
Cerritus fuit? an commotæ crimine mentis
Abſolves hominem, & ſceleris damnabis eundem,
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circùm compita ſiccus
Lautis manè ſenex manibus currebat; &, Unum,
(Quid tam magnum? addens) unum me ſurpite morti,
Dîs etenim facile eſt, orabat; ſanus utriſque
Auribus atque oculis: mentem, niſi litigioſus,
Exciperet dominus, cùm venderet. hoc quoque vulgus
Chryſippus ponit fecundâ in gente Menenî.
Jupiter, ingentes qui das adimiſque dolores,
(Mater ait pueri menſes jam quinque cubantis)
Frigida ſi puerum quartana reliquerit; illo
Manè die, quo tu indicis jejunia, nudus
In Tiberi ſtabit. Caſus medicuſve levârit
Ægrum ex præcipiti; mater delira necabit
In gelidâ fixum ripâ, febrimque reducet.
Quone malo mentem concuſſa? Timore Deorum.
Hæc mihi Stertinius, ſapientum octavus, amico
Arma dedit, poſthac ne compellarer inultus.
Dixerit inſanum qui me, totidem audiet; atque
Reſpicere ignoto diſcet pendentia tergo.
Stoice, poſt damnum ſic vendas omnia pluris:
Quâ me ſtultitiâ (quoniam non eſt genus unum)
Inſanire putas? ego nam videor mihi ſanus.
Quid? caput abſciſſum demens cùm portat Agave
Gnati infelicis, ſibi tum furioſa videtur?
Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam inſanum: tantùm hoc ediſſere, quo me
Ægrotare putes animi vitio. Accipe: primùm
Ædificas; hoc eſt, longos imitaris, ab imo
Ad ſummum totus moduli bipedalis: & idem
Corpore majorem rides Turbonis in armis
Spiritum & inceſſum: quî ridiculus minùs illo?
An quodcunque facit Mæcenas, te quoque verum eſt,
Tanto diſſimilem, & tanto certare minorem?
Abſentis ranæ pullis vituli pede preſſis,
Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Bellua cognatos eliſerit. illa rogare,

Quantane?

Quantane? num tandem, ſe inflans, ſic magna fuiſſet.
Major dimidio. Num tanto? Cùm magìs atque
Se magìs inflaret; Non, ſi te ruperis, inquit,
Par eris. hæc à te non multùm abludit imago.
Adde poëmata nunc (hoc eſt, oleum adde camino)
Quæ ſi quis ſanus fecit, ſanus facis & tu.
Hon dico horrendam rabiem--- Jam deſine--- Cultum
Majorem cenſu--- Teneas, Damaſippe, tuis te---
Mille puellarum, puerorum mille furores---
Major tandem parcas inſane minori.

SATYRA IV.

Sub perſonâ Catii philoſophi Epicurei, irridet Epicureorum præcepta ad artem culinariam ſpectantia.

UNDE, & quò Catius? Non eſt mihi tempus aventi
Ponere ſigna novis præceptis; qualia vincunt
Pythagoran, Anytique reum, doctumque Platona.
Peccatum fateor, cùm te ſic tempore lævo
Interpellàrim: ſed des veniam bonus, oro.
Quòd ſi interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox:
Sive eſt naturæ hoc, ſive artis, mirus utroque.
Quin id erat curæ, quo pacto cuncta tenerem;
Utpote res tenues, tenui ſermone peractas.
Ede hominis nomen; ſimul, an Romanus, an hoſpes.
Ipſa memor præcepta canam: celabitur auctor.
Longa quibus facies ovis erit; illa memento,
Ut ſucci melioris, & ut magis alba rotundis,
Ponere: namque marem cohibent calloſa vitellum.
Caule ſuburbano, qui ſiccis crevit in agris,
Dulcior: irriguo nihil eſt elutius horto.
Si veſpertinus ſubitò te oppreſſerit hoſpes;
Ne gallina malùm reſponſet dura palato,
Doctus eris vivam miſto merſare Falerno:
Hoc teneram faciet. pratenſibus optima fungis
Natura eſt: aliis malè creditur. ille ſalubres
Æſtates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante gravem quæ legerit arbore ſolem.
Anſidius forti miſcebat mella Falerno,
Mendosè; quoniam vacuis committere venis

Nil nisi lene decet: leni præcordia mulso
Prolueris melius. si dura morabitur alvus;
Mitulus & vites pellent obstantia conchæ,
Et lapathi brevis herba, sed albo non sine Coo.
Lubrica nascentes implent conchylia lunæ.
Sed non omne mare est generosæ fertile testæ:
Murice Baiano melior Lucrina peloris:
Ostrea Circæis, Miseno oriuntur echini,
Pectinibus patulis jactat se molle Tarentum.
Nec sibi cœnarum quivis temere arroget artem,
Non prius exactâ tenui ratione saporum.
Nec satis est carâ pisces averrere mensâ,
Ignarum quibus est jus aptius, & quibus assis
Languidus in cubitum jam se conviva reponet.
Umber, & ilignâ nutritus glande, rotundas
Curvat aper lances carnem vitantis inertem:
Nam Laurens malus est, ulvis & arundine pinguis.
Vinea summittit capreas non semper edules.
Fecundi leporis sapiens sectabitur armos.
Piscibus, atque avibus, quæ natura, & foret ætas,
Ante meum nulli patuit quæsita palatum.
Sunt, quorum ingenium nova tantùm crustula promit.
Nequaquam satis in re unâ consumere curam:
Ut si quis solùm hoc, mala ne sint vina, laboret;
Quali perfundat pisces securus olivo.
Massica si cœlo supponas vina sereno;
Nocturnâ, si quid crassi est, tenuabitur aurâ;
Et decedet odor nervis inimicus: at illa
Integrum perdunt lino vitiata saporem.
Surrentina vafer qui miscet fæce Falernâ
Vina, columbino limum bene colligit ovo:
Quatinus ima petit volvens aliena vitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis & Afrâ
Potorem cochleâ; nam lactuca innatat acri
Post vinum stomacho: pernâ magis; ac magis hillis
Flagitat in morsus refici; quin omnia malit,
Quæcunque immundis fervent allata popinis.
Est operæ precium duplicis pernoscere juris
Naturam. simplex è dulci constat olivo;
Quod pingui miscere mero, murlâque decebit,
Non aliâ, quàm quâ Byzantia putruit orca.

Hoc ubi confuſum ſectis inferbuit herbis,
Corycioque croco ſparſum ſtetit; inſuper addes
Preſſa Venafranæ quod bacca remiſit olivæ.
Picenis cedunt pomis Tiburtia ſucco:
Nam facie præſtant. Venucula convenit ollis.
Rectiùs Albanam fumo duraveris uvam.
Hanc ego cum malis, ego fæcem primus, & alec,
Primus & invenior piper album cum ſale nigro
Incretum, puris circumpoſuiſſe catillis.
Immane eſt vitium dare millia terna macello,
Anguſtoque vagos piſces urgere catino.
Magna movent ſtomacho faſtidia, ſeu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit;
Sive gravis veteri crateræ limus adhæſit.
Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcobe, quantus
Conſiſtit ſumtus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulentâ radere palmâ,
Et Tyrias dare circùm illota toralia veſtes;
Oblitum, quanto curam ſumtumque minorem
Hæc habeant, tanto reprendi juſtiùs illis,
Quæ niſi divitibus, nequeunt contingere menſis?
Docte Cati, per amicitiam Diveſque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocunque, memento:
Nam, quamvis referas memori mihi pectore cuncta,
Non tamen interpres tantundem juveris. adde
Vultum habitumque hominis; quem tu vidiſſe beatus
Non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
Non mediocris ineſt, fontes ut adire remotos,
Atque haurire queam vitæ præcepta beatæ.

SATYRA V.

Sub perſonâ Ulyſſis Tireſiæ umbram apud inferos conſulentis, deſcribit artes & inſidias captatorum, quibuſque blandimentis ſenes ineſcent, ut ab illis heredes inſtituantur.

HOC quoque, Tireſia, præter narrata, petenti
Reſponde: quibus amiſſas reparare queam res
Artibus atque modis--- quid rides? Jamne doloſo
Non ſatis eſt Ithacam revehi, patrioſque penates
Aſpicere? O nulli quidquam mentite, vides, ut

Nudus inopſque domum redeam, te vate; neque illic
Aut apotheca procis intacta eſt, aut pecus. atqui
Et genus, & virtus, niſi cum re, vilior algâ eſt.
Quando pauperiem, miſſis ambagibus, horres;
Accipe quâ ratione queas diteſcere. turdus,
Sive aliud privum, dabitur tibi; devolet illuc,
Res ubi magna nitet, domino ſene: dulcia poma,
Et quoſcunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem guſtet venerabilior Lare dives:
Qui quamvis perjurus erit, ſine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus; ne tamen illi
Tu comes exterior, ſi poſtulet, ire recuſes.
Utne tegam ſpurco Damæ latus? haud ita Trojæ
Me geſſi, certans ſemper melioribus. Ergo
Pauper eris. Fortem hoc animum tolerare jubebo;
Et quondam majora tuli. tu protinus, unde
Divitias, ærisque ruam, dic, augur, acervos.
Dixi equidem, & dico. captes aſtutus ubique
Teſtamenta ſenum; neu, ſi vaſer unus & alter
Inſidiatorem præroſo fugerit hamo,
Aut ſpem deponas, aut artem illuſus omittas.
Magna minorve foro ſi res certabitur olim;
Vivet uter locuples ſine gnatis, improbus, ultro
Qui meliorem audax vocet in jus; illius eſto
Defenſor: famâ civem causâque priorem
Sperne, domi ſi gnatus erit, fecundave conjux.
Quinte, puta, aut Publi (gaudent prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Jus anceps novi: cauſas defendere poſſum.
Eripiet quivis oculos citiùs mihi, quàm te
Contemtum caſsâ nuce pauperet. hæc mea cura eſt,
Ne quid tu perdas, neu ſis jocus. ire domum, atque
Pelliculam curare jube. ſi cognitor ipſe:
Perſta, atque obdura: ſeu rubra Canicula findet
Infantes ſtatuas, ſeu pingui tentus omaſo
Furius hibernas canâ nive conſpuet Alpes.
Nonne vides (aliquis cubito ſtantem prope tangens
Inquiet) ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?
Plures annabunt thynni, & cetaria creſcent.
Si cui præterea validus malè filius in re
Præclarâ ſublatus aletur; ne manifeſtum

Cœlibis obſequium nudet te, leniter in ſpem
Arrepe officioſus, ut & ſcribare ſecundus
Heres; &, ſi quis caſus puerum egerit Orco,
In vacuum venias: perrarò hæc alea fallit.
Qui teſtamentum tradet tibi cunque legendum,
Abnuere, & tabulas à te removere memento:
Sic tamen, ut limis rapias, quid prima ſecundo
Cera velit verſu: ſolus, multiſne coheres,
Veloci percurre oculo. plerumque recoctus
Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem;
Captatorque dabit riſus Naſica Corano.
Num furis? an prudens ludis me, obſcura canendo?
O Laertiade, quidquid dicam, aut erit, aut non:
Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
Quid tamen iſta velit ſibi fabula, ſi licet, ede.
Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto
Demiſſum genus Æneâ, tellure marique
Magnus erit; forti nubet procera Corano
Filia Naſicæ metuentis reddere ſoldum.
Tum gener hoc faciet: tabulas ſocero dabit; atque,
Ut legat, orabit: multùm Naſica negatas
Accipiet tandem, & tacitus leget; invenietque
Nil ſibi legatum, præter plorare, ſuiſque.
Illud ad hæc jubeo: mulier ſi fortè doloſa,
Libertuſve ſenem delirum temperet; illis
Accedas ſocius: laudes, lauderis ut abſens.
Adjuvat hoc quoque: ſed vincit longè priùs ipſum
Expugnare caput. ſcribet mala carmina vecors?
Laudato. ſcortator erit? cave te roget: ultro
Penelopen facilis potiori trade. Putaſne,
Perduci poterit tam frugi, tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere curſu?
Venit enim magnum donandi parca juventus,
Nec tantùm veneris, quantùm ſtudioſa culinæ:
Sic tibi Penelope frugi eſt; quæ ſi ſemel uno
De ſene guſtârit, tecum partita lucellum,
Ut canis, à corio nunquam abſterrebitur uncto.
Me ſene, quod dicam, factum eſt: anus improba Thebis
Ex teſtamento ſic eſt elata: cadaver
Unctum oleo largo nudis humeris tulit heres;
Scilicet elabi ſi poſſet mortua, credo,

Quòd nimiùm inſtiterat viventi. cautus adito:
Neu deſis operæ, neve immoderatus abundes.
Difficilem & moroſum offendet garrulus ultro.
Non etiam ſileas. Davus ſis comicus, atque
Stes capite obſtipo, multùm ſimilis metuenti.
Obſequio graſſare: mone, ſi increbruit aura,
Cautus uti velet carum caput: extrahe turbâ
Oppoſitis humeris: aurem ſubſtringe loquaci.
Importunus amat laudari? donec, Ohe! jam
Ad cœlum manitus ſublatis dixerit, urge; &
Creſcentem tumidis infla ſermonibus utrem.
Cùm te ſervitio longo curâque levârit;
Et certùm vigilans, Quartæ ſit partis Ulyſſes,
Audieris, heres: Ergo nunc Dama ſodalis
Nuſquam eſt? unde mihi tam fortem, tamque fidelem?
Sparge ſubinde: &, ſi paulùm potes, illacrymare.
Gaudia prodentem vultum celare. ſepulcrum
Permiſſum arbitrio ſine ſordibus extrue. funus
Egregiè factum laudet vicinia. ſi quis
Fortè coheredum ſenior malè tuſſiet; huic tu
Dic, ex parte tuâ, ſeu fundi, ſive domûs ſit
Emtor, gaudentem nummo te addicere. ſed me
Imperioſa trahit Proſerpina. vive, valeque.

SATYRA VI.

Otii, quo ruri fruitur, commoda cum incommodis negotiorum & moleſtiarum quæ vitam urbanam comitantur, comparat.

HOC erat in votis: modus agri non ita magnus;
Hortus ubi, & tecto vicinus jugis aquæ fons,
Et paulum ſilvæ ſuper his foret. auctiùs atque
Dî meliùs fecere. bene eſt: nihil ampliùs oro,
Maiâ nate, niſi ut propria hæc mihi munera faxis.
Si neque majorem feci ratione malâ rem,
Nec ſum facturus vitio culpâve minorem:
Si veneror ſtultus nihil horum; O ſi angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum!
O ſi urnam argenti fors quâ mihi monſtret! ut illi,
Thoſauro invento, qui mercenarius agrum

Illum ipſum mercatus aravit, dives amico
Hercule: ſi, quod adeſt, gratum juvat: hac prece te oro;
Pingue pecus domino facias, & cætera, præter
Ingenium; utque ſoles, cuſtos mihi maximus adſis.
Ergo ubi me in montes & in arcem ex Urbe removi,
Quid prius illuſtrem Satyris Musâque pedeſtri?
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auſter,
Autumnuſque gravis, Libitinæ quæſtus acerbæ.
Matutine pater, ſeu Jane libentiùs audis,
Unde homines operum primos vitæque labores
Inſtituunt (ſic Dis placitum) tu carminis eſto
Principium. Romæ ſponſorem me rapis: Eia,
Ne prior officio quiſquam reſpondeat, urge:
Sive Aquilo radit terras, ſeu bruma nivalem
Interiore diem gyro trahit, ire neceſſe eſt.
Poſtmodò, quid mî obſit, clarè certumque locuto
Luctandum in turbâ, facienda injuria tardis.
Quid vis, inſane, & quas res agis? (improbus urget
Iratis precibus) tu pulſes omne quod obſtat,
Ad Mæcenatem memori ſi mente recurras.
Hoc juvat, & melli eſt; non mentiar. at ſimul atras
Ventum eſt Eſquilias; aliena negotia centum
Per caput, & circa ſaliunt latus. Ante ſecundam
Roſcius orabat, ſibi adeſſes ad Puteal cras.
De re communi ſcribæ magnâ atque novâ te
Orabant hodie meminiſſes, Quinte, reverti.
Imprimat his, cura, Mæcenas ſigna tabellis.
Dixeris, Experiar: Si vis, potes, addit, & inſtat.
Septimus octavo propior jam fugerit annus,
Ex quo Mæcenas me cœpit habere ſuorum
In numero: duntaxat ad hoc, quem tollere rhedâ
Vellet iter faciens, & cui concedere nugas
Hoc genus: Hora quota eſt? Thrax eſt Gallina Syro par?
Matutina parum cautos jam frigora mordent:
Et quæ rimoſâ bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus ſubjectior in diem & horam
Invidiæ. Noſter ludos ſpectaverat unà,
Luſerat in campo: Fortunæ filius, omnes:
Frigidus à roſtris manat per compita rumor;
Quicunque obvius eſt, me conſulit: O bone (nam te
Scire, Deos quoniam propiùs contingis, oportet)
Numquid de Dacis audiſti? Nil equidem. Ut tu

Semper eris deriſor! At omnes Dî exagitent me,
Si quidquam. Quid? militibus promiſſa Triquetrâ
Prædia Cæſar, an eſt Italâ tellure daturus?
Jurantem me ſcire nihil mirantur, ut unum
Scilicet egregii mortalem altique ſilentî.
Perditur hæc inter miſero lux, non ſine votis:
O rus, quando ego te aſpiciam? quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc ſomno & inertibus horis,
Ducere ſolicitæ jucunda oblivia vitæ?
O quando faba Pythagoræ cognata, ſimulque
Uncta ſatîs pingui ponentur oluſcula lardo?
O noctes, cœnæque Deûm! quibus ipſe, meique,
Ante Larem proprium veſcor, vernaſque procaces
Paſco libatis dapibus: prout cuique libido eſt,
Siccat inæquales calices conviva, ſolutus
Legibus infanis; ſeu quis capit acria fortis
Pocula, ſeu modicis uveſcit lætiùs. ergo
Sermo oritur, non de villis domibuſvé alienis,
Nec malè necne Lepos ſaltet; ſed quod magìs ad nos
Pertinet, & neſcire malum eſt, agitamus: utrûmne
Divitiis homines, an ſint virtute beati:
Quidve ad amicitias, uſus rectumne, trahat nos:
Et quæ ſit natura boni, ſummumque quid ejus.
Cervius hæc inter vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. nam, ſi quis laudat Arelli
Solicitas ignarus opes, ſic incipit: Olim
Ruſticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepiſſe cavo, veterem vetus hoſpes amicum;
Aſper, & attentus quæſitis; ut tamen arctum
Solveret hoſpitiis animum. quid multa? neque illi
Sepoſiti ciceris, nec longæ invidit avenæ;
Aridum & ore ferens acinum, ſemeſaque lardi
Fruſta dedit, cupiens variâ faſtidia cœnâ
Vincere tangentis malè ſingula dente ſuperbo:
Cùm pater ipſe domûs paleâ porrectus in hornâ
Eſſet ador loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc, Quid te juvat, inquit, amice,
Prærupti nemoris patientem vivere dorſo?
Vin' tu homînes urbemque feris præponere ſilvis?
Carpe viam (mihi crede) comes: terreſtria quando
Mortales animas vivunt ſortita; neque ulla eſt
Aut magno, aut parvo, lethi fuga. quo, bone, circa,

Dum licet, in rebus jucundis vive beatus:
Vive memor, quàm sis ævi brevis. Hæc ubi dicta
Agrestem pepulere; domo levis exsilit: inde
Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
Mœnia nocturni subrepere. jamque tenebat
Nox medium cœli spatium, cùm ponit uterque
In locuplete domo vestigia: rubro ubi cocco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
Multaque de magnâ supererssent fercula cœnâ,
Quæ procul exstructis inerant hesterna canistris.
Ergo, ubi purpureâ porrectum in veste locavit
Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes,
Continuatque dapes, necnon vernaliter ipsis
Fungitur officiis, prælambens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutatâ sorte, bonisque
Rebus agit lætum convivam: cùm subitò ingens
Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave; magisque
Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
Personuit canibus. tum rusticus, Haud mihi vitâ
Est opus hac, ait; & valeas: me silva, cavusque
Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.

SATYRA VII.

Flagitiosa heri vita à servo reprehenditur, Saturnaliorum die, quo servis impune, quidquid liberet, loqui licebat.

JAMDUDUM anscultо; & cupiens tibi dicere servus
Pauca, reformido. Davusne? Ita, Davus, amicum
Mancipium domino, & frugi, quod sit satis: hoc est,
Ut vitale putes. Age, libertate Decembri
(Quando ita majores voluerunt) utere: narra.
Pars hominum vitiis gaudet constanter, & urget
Propositum: pars multa natat, modò recta capessens,
Interdum pravis obnoxia. sæpe notatus
Cum tribus annellis, modò lævâ Priscus inani,
Vixit inæqualis, clavum ut mutaret in horas;
Ædibus ex magnis subitò se conderet, unde
Mundior exiret vix libertinus honestè;
Jam mœchus Romæ, jam mallet doctus Athenis

Vivere; Vertumnis, quotquot ſunt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, poſtquam illi juſta chiragra
Contudit articulos, qui pro ſe tolleret, atque
Mitteret in phimum talos, mercede diurnâ
Conductum pavit: quanto conſtantior idem
In vitiis, tanto leviùs miſer ac prior ille,
Qui jam contento, jam laxo fune laborat.
Non dices hodie, quorſum hæc tam putida tendant,
Furcifer? Ad te, inquam. Quo pacto, peſſime? Laudas
Fortunam & mores antiquæ plebis; & idem,
Si quis ad illa Deus ſubitò te agat, uſque recuſes:
Aut quia non ſentis, quod clamas, rectius eſſe;
Aut quia non firmus rectum defendis, & hæres,
Nequicquam cœno cupiens evellere plantam.
Romæ rus optas: abſentem ruſticus Urbem
Tollis ad aſtra levis. ſi nuſquam es fortè vocatus
Ad cœnam, laudas ſecurum olus; ac, velut uſquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis, amaſque,
Quòd nuſquam tibi ſit potandum: jufſerit ad ſe
Mæcenas ſerum ſub lumina prima venire
Convivam; Nemon' oleum feret ociùs? ecquis
Audit? cum magno blateras clamore, fugiſque.
Milvius & ſcurræ, tibi non referenda precati,
Diſcedunt. etenim, fateor me, dixerit ille,
Duci ventre levem; naſum nidore ſupinor,
Imbecillus, iners: ſi quid vis, adde, popino.
Tu, cùm ſis quòd ego, & fortaſſis nequior, ultro
Inſectere, velut melior? verbiſque decoris
Obvolvas vitium? quid ſi me ſtultior ipſo
Quingentis emto drachmis deprenderis? aufer
Me vultu terrere: manum ſtomachumque teneto,
Dum, quæ Criſpini docuit me janitor, edo.
Te conjux aliena capit, meretricula Davum:
Peccat uter noſtrûm cruce digniùs? acris ubi me
Natura incendit; ſub clarâ nuda lucernâ
Quæcunque excepit turgentis verbera caudæ,
Clunibus aut agitavit equum laſciva ſupinum,
Dimittit, neque famoſum, neque ſolicitum, ne
Ditior, aut formæ melioris, meiat eodem.
Tu, cùm, projectis inſignibus, annulo equeſtri,
Romanoque habitu, prodis, ex judice, Dama
Turpis, odoratum caput obſcurante lacernâ;

Non es quod ſimulas? metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis oſſa pavore.
Quid refert, uri virgis, ferroque necari
Auctoratus eas; an turpi clauſus in arcâ
(Quò te demiſit peccati conſcia herilis)
Contractum genibus tangas caput? eſtne marito
Matronæ peccantis in ambos juſta poteſtas?
In corruptorem vel juſtior? illa tamen ſe
Non habitu, mutatve loco, peccatve ſuperne;
Cùm te formidet mulier, neque credat amanti.
Ibis ſub furcam prudens, dominoque furenti
Committes rem omnem, & vitam, & cum corpore fa-
Evaſti? credo, metues, doctuſque cavebis. [mam.
Quæres, quando iterum paveas, iterumque perire
Poſſis. ô toties ſervus! quæ bellua ruptis,
Cùm ſemel effugit, reddit ſe parva catenis?
Non ſum mœchus, ais. neque ego, hercule, fur, ubi vaſa
Prætereo ſapiens argentea. tolle periclum,
Jam vaga proſiliet frenis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
Tot tantiſque minor? quem ter vindicta quaterque
Impoſita haud unquam miſera formidine privet?
Adde ſupra dictis, quòd non leviùs valeat: nam
Sive vicarius eſt, qui ſervo paret (uti mos
Veſter ait) ſeu conſervus; tibi quid ſum ego? nempe
Tu, mihi qui imperitas, aliis ſervis miſer, atque
Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.
Quiſnam igitur liber? Sapiens, ſibi qui imperioſus:
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent:
Reſponſare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in ſeipſo totus teres atque rotundus;
Externi ne quid valeat per lêve morari:
In quem manca ruit ſemper fortuna. poteſne
Ex his, ut proprium, quid noſcere? quinque talenta
Poſcit te mulier, vexat, foribuſque repulſum
Perfundit gelidâ; rurſus vocat. eripe turpi
Colla jugo: liber, liber ſum, dic, age. non quis:
Urget enim dominus mentem non lenis, & acres
Subjectat laſſo ſtimulos, verſatque negantem.
Vel cùm Pauſiacâ torpes, inſane, tabellâ;
Quî peccas minus ego, cùm Fulvî Rutubæque
Aut Placideiani contento poplite miror

Prælia rubricâ picta, aut carbone; velut si
Reverâ pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri? nequam & cessator Davus; at ipse
Subtilis veterum judex & callidus audis.
Nil ego, si ducor libo fumante: tibi ingens
Virtus atque animus cœnis respondet opimis.
Obsequium ventris mihi perniciosius est: cur?
Tergo plector enim: qui tu impunitior, illa,
Quæ parvo sumi nequeunt, obsonia captas?
Nempe inamarescunt epulæ sine fine petitæ;
Illusique pedes vitiosum ferre recusant
Corpus. an hic peccat, sub noctem qui puer uvâ
Furtivam mutat strigilem? qui prædia vendit,
Nil servile, gulæ parens, habet? adde, quòd idem
Non horam tecum esse potes, non otia rectè
Ponere; teque ipsum vitas fugitivus & erro,
Jam vino quærens, jam somno, fallere curam:
Frustra: nam comes atra premit, sequiturque fugacem.
Unde mihi lapidem? Quorsum est opus? Unde sagittas?
Aut insanit homo, aut versus facit. Ociùs hinc te
Ni rapis, accedes opera argo nona Sabino.

SATYRA VIII.

Insolens Nasidieni divitis convivatoris ostentatio facetè notatur.

UT Nasidieni juvit te cœna beati?
Nam mihi quærenti convivam dictus herè illic
De medio potare die. Sic, ut mihi nunquam
In vitâ fuerit meliùs. Da (si grave non est)
Quæ prima iratum ventrem placaverit esca.
In primis Lucanus aper: leni fuit Austro
Captus, ut aiebat cœnæ pater; acria circùm
Rapula, lactucæ, radices; qualia lassum
Pervellunt stomachum; siser, alec, fæcula Coa.
His ubi sublatis, puer altè cinctus acernam
Gausape purpureo mensam pertersit; & alter
Sublegit quodcunque jaceret inutile, quodque
Posset cœnantes offendere; ut Attica virgo
Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes,

Cæcub

Cæcuba vina ferens; Alcon, Chium maris expers.
Hic herus; Albanum, Mæcenas, ſive Falernum
Te magis appoſitis delectat; habemus utrumque.
Divitias miſeras! ſed queis cœnantibus unà,
Fundani, pulchre fuerit tibi, noſſe laboro.
Summus ego, & prope me Viſcus Turinus, & infra,
Si memini, Varius; cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Mæcenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat ſuper ipſum, Porcius infra,
Ridiculus totas ſimul abſorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui, ſi quid fortè lateret,
Indice monſtraret digito. nam cætera turba,
Nos, inquam, cœnamus aves, conchylia, piſces,
Longè diſſimilem noto celantia ſuccum:
Ut vel continuò patuit, cùm paſſeris atque
Inguſtata mihi porrexerit ilia rhombi.
Poſt hoc me docuit melimela rubere, minorem
Ad lunam delecta. quid hoc interſit, ab ipſo
Audieris meliùs. tum Vibidius Balatroni:
Nos, niſi damnosè bibimus, moriemur inulti:
Et calices poſcit majores. vertere pallor
Tum parochi faciem, nil ſic metuentis ut acres
Potores: vel quòd maledicunt liberiùs, vel
Fervida quòd ſubtile exſurdant vina palatum.
Invertunt Aliphanis vinaria tota
Vibidius Balatroque, ſecutis omnibus: imi
Convivæ lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur ſquillas inter muræna natantes
In patinâ porrecta. ſub hoc herus, Hæc gravida, inquit,
Capta eſt; deterior poſt partum carne futura.
His miſtum jus eſt; oleo, quod prima Venafri
Preſſit cella; garo de ſuccis piſcis Iberi;
Vino quinquenni, verùm citra mare nato,
Dum coquitur (cocto Chium ſic convenit, ut non
Hoc magis ullum aliud) pipere albo; non ſine aceto,
Quod Meſſymnæam vitio mutaverit uvam.
Erucas virides, inulas ego primus amaras
Monſtravi incoquere; illutos Curtillus echinos,
Ut melius muriâ, quam teſta marina remittat.
Interea ſuſpenſa graves aulæa ruinas
In patinam fecere, trahentia pulveris atri

Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos majus veriti, poſtquam nihil eſſe pericli
Senſimus, erigimur. Rufus, poſito capite, ut ſi
Filius immaturus obîſſet, flere. quis eſſet
Finis, ni ſapiens ſic Nomentanus amicum
Tolleret? Heu, Fortuna, quis eſt crudelior in nos
Te Deus! ut ſemper gaudes illudere rebus
Humanis! Varius mappâ compeſcere riſum
Vix poterat. Balatro ſuſpendens omnia naſo,
Hæc eſt conditio vivendi, aiebat: eóque
Reſponſura tuo nunquam eſt par fama labori.
Tene, ut ego accipiar lautè, torquerier omni
Solicitudine diſtrictum, ne panis aduſtus,
Ne malè conditum jus apponatur, ut omnes
Præcincti rectè pueri comtique miniſtrent?
Adde hos præterea caſus; aulæa ruant ſi,
Ut modò; ſi patinam pede lapſus frangat agaſo,
Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
Adverſæ nudare ſolent, celare ſecundæ.
Naſidienus ad hæc: Tibi Dî, quæcunque preceris
Commoda dent; ita vir bonus es, convivaque comis:
Et ſoleas poſcit, tum in lecto quoque videres
Stridere ſecretâ diviſos aure ſuſurros.
Nullos his mallem ludos ſpectâſſe. ſed illa
Redde, age, quæ deinceps riſiſti. Vibidius dum
Quærit de pueris, num ſit quoque fracta lagena,
Quòd ſibi poſcenti non dentur pocula; dumque
Ridetur fictis rerum, Balatrone ſecundo,
Naſidiene, redis mutatæ frontis, ut arte
Emendaturus fortunam. deinde ſecuti
Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes
Membra gruis ſparſi ſale multo, non ſine farre,
Pinguibus & ficis paſtum jecur anſeris albi,
Et leporum avulſos, ut multo ſuavius, armos,
Quàm ſi cum lumbis quis edit. tum pectore aduſto
Vidimus & merulas poni, & ſine clune palumbes;
Suaves res, ſi non cauſas narraret earum, &
Naturas dominus: quem nos ſic fugimus ulti,
Ut nihil omnino guſtaremus; velut illis
Canidia afflaſſet, pejor ſerpentibus Aſris.

QUINTI HORATII FLACCI EPISTOLARUM LIBER PRIMUS.

AD MÆCENATEM. EPIST. I.

Pravum hominum judicium reprehendit, virtutem opibus & honoribus poſtponentium.

PRIMA dicte mihi, ſummâ dicende camenâ,
Spectatum ſatis, & donatum jam rude, quæris,
Mæcenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem eſt ætas, non mens. Veianius, armis
Herculis ad poſtem fixis, latet abditus agro,
Ne populum extremâ toties exoret arenâ.
Eſt mihi purgatam crebrò qui perſonet aurem;
Solve ſeneſcentem maturè ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.
Nunc itaque & verſus & cætera ludicra pono; [ſum:
Quid verum atque decens, curo, & rogo, & omnis in hoc
Condo, & compono, quæ mox depromere poſſim.
Ac, ne fortè roges, quo me duce, quo lare tuter:
Nullius addictus jurare in verba magiſtri,
Quo me cunque rapit tempeſtas, deferor hoſpes.
Nunc agilis fio, & merſor civilibus undis,
Virtutis veræ cuſtos, rigiduſque ſatelles;
Nunc in Ariſtippi furtim præcepta relabor,
Et mihi res, non me rebus, ſubjungere conor.
Ut nox longa, quibus mentitur amica, dieſque
Longa videtur opus debentibus; ut piger annus

Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quæ ſpem
Conſiliumque morantur agendi gnaviter id, quod
Æquè pauperibus prodeſt, locupletibus æquè;
Æquè neglectum pueris, ſenibuſque nocebit.
Reſtat, ut his ego me ipſe regam ſolerque elementis:
Non poſſis oculo quantùm contendere Lynceus;
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
Nec, quia deſperes invicti membra Glyconis,
Nodosâ corpus nolis prohibere chiragrâ.
Eſt quodam prodire tenus, ſi non datur ultra.
Fervet avaritiâ, miſeroque Cupidine pectus?
Sunt verba & voces, quibus hunc lenire dolorem
Poſſis, & magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? ſunt certa piacula, quæ te
Ter purè lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinoſus, amator,
Nemo adeò ferus eſt, ut non miteſcere poſſit;
Si modò culturæ patientem commodet aurem.
Virtus eſt vitium fugere, & ſapientia prima
Stultitiâ caruiſſe. vides, quæ maxima credis
Eſſe mala, exiguum cenſum, turpemque repulſam,
Quanto devites animi capitiſque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes:
Ne cures ea, quæ ſtultè miraris & optas,
Diſcere, & audire, & meliori credere non vis?
Quis circùm pagos & circùm compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui ſpes,
Cui ſit conditio dulcis ſine pulvere palmæ?
Vilius argentum eſt auro. virtutibus aurum.
O cives, cives, quærenda pecunia primùm eſt,
Virtus poſt nummos: hæc Janus ſummus ab imo
Perdocet; hæc recinunt juvenes dictata ſeneſque,
Lævo ſuſpenſi loculos tabulamque lacerto.
Si quadringentis ſex ſeptem millia deſunt;
Eſt animus tibi, ſunt mores, & lingua, fideſque;
Plebs eris. at pueri ludentes, Rex eris, aiunt,
Si rectè facies. Hic murus aheneus eſto,
Nil conſcire ſibi, nullâ palleſcere culpâ.
Roſcia, dic ſodes, melior lex, an puerorum

Nænia, quæ regnum rectè facientibus offert,
Et maribus Curiis, & decantata Camillis?
Ísne tibi meliùs ſuadet, qui, rem facias; rem,
Si poſſis, rectè; ſi non, quocunque modo rem;
Ut propiùs ſpectes lacrymoſa poëmata Puppî:
An qui fortunæ te reſponſare ſuperbæ
Liberum & erectum præſens hortatur, & aptat?
Quòd ſi me populus Romanus fortè roget, Cur
Non, ut porticibus, ſic judiciis fruar iſdem;
Nec ſequar aut fugiam, quæ diligit ipſe vel odit;
Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Reſpondit, referam: Quia me veſtigia terrent,
Omnia te adversùm ſpectantia, nulla retrorſum.
Bellua multorum es capitum. nam quid ſequar? aut quem?
Pars hominum geſtit conducere publica: ſunt qui
Cruſtis & pomis viduas venentur avaras;
Excipiantque ſenes, quos in vivaria mittant:
Multis occulto creſcit res fenore. verùm
Eſto aliis alios rebus ſtudiiſque teneri:
Iidem eadem poſſunt horam durare probantes?
Nullus in orbe ſinus Baiis prælucet amœnis,
Si dixit dives; lacus & mare ſentit amorem
Feſtinantis heri: cui ſi vitioſa libido
Fecerit auſpicium, cras ferramenta Teanum
Tolletis, fabri. lectus genialis in aulâ eſt?
Nil ait eſſe prius, melius nil cœlibe vitâ:
Si non eſt, jurat bene ſolis eſſe maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? ride: mutat cœnacula, lectos,
Balnea, tonſores; conducto navigio æquè
Nauſeat ac locuples, quem ducit priva triremis.
Si curtatus inæquali tonſore capillos
Occurri; rides: ſi fortè ſubucula pexæ
Trita ſubeſt tunicæ, vel ſi toga diſſidet impar;
Rides: quid, mea cùm pugnat ſententia ſecum?
Quod petiit, ſpernit; repetit, quod nuper omiſit?
Æſtuat, & vitæ diſconvenit ordine toto?
Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis?
Inſanire putas ſolennia me, neque rides,
Nec medici credis, nec curatoris egere
A prætore dati; rerum tutela mearum

Cùm ſis, & pravè ſectum ſtomacheris ob unguem
De te pendentis, te reſpicientis amici.
Ad ſummam, ſapiens uno minor eſt Jove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum;
Præcipuè ſanus, niſi cùm pituita moleſta eſt.

AD LOLLIUM. EPIST. II.

Reprimendas eſſe cupiditates, & virtutis ſtudium maturè excolendum.

TROJANI belli ſcriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romæ, Præneſte relegi:
Qui, quid ſit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
Plenius ac meliùs Chryſippo & Crantore dicit.
Cur ita crediderim, niſi quid te detinet, audi.
Fabula, quâ Paridis propter narratur amorem
Græcia Barbariæ lento colliſa duello,
Stultorum regum & populorum continet æſtus.
Antenor cenſet belli præcidere cauſam.
Quid Paris? ut ſalvus regnet, vivatque beatus,
Cogi poſſe negat. Neſtor componere lites
Inter Peliden feſtinat, & inter Atriden:
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
Seditione, dolis, ſcelere, atque libidine, & irâ
Iliacos intra muros peccatur, & extra.
Rurſus quid virtus, & quid ſapientia poſſit,
Utile propoſuit nobis exemplar Ulyſſem:
Qui domitor Trojæ, multorum providus urbes
Et mores hominum inſpexit; latumque per æquor,
Dum ſibi, dum ſociis reditum parat, aſpera multa
Pertulit, adverſis rerum immerſabilis undis.
Sirenum voces, & Circes pocula nôſti:
Quæ ſi cum ſociis ſtultus cupiduſque bibiſſet;
Sub dominâ meretrice fuiſſet turpis & excors,
Vixiſſet canis immundus, vel amica luto ſus.
Nos numerus ſumus, & fruges conſumere nati,
Sponſi Penelopes, nebulones, Alcinoïque
In cute curandâ plus æquo operata juventus;
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, &

Ad ſtrepitum citharæ ceſſatum ducere curam.
Ut jugulent homines, ſurgunt de nocte latrones:
Ut teipſum ſerves, non expergiſceris? atqui
Si noles ſanus, curres hydropicus: & ni
Poſces ante diem librum cum lumine; ſi non
Intendes animum ſtudiis, & rebus honeſtis;
Invidiâ, vel amore, vigil torquebere. nam cur,
Quæ lædunt oculos, feſtinas demere; ſi quid
Eſt animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui cœpit, habet. ſapere aude:
Incipe. vivendi rectè qui prorogat horam,
Ruſticus exſpectat dum defluat amnis: at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis ævum.
Quæritur argentum, puerique beata creandis
Uxor, & incultæ pacantur vomere ſilvæ.
Quod ſatis eſt cui contingit, nihil ampliùs optet.
Non domus, & fundus, non æris acervus & auri,
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas. valeat poſſeſſor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat uti.
Qui cupit, aut metuit, juvat illum ſic domus, & res;
Ut lippum pictæ tabulæ, fomenta podagram,
Auriculas citharæ collectâ ſorde dolentes.
Sincerum eſt niſi vas; quodcunque infundis, acescit,
Sperne voluptates: nocet emta dolore voluptas.
Semper avarus eget: certum voto pete finem.
Invidus alterius macreſcit rebus opimis:
Invidiâ Siculi non invenere tyranni
Majus tormentum. qui non moderabitur iræ,
Infectum volet eſſe, dolor quod ſuaſerit, & mens,
Dum pœnas odio per vim feſtinat inulto.
Ira furor brevis eſt. animum rege; qui, niſi paret,
Imperat: hunc frenis, hunc tu compeſce catenâ.
Fingit equum tenerâ docilem cervice magiſter
Ire viam, quam monſtrat eques: venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aulâ,
Militat in ſilvis catulus. nunc adbibe puro
Pectore verba, puer; nunc te melioribus offer.
Quo ſemel eſt imbuta recens, ſervabit odorem
Teſta diu. quòd ſi ceſſas, aut ſtrenuus anteis;
Nec tardum opperior, nec præcedentibus inſto.

AD JULIUM FLORUM. EPIST. III.

Illum interrogat quid Tib. Claudius Nero, quid ipſe aliique literati agant, & tandem ad ſapientiæ ſtudium & fraternam concordiam hortatur.

JULI Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Auguſti privignus, ſcire laboro.
Thracane vos, Hebruſque nivali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turres,
An pingues Aſiæ campi colleſque morantur?
Quid ſtudioſa cohors operum ſtruit? hæc quoque curo,
Quis ſibi res geſtas Auguſti ſcribere ſumit?
Bella quis & paces longum diffundit in ævum?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora?
Pindarici fontis qui non expalluit hauſtus,
Faſtidire lacus & rivos auſus apertos:
Ut valet? ut meminit noſtri? fidibuſne Latinis
Thebanos aptare modos ſtudet, auſpice Musâ?
An tragicâ deſævit & ampullatur in arte?
Quid mihi Celſus agit; monitus, multumque monendus,
Privatas ut quærat opes, & tangere vitet
Scripta, Palatinus quæcunque recepit Apollo:
Ne, ſi fortè ſuas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula riſum
Furtivis nudata coloribus. ipſe quid audes?
Quæ circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
Ingenium, non incultum eſt, nec turpiter hirtum:
Seu linguam cauſis acuis, ſeu civica jura
Reſpondere paras, ſeu condis amabile carmen;
Prima feres ederæ victricis præmia. quòd ſi
Frigida curarum fomenta relinquere poſſes;
Quò te cœleſtis ſapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc ſtudium parvi properemus & ampli;
Si patriæ volumus, ſi nobis vivere cari.
Debes hoc etiam reſcribere, ſi tibi curæ,
Quantæ conveniat, Munatius; an malè ſarta
Gratia nequicquam coit, & reſcinditur? at vos,
Seu calidus ſanguis, ſeu rerum inſcitia vexat,
Indomitâ cervice feros, ubicunque locorum

Vivitis, indigni fraternum rumpere fœdus,
Paſcitur in veſtrum reditum votiva juvenca.

AD ALBIUM TIBULLUM. EPIST. IV.

Cui nihil Dei negaverunt, quilibet dies, tanquam poſtremus, in nobili aliquo opere elaborando conſumendus eſt.

ALBI, noſtrorum ſermonum candide judex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedanâ?
Scribere, quod Caſsî Parmenſis opuſcula vincat;
An tacitum ſilvas inter reptare ſalubres,
Curantem quidquid dignum ſapiente bonoque eſt?
Non tu corpus eras ſine pectore. Dî tibi formam,
Dî tibi divitias dederânt, artemque fruendi.
Quid voveat dulci nutricula majus alumno:
Quam ſapere, & fari ut poſſit, quæ ſentiat; utque
Gratia, fama, valetudo contingat abundè,
Et mundus victus, non deficiente crumenâ?
Inter ſpem curamque, timores inter et iras,
Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.
Grata ſuperveniet quæ non ſperabitur hora.
Me pinguem & nitidum bene curatâ cute viſes,
Cùm ridere voles, Epicuri de grege porcum.

AD TORQUATUM. EPIST. V.

Eum ad cœnam frugalem invitat. Hortatur ut curis & cupiditati divitiarum valedicens hilaritati ſe tradat, additque laudes ebrietatis.

SI potes archaïcis conviva recumbere lectis,
Nec modicâ cœnare times olus omne patellâ;
Supremo te ſole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffuſa, paluſtres
Inter Minturnas Sinueſſanumque Petrinum,
Si melius quid habes, arceſſe; vel imperium fer.
Jamdudum ſplendet focus, & tibi munda ſupellex.
Mitte leves ſpes, & certamina divitiarum,

Et Moſchi cauſam. cras nato Cæſare feſtus
Dat veniam ſomnumque dies: impunè licebit
Æſtivam ſermone benigno tendere noctem.
Quò mihi fortuna, ſi non conceditur uti?
Parcus ob heredis curam, nimiùmque ſeverus,
Aſſidet inſano. potare & ſpargere flores
Incipiam, patiarque vel inconſultus haberi.
Quid non ebrietas deſignat? operta recludit,
Spes jubet eſſe ratas, ad prælia trudit inertem,
Solicitis animis onus eximit, addocet artes.
Fecundi calices quem non fecere diſertum?
Contractâ quem non in paupertate ſolutum?
Hæc ego procurare & idoneus imperor, & non
Invitus; ne turpe toral, ne ſordida mappa
Corruget nares; ne non & cantharus, & laux
Oſtendat tibi te; ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet; ut coëat par,
Jungaturque pari. Brutum tibi, Septimiumque,
Et, niſi cœna prior, potiorque puella Sabinum
Detinet, aſſumam. locus eſt & pluribus umbris:
Sed nimis arcta premunt olidæ convivia capræ.
Tu, quotus eſſe velis, reſcribe; &, rebus omiſſis,
Atria ſervantem poſtico falle clientem.

AD NUMICIUM. EPIST. VI.

Fugandas eſſe animi perturbationes ad beatè vivendum.

NIL admirari, prope res eſt una, Numici,
Solaque quæ poſſit facere & ſervare beatum.
Hunc ſolem, & ſtellas, & decedentia certis
Tempora momentis, ſunt, qui formidine nullâ
Imbuti ſpectent. quid cenſes munera terræ?
Quid maris, extremos Arabas ditantis, & Indos?
Ludicra quid, plauſus, & amici dona Quiritis?
Quo ſpectanda modo, quo ſenſu credis, & ore?
Qui timet his adverſa, fere miratur eodem
Quo cupiens pacto: pavor eſt utrobique moleſtus:
Improviſa ſimul ſpecies exterret utrumque.
Gaudeat, an doleat; cupiat, metuatne; quid ad rem;

Si, quidquid vidit melius pejusve suâ spe,
Defixis oculis, animoque & corpore torpet?
Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui;
Ultra, quàm satis est, virtutem si petat ipsam.
I nunc, argentum, & marmor vetus, æraque, & artes
Suspice: cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude, quòd spectant oculi te mille loquentem:
Gnavus manè forum, & vespertinus pete tectum,
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mucius (indignum, quòd sit pejoribus ortus)
Hic tibi sit potiùs, quàm tu mirabilis illi.
Quidquid sub terrâ est, in apricum proferet ætas;
Defodiet, condetque nitentia. cùm bene notum
Porticus Agrippæ, & via te conspexerit Appî;
Ire tamen restat, Numa quò devenit, & Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto;
Quære fugam morbi. vis rectè vivere? quis non?
Si virtus hoc una potest dare, fortis omissis
Hoc age deliciis. virtutem verba putas, ut
Lucum ligna? cave ne portus occupet alter:
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas:
Mille talenta rotundentur, totidem altera, porrò
Tertia succedant, & quæ pars quadret acervum.
Scilicet uxorem cum dote, fidemque, & amicos,
Et genus, & formam, regina pecunia donat;
Ac bene nummatum decorat Suadela, Venusque.
Mancipiis locuples, eget æris Cappadocum rex:
Ne fueris hic tu. chlamydes Lucullus, ut aiunt,
Si posset centum scenæ præbere rogatus,
Qui possum tot? ait: tamen & quæram, &, quod habebo,
Mittam. pòst paulò scribit, sibi millia quinque
Esse domi chlamydum; partem, vel tolleret omnes.
Exilis domus est, ubi non & multa superfunt,
Et dominum fallunt, & prosunt furibus. ergo,
Si res sola potest facere, & servare beatum;
Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
Si fortunatum species & gratia præstat;
Mercemur servum, qui dictet nomina, lævum
Qui fodiat latus, & cogat trans pondera dextram
Porrigere. Hic multùm in Fabiâ valet, ille Velinâ.
Cuilibet hic fasces dabit, eripietque curule,

Cui volet, importunus ebur. Frater, pater, adde:
Ut cuique eſt ætas, ita quemque facetus adopta.
Si bene qui cœnat, bene vivit; lucet; eamus,
Quò ducit gula, piſcemur, venemur (ut olim
Gargilius, qui manè plagas, venabula, ſervos,
Differtum tranſire forum, populumque jubebat:
Unus ut è multis, populo ſpectante, referret
Emtum mulus aprum) crudi tumidique lavemur,
Quid deceat, quid non, obliti; Cærite cerâ
Digni; remigium vitioſum Ithacenſis Ulyſſei,
Cui potior patriâ fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus uti cenſet, ſine amore jociſque
Nil eſt jucundum, vivas in amore jociſque.
Vive, vale: ſi quid noviſti rectius iſtis,
Candidus imperti; ſi non, his utere mecum.

AD MÆCENATEM. EPIST. VII.

Docet unumquemque proprium vitæ inſtitutum perſequi, non commutare, ſi animi tranquillitatem aſſequi velit.

QUINQUE dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax deſideror. atqui
Si me vivere vis ſanum, rectéque valentem;
Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti,
Mæcenas, veniam; dum ficus prima, calorque
Deſignatorem decorat lictoribus atris;
Dum pueris omnis pater, & matercula pallet;
Officioſaque ſedulitas, & opella forenſis
Adducit febres, & teſtamenta reſignat.
Quòd ſi bruma nives Albanis illinet agris;
Ad mare deſcendet vates tuus, & ſibi parcet,
Contractuſque leget: te, dulcis amice, reviſet
Cum Zephyris, ſi concedes, & hirundine primâ.
Non, quo more pyris veſci Calaber jubet hoſpes,
Tu me feciſti locupletem. Veſcere ſodes.
Jam ſatis eſt. At tu quantumvis tolle. Benignè.
Non inviſa feres pueris munuſcula parvis.
Tam teneor dono, quàm ſi dimittar onuſtus.
Ut libet: hæc porcis hodie comedenda relinques.

Prodigus

Prodigus & ſtultus donat, quæ ſpernit & odit:
Hæc ſeges ingratos tulit, & feret omnibus annis.
Vir bonus & ſapiens dignis ait eſſe paratum;
Nec tamen ignorat, quid diſtent æra lupinis.
Dignum præſtabo me etiam pro laude merentis.
Quòd ſi me noles uſquam diſcedere; reddes
Fortè latus, nigros anguſtâ fronte capillos:
Reddes dulce loqui: reddes ridere decorum, &
Inter vina fugam Cynaræ mœrere protervæ.
Fortè per anguſtam tenuis vulpecula rimam
Repſerat in cumeram frumenti, paſtaque, rurſus
Ire foras pleno tendebat corpore fruſtra.
Cui muſtela procul, Si vis, ait, effugere iſtinc;
Macra cavum repetes arctum, quem macra ſubiſti.
Hac ego ſi compellor imagine, cuncta reſigno;
Nec ſomnum plebis laudo ſatur altilium, nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Sæpe verecundum laudâſti: rexque, paterque
Audîſti coram, nec verbo parciùs abſens.
Inſpice, ſi poſſum donata reponere lætus.
Haud malè Telemachus proles ſapientis Ulyſſei:
Non eſt aptus equis Ithacæ locus, ut neque planis
Porrectus ſpatiis, neque multæ prodigus herbæ;
Atride, magìs apta tibi tua dona relinquam.
Parvum parva decent. mihi jam non regia Roma,
Sèd vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.
Strenuus, & fortis, cauſiſque Philippus agendis
Clarus, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque foro nimiùm diſtare Carinas
Jam grandis natu queritur; conſpexit, ut aiunt,
Abraſum quendam vacuâ tonſoris in umbrâ
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
Demetri (puer hic non lævè juſſa Philippi
Accipiebat) abi, quære, & refer; unde domo, quis,
Cujus fortunæ, quo ſit patre, quove patrono.
It, redit, & narrat, Vulteium nomine Mænam,
Præconem, tenui cenſu, ſine crimine notum,
Et properare loco, & ceſſare, & quærere, & uti
Gaudentem parviſque ſodalibus, & lare certo,
Et ludis, & poſt deciſa negotia Campo.
Scitari libet ex ipſo, quodcunque refers. dic

Ad cœnam veniat. Non ſanè credere Mænas:
Mirari ſecum tacitus. quid multa? Benignè,
Reſpondet. Negat ille mihi? Negat improbus, & te
Negligit, aut horret. Vulteium manè Philippus
Vilia vendentem tunicato ſcruta popello
Occupat, & ſalvere jubet prior. ille Philippo
Excuſare laborem, & mercenaria vincla,
Quòd non manè domum veniſſet; denique, quòd non
Providiſſet eum. Sic ignoviſſe putato
Me tibi, ſi cœnas hodie mecum. Ut libet. Ergo
Poſt nonam venies: nunc i, rem ſtrenuus auge.
Ut ventum ad cœnam eſt; dicenda, tacenda locutus,
Tandem dormitum dimittitur. hìc ubi ſæpe
Occultum viſus decurrere piſcis ad hamum,
Manè cliens, & jam certus conviva; jubetur
Rura ſuburbana indictis comes ire Latinis.
Impoſitus mannis, arvum cœlumque Sabinum
Non ceſſat laudare. videt, ridetque Philippus:
Et ſibi dum requiem, dum riſus undique quærit,
Dum ſeptem donat ſeſtertia, mutua ſeptem
Promittit; perſuadet, uti mercetur agellum:
Mercatur. ne te longis ambagibus ultra
Quàm ſatis eſt, morer; ex nitido fit ruſticus, atque
Sulcos & vineta crepat meta, præparat ulmos,
Immoritur ſtudiis, & amore ſeneſcit habendi.
Verùm ubi oves furto, morbo periere capellæ,
Spem mentita ſeges, bos eſt enectus arando;
Offenſus damnis, mediâ de nocte caballum
Arripit, iratuſque Philippi tendit ad ædes.
Quem ſimul aſpexit ſcabrum intonſumque Philippus:
Durus, ait, Vultei, nimis attentuſque videris
Eſſe mihi. Pol me miſerum, patrone, vocares,
Si velles, inquit, verum mihi ponere nomen.
Quòd te per Genium, dextramque, Deoſque Penates,
Obſecro, & obteſtor; vitæ me redde priori.
Qui ſimul aſpexit, quantùm dimiſſa petitis
Præſtent; maturè redeat, repetatque relicta.
Metiri ſe quemque ſuo modulo, ac pede, verum eſt.

AD CELSUM ALBINOVANUM. EPIST. VIII.

Illi ſtatum ſuæ vitæ indicat, & admonet de non ferendâ inſolenter fortunâ.

CELSO gaudere & bene rem gerere Albinovano,
Muſa rogata, refer, comiti ſcribæque Neronis.
Si quæret, quid agam: dic, multa & pulchra minantem,
Vivere nec rectè, nec ſuaviter: haud quia grando
Contuderit vites, oleamque momorderit æſtus;
Nec quia longinquis armentum ægrotet in agris:
Sed quia mente minùs validus, quàm corpore toto,
Nil audire velim, nil diſcere, quod levet ægrum;
Fidis offendar medicis, iraſcar amicis,
Cur me funeſto properent arcere veterno;
Quæ nocuere, ſequar; fugiam, quæ profore credam;
Romæ Tibur amem ventoſus, Tibure Romam.
Poſt hæc, ut valeat; quo pacto rem gerat, & ſe;
Ut placeat Juveni, percontare, utque cohorti.
Si dicet, Rectè; primùm gaudere, ſubinde
Præceptum auriculis hoc inſtillare memento:
Ut tu fortunam, ſic nos te, Celſe, feremus.

AD CLAUDIUM NERONEM. EP. IX.

Illi Septimium commendat, & rogat, ut in amicitiam ſuam recipiat.

SEPTIMIUS, Claudi, nimirum intelligit unus,
Quanti me facias. nam, cùm rogat, & prece cogit
Scilicet, ut tibi ſe laudare & tradere coner,
Dignum mente domoque legentis honeſta Neronis,
Munere cùm fungi propioris cenſet amici;
Quid poſſim videt, ac novit, me valdiùs ipſo.
Multa quidem dixi, cur excuſatus abirem:
Sed timui, mea ne finxiſſe minora putarer,
Diſſimulator opis propriæ, mihi commodus uni.
Sic ego, majoris fugiens opprobria culpæ,

Frontis ad urbanæ deſcendi præmia. quòd ſi
Depoſitum laudas ob amici juſſa pudorem;
Scribe tui gregis hunc, & fortem crede, bonumque.

AD FUSCUM ARISTIUM. EPIST. X.

Ariſtium hortatur, ut, compreſſâ ambitione, ad felicitatem vitæ ruſticæ, parvo contentæ & naturam imitantis, ſe traducat.

URBIS amatorem Fuſcum ſalvere jubemus
Ruris amatores; hac in re ſcilicet unâ
Multum diſſimiles, ad cætera penè gemelli,
Fraternis animis: quidquid negat alter, & alter:
Annuimus pariter, vetuli notique columbi.
Tu nidum ſervas: ego laudo ruris amœni
Rivos, & muſco circumlita ſaxa, nemuſque.
Quid quæris? vivo, & regno, ſimul iſta reliqui,
Quæ vos ad cœlum fertis rumore ſecundo.
Utque ſacerdotis fugitivus, liba recuſo,
Pane egeo, jam mellitis potiore placentis.
Vivere naturæ ſi convenienter oportet,
Ponendæque domo quærenda eſt area primùm;
Noviſtine locum potiorem rure beato?
Eſt, ubi plùs tepeant hiemes? ubi gratior aura
Leniat & rabiem Canis, & momenta Leonis,
Cùm ſemel accepit ſolem furibundus acutum?
Eſt, ubi depellat ſomnos minùs invida cura?
Deteriùs Libycis olet aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quàm quæ per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur ſilva columnas;
Laudaturque domus, longos quæ proſpicit agros.
Naturam expellas furcâ; tamen uſque recurret,
Et mala perrumpet furtim faſtidia victrix.
Non, qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiuſve medullis,
Quàm qui non poterit vero diſtinguere falſum.
Quem res plùs nimio delectavere ſecundæ,

Mutatæ quatient. ſi quid mirabere, pones
Invitus. fuge magna: licet ſub paupere tecto
Reges & regum vitâ præcurrere amicos.
Cervus equum pugnâ melior communibus herbis
Pellebat; donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, frenumque recepit:
Sed poſtquam victor violens diſceſſit ab hoſte,
Non equitem dorſo, non frenum depulit ore.
Sic, qui pauperiem veritus potiore metallis
Libertate caret; dominum vehet improbus, atque
Serviet æternùm, quia parvo neſciet uti.
Cui non conveniet ſua res; ut calceus olim,
Si pede major erit, ſubvertet; ſi minor, uret.
Lætus ſorte tuâ vives ſapienter, Ariſti:
Nec me dimittes incaſtigatum, ubi plura
Cogere, quàm ſatis eſt, ac non ceſſare videbor.
Imperat aut ſervit collecta pecunia cuique,
Tortum digna ſequi potiùs quàm ducere funem.
Hæc tibi dictabam poſt fanum putre Vacunæ;
Excepto, quòd non ſimul eſſes, cætera lætus.

AD BULLATIUM. EPIST. XI.

Ad vitæ beatitudinem nihil intereſſe quo quiſque loco habitet, cum hæc ab animi tranquillitate pendeat.

QUID tibi viſa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
Quid concinna Samos? quid Croeſi regia Sardis?
Smyrna quid, & Colophon? majora minorane famâ?
Cunctane præ Campo, & Tiberino flumine, ſordent?
An venit in votum Attalicis ex urbibus una?
An Lebedum laudas, odio maris atque viarum?
Scis Lebedus quid ſit? Gabiis deſertior atque
Fidenis vicus: tamen illic vivere vellem,
Oblituſque meorum, obliviſcendus & illis,
Neptunum procul è terrâ ſpectare furentem.
Sed neque, qui Capuâ Romam petit imbre lutoque
Adſperſus, volet in cauponâ vivere; nec, qui
Frigus collegit, furnos & balnea laudat,
Ut fortunatam plenè præſtantia vitam;

Nec, ſi te validus jactaverit Auſter in alto,
Idcirco navem trans Ægæum mare vendas.
Incolumi Rhodos & Mitylene pulchra facit, quod
Pænula ſolſtitio, campeſtre nivalibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili menſe caminus.
Dum licet, ac vultum ſervat fortuna benignum,
Romæ laudetur Samos, & Chios, & Rhodos abſens.
Tu, quamcunque Deus tibi fortunaverit horam,
Gratâ ſume manu; nec dulcia differ in annum:
Ut, quocunque loco fueris, vixiſſe libenter
Te dicas. nam ſi ratio & prudentia curas,
Non locus effuſi latè maris arbiter, aufert;
Cœlum, non animum mutant, qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere. quod petis, hîc eſt,
Eſt Ulubris; animus ſi te non deficit æquus.

AD ICCIUM. EPIST. XII.

Tantum eſſe divitem unumquemque, quantum rebus utitur. Suadet illi, ut Groſphum in familiaritatem recipiat. Quis ſit reipublicæ ſtatus.

FRUCTIBUS Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
Si rectè frueris; non eſt, ut copia major
Ab Jove donari poſſit tibi. tolle querelas:
Pauper enim non eſt, cui rerum ſuppetit uſus.
Si ventri bene, ſi lateri eſt, pedibuſque tuis; nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.
Si fortè in medio poſitorum abſtemius herbis
Vivis & urticâ; ſic vives protinus, ut te
Confeſtim liquidus fortunæ rivus inauret:
Vel quia naturam mutare pecunia neſcit,
Vel quia cuncta putas una virtute minora.
Miramur, ſi Democriti pecus edit agellos
Cultaque, dum peregre eſt animus ſine corpore velox?
Cùm tu inter ſcabiem tantam & contagia lucri
Nil parvum ſapias, & adhuc ſublimia cures:
Quæ mare compeſcant cauſæ; quid temperet annum;
Stellæ ſponte ſuâ, juſſæne, vagentur & errent;

Quid premat obſcurum lunæ, quid proferat orbem;
Quid velit & poſſit rerum concordia diſcors;
Empedocles, an Stertinium deliret acumen.
Verùm, ſeu piſces, ſeu porrum & cæpe trucidas,
Utere Pompeio Groſpho; &, ſi quid petet, ultro
Defer; nil Groſphus niſi verum orabit, & æquum.
Vilis amicorum eſt annona, bonis ubi quid deeſt.
Ne tamen ignores, quo ſit Romana loco res;
Cantaber Agrippæ, Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit; jus imperiumque Phraates
Cæſaris accepit genibus minor. aurea fruges
Italiæ pleno diffudit copia cornu.

AD VINNIUM ASELLAM. EP. XIII.

Petit ab eo, ut in offerendis Auguſto ſuis libris, & temporis & decoris rationem habeat.

UT proficiſcentem docui te ſæpe diuque,
Auguſto reddes ſignata volumina, Vinni,
Si validus, ſi lætus erit, ſi denique poſcet:
Ne ſtudio noſtri pecces, odiumque libellis
Sedulus importes operâ vehemente miniſter.
Si te fortè meæ gravis uret ſarcina chartæ;
Abjicito potiùs, quàm, quò perferre juberis
Clitellas ferus impingas, Aſinæque paternum
Cognomen vertas in riſum, & fabula fias.
Viribus uteris per clivos, flumina, lamas.
Victor propoſiti ſimul ac perveneris illuc,
Sic poſitum ſervabis onus; ne fortè ſub alâ
Faſciculum portes librorum, ut ruſticus agnum,
Ut vinoſa glomos furtivæ Pyrrhia lanæ,
Ut cum pileolo ſoleas conviva tribulis.
Ne vulgo narres te ſudaviſſe ferendo
Carmina, quæ poſſint oculos aureſque morari
Cæſaris. oratus multâ prece, nitere porro.
Vade, vale: cave ne titubes, mandataque frangas.

AD VILLICUM SUUM. EPIST. XIV.

Villici ſui deſiderium reprehendit, cupientis ob lupanaria & popinas in urbe vivere, & interim inconſtanter faſtidientis rura, quæ antea tacitâ prece petiiſſet.

VILLICE ſilvarum & mihi me reddentis agelli,
Quem tu faſtidis, habitatum quinque focis, &
Quinque bonos ſolitum Variam dimittere Patres;
Certemus, ſpinas animone ego fortiùs, an tu
Evellas agro; & melior ſit Horatius, an res.
Me quamvis Lamiæ pietas & cura moretur
Fratrem mœrentis, rapto de fratre dolentis
Inſolabiliter; tamen iſtuc mens animuſque
Fert, & amat ſpatiis obſtantia rumpere clauſtra.
Rure ego viventem, tu dicis in Urbe beatum:
Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors:
Stultus uterque locum immeritum cauſatur iniquè;
In culpâ eſt animus, qui ſe non effugit unquam.
Tu mediaſtinus tacitâ prece rura petebas;
Nunc urbem, & ludos, & balnea villicus optas:
Me conſtare mihi ſcis, & diſcedere triſtem,
Quandocunque trahunt inviſa negotia Romam.
Non eadem miramur: eo diſconvenit inter
Meque & te. nam quæ deſerta & inhoſpita teſqua
Credis, amœna vocat, mecum qui ſentit; & odit
Quæ tu pulchra putas. fornix tibi & uncta popina
Incutiunt urbis deſiderium, video; & quòd
Angulus iſte feret piper & thus ociùs uva;
Nec vicina ſubeſt vinum præbere taberna
Quæ poſſit tibi; nec meretrix tibicina, cujus
Ad ſtrepitum ſaltas terræ gravis: & tamen urges
Jampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
Disjunctum curas, & ſtrictis frondibus exples.
Addit opus pigro rivus, ſi decidit imber,
Multâ mole docendus aprico parcere prato.
Nunc age, quid noſtrum concentum dividat, audi.
Quem tenues decuere togæ, nitidique capilli,
Quem ſcis immunem Cynaræ placuiſſe rapaci,
Quem bibulum liquidi mediâ de luce Falerni;

Cœna brevis juvat, & prope rivum ſomnus in herba:
Nec luſiſſe pudet, ſed non incidere ludum.
Non iſtic obliquo oculo mea commoda quiſquam
Limat, non odio obſcuro morſuque venenat:
Rident vicini glebas & ſaxa moventem.
Cum ſervis urbana diaria rodere mavis:
Horum tu in numerum voto ruis. invidet uſum
Lignorum & pecoris tibi calo argu us, & horti.
Optat ephippia bos piger: optat arare caballus.
Quam ſcit uterque, libens, cenſebo, exerceat artem.

AD C. NUMONIUM VALAM. EP. XV.

Veliam & Salernum Antonii Muſæ medici conſilio profecturus, Valam percontatur de ſingulis quæ conferunt ad jucundè vivendum.

QUÆ ſit hiems Veliæ, quod cœlum, Vala, Salerni;
Quorum hominum regio, & qualis via; (nam mihi [Baias
Muſa ſupervacuas Antonius: & tamen illis
Me facit inviſum, gelidâ cum perluor undâ
Per medium frigus, ſanè myrteta relinqui,
Dictaque ceſſantem nervis elidere morbum
Sulfura contemni, vicus gemit, invidus ægris,
Qui caput & ſtomachum ſupponere fontibus audent
Cluſinis, Gabioſque petunt, & frigida rura.
Mutandus locus eſt, & diverſoria nota
Præteragendus equus. Quò tendis? non mihi Cumas
Eſt iter, aut Baias, lævâ ſtomachoſus habenâ
Dicet eques: ſed equi frenato eſt auris in ore)
Major utrùm populum frumenti copia paſcat;
Colle ctoſne bibant imbres, puteoſne perennes
Dulcis aquæ; (nam vina nihil moror illius oræ:
Rure meo poſſum quidvis perferre patique:
Ad mare cùm veni, generoſum & lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum ſpe divite manet
In venas animumque meum, quod verba miniſtret,
Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ)
Tractus uter plures lepores, uter educet apros;
Utra magis piſces & echinos æquora celent:

Pinguis ut inde domum poſſim Phæaxque reverti,
Scribere te nobis, tibi nos accredere, par eſt.
Mænius ut, rebus maternis atque paternis
Fortiter abſumtis, urbanus cœpit haberi;
Scurra vagus, non qui certum præſepe teneret;
Impranſus non qui civem dignoſceret hoſte;
Quælibet in quemvis opprobria fingere ſævus;
Pernicies, & tempeſtas, barathrumque macelli;
Quidquid quæſierat, ventri donabat avaro.
Hic, ubi nequitiæ fautoribus & timidis nil
Aut paulum abſtulerat, patinas cœnabat omaſi
Vilis, & agninæ; tribus urſis quod ſatis eſſet:
Scilicet ut ventres lamnâ candente nepotum
Diceret urendos correctus Beſtius. idem,
Quidquid erat nactus prædæ majoris, ubi omne
Verterat in fumum & cinerem; Non hercule miror,
Aiebat, ſi qui comedunt bona; cùm ſit obeſo
Nil melius turdo, nil vulvâ pulchrius amplâ.
Nimirum hic ego ſum: nam tuta & parvula laudo,
Cùm res deficiunt, ſatis inter vilia fortis:
Verùm, ubi quid melius contingit, & unctius; idem
Vos ſapere, & ſolos aio bene vivere, quorum
Conſpicitur nitidis fundata pecunia villis.

AD QUINTIUM. EPIST. XVI.

Deſcriptio agelli Horatiani. Quis viri boni nomine dignus ſit.

NE perconteris, fundus meus, optime Quinti,
Arvo paſcat herum, an baccis opulentet olivæ,
Pomiſne, & pratis, an amictâ vitibus ulmo;
Scribetur tibi forma loquaciter & ſitus agri.
Continui montes, ni diſſocientur opacâ
Valle: ſed ut veniens dextrum latus aſpiciat Sol,
Lævum diſcedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. quid ſi rubicunda benignè
Corna vepres & pruna ferant? ſi quercus, & ilex
Multâ fruge pecus, multâ dominum juvet umbra?
Dicas adductum propiùs frondere Tarentum.

Pons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
Hæ latebræ dulces, etiam (si credis) amœnæ,
Incolumem tibi me præstant Septembribus horis.
Tu rectè vivis, si curas esse quod audis.
Jactamus jampridem omnis te Roma beatum:
Sed vereor, ne cui de te plùs quàm tibi credas;
Neve putes alium sapiente bonoque beatum;
Neu, si te populus sanum recteque valentem
Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
Si quis bella tibi terrâ pugnata marique
Dicat, & his verbis vacuas permulceat aures;
Tene magis salvum populus velit, an populum tu,
Servet in ambiguo, qui consulit & tibi & Urbi,
Jupiter: Augusti laudes agnoscere possis.
Cùm pateris sapiens emendatusque vocari;
Respondesne tuo, dic sodes, nomine? nempe
Vir bonus & prudens dici delector ego, ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet: ut si
Detulerit fasces indigno, detrahêt idem:
Pone, meum est, inquit: pono, tristisque recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum,
Contendat laqueo collum pressisse paternum;
Mordear opprobriis falsis, mutemque colores?
Falsus honor juvat, & mendax infamia terret
Quem, nisi mendosum & mendacem? vir bonus est quis?
Qui consulta patrum, qui leges juraque servat;
Quo multæ magnæque secantur judice lites;
Quo responsore, & quo causæ teste tenentur.
Sed videt hunc omnis domus, & vicinia tota,
Introrsum turpem, speciosum pelle decorâ.
Nec furtum feci, nec fugi, si mihi dicat
Servus: Habes pretium, loris non ureris, aio.
Non hominem occidi: Non pasces in cruce corvos.
Sum bonus, & frugi: Renuit, negat atque Sabellus.
Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suspectos laqueos, & opertum miluius hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amore:

Tu nihil admittes in te formidine pœnæ;
Sit ſpes fallendi, miſcebis ſacra profanis.
Nam de mille fabæ modiis cùm ſurripis unum;
Damnum eſt, non facinus, mihi pacto lenius iſto.
Vir bonus, omne forum quem ſpectat, & omne tribunal,
Quandocunque Deos vel porco vel bove placat,
Jane pater, clarè, clarè cùm dixit, Apollo;
Labra movet metuens audiri; Pulchra Laverna,
Da mihi fallere, da juſtum ſanctumque videri,
Noctem peccatis & fraudibus objice nubem.
Quî melior ſervo, quî liberior ſit avarus,
In triviis fixum cùm ſe demittit ob aſſem,
Non video. nam qui cupiet, metuet quoque: porrò
Qui metuens vivet, liber mihi non erit unquam.
Perdidit arma, locum virtutis deſeruit, qui
Semper in augendâ feſtinat & obruitur re.
Vendere cùm poſſis captivum, occidere noli:
Serviet utiliter: ſine paſcat durus, aretque,
Naviget, ac mediis hiemet mercator in undis,
Annonæ proſit, portet frumenta penuſque.
Vir bonus & ſapiens audebit dicere, Pentheu
Rector Thebarum, quid me perferre patique
Indignum coges? Adimam bona: Nempe pecus, rem,
Lectos, argentum: tollas licet. In manicis &
Compedibus ſævo te ſub cuſtode tenebo.
Ipſe Deus, ſimul atque volam, me ſolvet. Opinor,
Hoc ſentit; moriar. mors ultima linea rerum eſt.

AD SCÆVAM. EPIST. XVII.

Vitam civilem & honeſtam privatæ & incultæ longè anteponendam eſſe.

QUAMVIS, Scæva, ſatìs per te tibi conſulis, & ſcis,
Quo tandem pacto deceat majoribus uti;
Diſce, docendus adhuc quæ cenſet amiculus: ut ſi
Cæcus iter monſtrare velit: tamen aſpice, ſi quid
Et nos, quod cures proprium feciſſe, loquamur.
Si te grata quies, & primam ſomnus in horam
Delectat; ſi te pulvis, ſtrepituſque rotarum,

Si

si lædet caupona; Ferentinum ire jubebo.
Nam neque divitibus contingunt gaudia ſolis:
Nec vixit malè, qui natus morienſque fefellit.
Si prodeſſe tuis, pauloque benigniùs ipſum
Te tractare voles, accedes ſiccus ad unctum.
Si pranderet olus patienter, regibus uti
Nollet Ariſtippus. Si ſciret regibus uti,
Faſtidiret olus, qui me notat. Utrius horum
Verba probes & facta; doce; vel junior audi,
Cur ſit Ariſtippi potior ſententia: namque
Mordacem Cynicum ſic eludebat, ut aiunt:
Scurror ego ipſe mihi; populo tu. rectius hoc &
Splendidius multo eſt, equus ut me portet, alat rex.
Officium facio: tu poſcis vilia rerum,
Dante minor; quamvis fers te nullius egentem.
Omnis Ariſtippum decuit color, & ſtatus, & res,
Tentantem majora, fere præſentibus æquum:
Contrà, quem duplici panno patientia velat,
Mirabor, vitæ via ſi converſa decebit.
Alter purpureum non exſpectabit amictum,
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
Perſonamque feret non inconcinnus utramque:
Alter Mileti textam cane pejus & angue
Vitabit chlamydem; morietur frigore, ſi non
Rettuleris pannum: refer, & ſine vivat ineptus.
Res gerere, & captos oſtendere civibus hoſtes,
Attingit ſolium Jovis, & cœleſtia tentat.
Principibus placuiſſe viris non ultima laus eſt.
Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit ne non ſuccederet. eſto:
Quid? qui pervenit, fecitne viriliter? atqui
Hic eſt, aut nuſquam, quod quærimus. hic onus horret,
Ut parvis animis, & parvo corpore majus;
Hic ſubit, & perfert. aut virtus nomen inane eſt,
Aut decus & precium rectè petit experiens vir.
Coram rege ſuo de paupertate tacentes,
Plus poſcente ferent. diſtat, ſumaſne pudenter,
An rapias: atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
Indotata mihi ſoror eſt, paupercula mater,
Et fundus nec vendibilis, nec paſcere firmus,
Qui dicit; clamat, Victum date: ſuccinit alter,

Et mihi dividuo findetur munere quadra.
Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus invidiæque.
Brundisium comes, aut Surrentum ductus amœnum,
Qui queritur salebras, & acerbum frigus, & imbres,
Aut cistam effractam, & subducta viatica plorat;
Nota refert meretricis acumina, sæpe catellam,
Sæpe periscelidem raptam sibi flentis: uti mox
Nulla fides damnis, verisque doloribus adsit.
Nec semel irrisus triviis attollere curat
Fracto crure planum: licet illi plurima manet
Lacryma, per sanctum juratus dicat Osirim,
Credite; non ludo; crudeles, tollite claudum:
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.

AD LOLLIUM. EPIST. XVIII.

Quid homini amicitiam profesſo sit fugiendum, quid etiam expetendum, ut tranquillitatem animi consequi possit.

SI bene te novi, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis speciem præbere, professus amicum.
Ut matrona meretrici dispar erit, atque
Discolor; infido scurræ distabit amicus.
Est huic diversum vitio vitium prope majus;
Asperitas agrestis, & inconcinna, gravisque,
Quæ se commendat tonsâ cute, dentibus atris;
Dum vult libertas mera dici, veraque virtus.
Virtus est medium vitiorum, & utrinque reductum.
Alter in obsequium plus æquo pronus, & imi
Derisor lecti, sic nutum divitis horret,
Sic iterat voces, & verba cadentia tollit;
Ut puerum sævo credas dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas:
Alter rixatur de lanâ sæpe caprinâ;
Propugnat nugis armatus: Scilicet, ut non
Sit mihi prima fides: &, verè quod placet, ut non
Acriter elatrem, precium ætas altera sordet.
Ambigitur quid enim? Castor sciat an Docilis plus;
Brundisium Minuci melius via ducat, an Appi.

Quem damnosa Venus, quem præceps alea nudat,
Gloria quem supra vires & vestit & ungit,
Quem tenet argenti sitis importuna famesque,
Quem paupertatis pudor & fuga; dives amicus,
Sæpe decem vitiis instructior, odit & horret;
Aut si non odit, regit; ac, veluti pia mater,
Plùs quàm se sapere, & virtutibus esse priorem
Vult: & ait prope vera; Meæ (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes: tibi parvula res est:
Arcta decet sanum comitem toga: define mecum
Certare. Eutrapelus, cuicunque nocere volebat,
Vestimenta dabat pretiosa. beatus enim jam
Cum pulchris tunicis sumet nova consilia & spes;
Dormiet in lucem, scorto postponet honestum
Officium, nummos alienos pascet; ad imum
Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu scrutaberis ullius unquam;
Commissumque teges, & vino tortus & irâ.
Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes:
Nec, cùm venari volet ille, poëmata panges.
Gratia sic fratrum geminorum Amphionis atque
Zethi dissiluit, donec suspecta severo
Conticuit lyra: fraternis cessisse putatur
Moribus Amphion. tu cede potentis amici
Lenibus imperiis: quotiesque educet in agros
Ætolis onerata plagis jumenta, canesque,
Surge, & inhumanæ senium depone Camenæ,
Cœnes ut pariter pulmenta laboribus emta;
Romanis solenne viris opus, utile famæ,
Vitæque, & membris: præsertim cùm valeas, &
Vel cursu superare canem, vel viribus aprum
Possis. adde, virilia quòd speciosiùs arma
Non est qui tractet: scis quo clamore coronæ
Prœlia sustineas campestria: denique sævam
Militiam puer & Cantabrica bella tulisti,
Sub duce, qui templis Parthorum signa refixit;
Nunc &, si quid abest, Italis adjudicat armis:
Ac, ne te retrahas, & inexcusabilis abstis,
Quamvis nil extra numerum feciss modumque
Curas, interdum nugaris rure paterno.
Partitur lintres exercitus: Actia pugna,

Te duce, per pueros hoſtili more refertur:
Adverſarius eſt frater; lacus, Adria; donec
Alterutrum velox victoria fronde coronet.
Conſentire ſuis ſtudiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protenus ut moneam (ſi quid monitoris eges tu)
Quid, de quoque viro, & cui dicas, ſæpe videto.
Percontatorem fugito: nam garrulus idem eſt,
Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures:
Et ſemel emiſſum volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum jecur ulceret ulla, puerve,
Intra marmoreum venerandi limen amici:
Ne dominus pueri pulchri caræve puellæ
Munere te parvo beet; aut incommodus angat.
Qualem commendes, etiam atque etiam aſpice: ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondam non dignum tradimus, ergo,
Quem ſua culpa premet, deceptus omitte tueri;
Ut penitus notum, ſi tentent crimina, ſerves
Tuteriſque tuo fidentem præſidio; qui
Dente Theonino cùm circumroditur, ecquid
Ad te pòſt paulò ventura pericula ſentis?
Nam tua res agitur, paries cùm proximus ardet:
Et neglecta ſolent incendia ſumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici:
Expertus metuit. tu, dum tua navis in alto eſt,
Hoc age, ne mutata retrorſum te ferat aura.
Oderunt hilarem triſtes, triſtemque jocoſi;
Sedatum celeres, agilem gnavumque remiſſi:
Potores bibuli mediâ de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula; quamvis
Nocturnos jures te formidare tepores.
Deme ſupercilio nubem: plerumque modeſtus
Occupat obſcuri ſpeciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges & percontabere doctos,
Quâ ratione queas traducere leniter ævum:
Ne te ſemper inops agitet vexetque cupido,
Ne pavor, & rerum mediocriter utilium ſpes:
Virtutem doctrina paret, naturane donet:
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum:
Quid purè tranquillet; honos, an dulce lucellum,

An ſecretum iter & fallentis ſemita vitæ.
Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
Quem Mandela bibit, rugoſus frigore pagus;
Quid ſentire putas, quid credis, amice, precari?
Sit mihi; quod nunc eſt: etiam minus; ut mihi vivam
Quod ſupereſt ævi, ſi quid ſupereſſe volunt Dî:
Sit bona librorum & proviſæ frugis in annum
Copia; ne fluitem dubiæ ſpe pendulus horæ.
Sed ſatis eſt orare Jovem, quæ donat & aufert:
Det vitam, det opes; æquum mî animum ipſe parabo.

AD MÆCENATEM. EPIST. XIX.

Stultam imitatorum ſervitutem irridet. Se aliorum veſtigiis inſiſtere noluiſſe, ſed liberum, novum poëſeos genus Latinis oſtendiſſe.

PRISCO ſi credis, Mæcenas docte, Catino;
Nulla placere diù, nec vivere carmina poſſunt,
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus. ut malè ſanos,
Adſcripſit Liber Satyris Fauniſque poëtas;
Vina ferè dulces oluerunt manè Camenæ:
Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus:
Ennius ipſe pater, nunquam, niſi potus, ad arma
Profiluit dicenda: Forum, putealque Libonis
Mandabo ſiccis, adimam cantare ſeveris.
Hoc ſimul edixit; non ceſſavere poëtæ
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? ſi quis vultu torvo ferus, & pede nudo,
Exiguæque togæ ſimulet textore Catonem;
Virtutem ne repræſentet moreſque Catonis?
Rupit Hyarbitam Timagenis æmula lingua;
Dum ſtudet urbanus, tenditque diſertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile. quòd ſi
Pallerem caſu, biberent exſangue cuminum.
O imitatores, ſervum pecus, ut mihi ſæpè
Bilem, ſæpè jocum veſtri movere tumultus!
Libera per vacuum poſui veſtigia princeps,
Non aliena meo preſſi pede. qui ſibi fidit,
Dux regit examen. Parios ego primus ïambos

Oſtendi Latio, numeros animoſque ſecutus
Archilochi; non res, & agentia verba Lycamben.
At ne me foliis ideo brevioribus ornes,
Quòd timui mutare modos, & carminis artem:
Temperat Archilochi Muſam pede maſcula Sappho,
Temperat Alcæus; ſed rebus & ordine diſpar:
Nec ſocerum quærit, quem verſibus oblinat atris,
Nec ſponſæ laqueum famoſo carmine nectit.
Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
Vulgavi fidicen. juvat immemorata ferentem
Ingenuis oculiſque legi, manibuſque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuſcula lector
Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
Non ego ventoſæ plebis ſuffragia venor
Impenſis cœnarum, & tritæ munere veſtis:
Non ego, nobilium ſcriptorum auditor & ultor,
Grammaticas ambire tribus & pulpita dignor.
Hinc illæ lacrymæ. Spiſſis indigna theatris
Scripta pudet recitare, & nugis addere pondus,
Si dixi: Rides, ait, & Jovis auribus iſta
Servas: fidis enim manare poëtica mella
Te ſolum, tibi pulcher. Ad hæc ego naribus uti
Formido; &, luctantis acuto ne ſecer ungui,
Diſplicet iſte locus, clamo, & diludia poſco.
Ludus enim genuit trepidum certamen, & iram;
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

AD LIBRUM SUUM, EPIST. XX.

Admonet librum ſuum in lucem prodire cupientem, de imminentibus periculis. De ſuo genere, vitâ, & moribus, ſtaturâ & ætate quædam refert.

VERTUMNUM Janumque, liber, ſpectare videris:
Scilicet ut proſtes Soſiorum pumice mundus.
Odiſti claves, & grata ſigilla pudico;
Paucis oſtendi gemis, & communia laudas;
Non ita nutritus. fuge quò diſcedere geſtis:
Non erit emiſſo reditus tibi. Quid miſer egi?
Quid volui? dices, ubi quis te læſerit: & ſcio

In breve te cogi, cùm plenus langueat amator.
Quòd ſi non odio peccantis deſipit augur;
Carus eris Romæ, donec te deſerat ætas.
Contrectatus ubi manibus ſordeſcere vulgi
Cœperis; aut tineas paſces taciturnus inertes,
Aut fugies Uticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus: ut ille,
Qui malè parentem in rupes protruſit aſellum
Iratus. quis enim invitum ſervare laboret?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba ſenectus.
Cùm tibi ſol tepidus plures admoverit aures;
Me libertino natum patre, & in tenui re,
Majores pennas nido extendiſſe loqueris;
Ut quantum generi demas, virtutibus addas:
Me primis Urbis belli placuiſſe domique;
Corporis exigui, præcanum, ſolibus aptum,
Iraſci celerem, tamen ut placabilis eſſem.
Fortè meum ſi quis te percontabitur ævum;
Me quater undenos ſciat impleviſſe Decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

QUINTI HORATII FLACCI EPISTOLARUM LIBER SECUNDUS.

AD AUGUSTUM. EPIST. I.

Queritur de pravo Romanorum judicio, poëmata à vetuſtate æſtimantium: de multis etiam differit ad ſtudium poëticum pertinentibus.

CUM tot ſuſtineas & tanta negotia ſolus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes; in publica commoda peccem,
Si longo ſermone morer tua tempora, Cæſar.
Romulus, & Liber pater, & cum Caſtore Pollux,
Poſt ingentia facta Deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aſpera bella
Componunt, agros aſſignant, oppida condunt;
Ploravere ſuis non reſpondere favorem
Speratum meritis. diram qui contudit Hydram,
Notaque fatali portenta labore ſubegit,
Comperit invidiam ſupremo fine domari.
Urit enim fulgore ſuo, qui prægravat artes
Infra ſe poſitas: extinctus amabitur idem.
Præſenti tibi maturos largimur honores,
Jurandaſque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum aliàs, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus, ſapiens & juſtus in uno,
Te noſtris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cætera nequaquam ſimili ratione modoque
Æſtimat; &, niſi quæ terris ſemota, ſuiſque

Temporibus defuncta videt, faſtidit & odit ;
Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri ſanxerunt, fœdera regum
Vel Gabiis vel cum rigidis æquata Sabinis,
Pontificum libros, annoſa volumina vatum,
Dictitet Albano Muſas in monte locutas.
Si, quia Græcorum ſunt antiquiſſima quæque
Scripta vel optima, Romani penſantur eâdem
Scriptores trutinâ ; non eſt quòd multa loquamur :
Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri.
Venimus ad ſummum fortunæ : pingimus, atque
Pſallimus, & luctamur Achivis doctiùs unctis.
Si meliora dies, ut vina, poëmata reddit ;
Scire velim, chartis precium quotus arroget annus.
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos vereſque referri debet, an inter
Viles atque novos ? excludat jurgia finis.
Eſt vetus atque probus, centum qui perficit annos.
Quid ? qui deperiit minor uno menſe, vel anno ;
Inter quos referendus erit ? vereſne poëtas,
An quos & præſens & poſtera reſpuet ætas ?
Iſte quidem veteres inter ponetur honeſtè,
Qui vel menſe brevi, vel toto eſt junior anno.
Utor permiſſo, caudæque pilos ut equinæ,
Paulatim vello, & demo unum, demo etiam unum ;
Dum cadat elufus ratione ruentis acervi,
Qui redit ad faſtos, & virtutem æſtimat annis,
Miraturque nihil, niſi quod Libitina ſacravit.
Ennius & ſapiens, & fortis, & alter Homerus,
Ut critici dicunt, leviter curare videtur,
Quò promiſſa cadant, & ſomnia Pythagorea.
Nævius in manibus non eſt, & mentibus hæret
Penè recens : adeò ſanctum eſt vetus omne poëma.
Ambigitur quoties, uter utro ſit prior : aufert
Pacuvius docti famam ſenis, Accius alti ;
Dicitur Afranî toga conveniſſe Menandro ;
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi ;
Vincere Cæcilius gravitate, Terentius arte.
Hos ediſcit, & hos arcto ſtipata theatro
Spectat Roma potens, habet hos numeratque poëtas
Ad noſtrum tempus Livî ſcriptoris ab ævo.

Interdum vulgus rectum videt: est ubi peccat.
Si veteres ita miratur laudatque poëtas,
Ut nihil anteferat, nihil illis comparet; errat:
Si quædam nimis antiquè, si pleraque durè
Dicere credit eos, ignavè multa fatetur;
Et sapit, & mecum facit, & Jove judicat æquo.
Non equidem insector, delendaque carmina Livî
Esse reor, memini quæ plagosum mihi parvo
Orbilium dictare; sed emendata videri,
Pulchraque & exactis minimùm distantia, miror:
Inter quæ verbum emicuit si fortè decorum, &
Si versus paulò concinnior unus & alter;
Injustè totum ducit venditque poëma.
Indignor quidquam reprehendi, non quia crassè
Compositum illepidéve putetur, sed quia nuper;
Nec veniam antiquis, sed honorem & præmia posci.
Rectè necne crocum floresque perambulet Attæ
Fabula, si dubitem; clament periisse pudorem
Cuncti penè patres, ea cùm reprehendere coner,
Quæ gravis Æsopus, quæ doctus Roscius egit:
Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt;
Vel quia turpe putant parere minoribus, &, quæ
Imberbes didicere, senes perdenda fateri.
Jam Saliare Numæ carmen qui laudat, & illud,
Quod mecum ignorat, solus vult scire videri:
Ingeniis non ille favet, plauditque sepultis;
Nostra sed impugnat, nos nostraque lividus odit.
Quòd si tam Græcis novitas invisa fuisset,
Quàm nobis; quid nunc esset vetus? aut quid haberet,
Quod legeret tereretque viritim publicus usus?
Ut primùm positis nugari Græcia bellis
Cœpit, & in vitium fortunâ labier æquâ;
Nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum;
Marmoris, aut eboris fabros, aut æris amavit;
Suspendit pictâ vultum mentemque tabellâ;
Nunc tibicinibus, nunc est gavisa tragœdis:
Sub nutrice puella velut si luderet infans;
Quod cupidè petiit, maturè plena reliquit.
Quid placet, aut odio est, quod non mutabile credas?
Hoc pacis habuere bonæ, ventique secundi.
Romæ dulce diu fuit & solenne reclusâ

Manè domo vigilare, clienti promere jura,
Cautos nominibus certis expendere nummos,
Majores audire, minori dicere, per quæ
Creſcere res poſſet, minui damnoſa libido.
Mutavit mentem populus levis, & calet uno
Scribendi ſtudio: pueri, patreſque ſeveri
Fronde comas vincti cœnant, & carmina dictant.
Ipſe ego, qui nullos me affirmo ſcribere verſus,
Invenior Parthis mendacior; & priùs orto
Sole vigil calamum, & chartas, & ſcrinia poſco.
Navem agere ignarus navis timet; abrotonum ægro
Non audet, niſi qui didicit, dare; quod medicorum eſt,
Promittunt medici; tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique poëmata paſſim.
Hic error tamen, & levis hæc inſania quantas
Virtutes habeat, ſic collige: vatis avarus
Non temere eſt animus; verſus amat, hoc ſtudet unum;
Detrimenta, fugas ſervorum, incendia ridet;
Non fraudem ſocio, puerove incogitat ullam
Pupillo; vivit ſiliquis, & pane ſecundo;
Militiæ quanquam piger & malus, utilis urbi;
Si das hoc, parvis quoque rebus magna juvari,
Os tenerum pueri balbumque poëta figurat;
Torquet ab obſcœnis jam nunc ſermonibus aurem;
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Aſperitatis & invidiæ corrector, & iræ;
Rectè facta refert, orientia tempora notis
Inſtruit exemplis; inopem ſolatur & ægrum.
Caſtis cum pueris ignara puella mariti
Diſceret unde preces, vatem ni Muſa dediſſet?
Poſcit opem chorus, & præſentia numina ſentit:
Cœleſtes implorat aquas doctâ prece blandus,
Avertit morbos, metuenda pericula pellit,
Impetrat & pacem & locupletem frugibus annum.
Carmine Dî ſuperi placantur, carmine Manes.
Agricolæ priſci, fortes, parvoque beati,
Condita poſt frumenta levantes tempore feſto
Corpus, & ipſum animum ſpe finis dura ferentem,
Cum ſociis operum pueris & conjuge fidâ,
Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
Floribus & vino Genium memorem brevis ævi.

Feſcennina per hunc inventa licentia morem
Verſibus alternis opprobria ruſtica fudit,
Libertaſque recurrentes accepta per annos
Luſit amabiliter; donec jam ſævus apertam
In rabiem verti cœpit jocus, & per honeſtas
Ire domos impunè minax. doluere cruento
Dente laceſſiti: fuit intactis quoque cura
Conditione ſuper communi: quin etiam lex
Pœnaque lata, malo quæ nollet carmine quemquam
Deſcribi. vertêre modum, formidine fuſtis
Ad bene dicendum delectandumque redacti.
Græcia capta ferum victorem cepit, & artes
Intulit agreſti Latio. ſic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius, & grave virus
Munditiæ pepulere: ſed in longum tamen ævum
Manſerunt, hodieque manent veſtigia ruris.
Serus enim Græcis admovit acumina chartis;
Et poſt Punica bella quietus, quærere cœpit,
Quid Sophocles, & Theſpis, & Æſchylus utile ferrent:
Tentavit quoque rem, ſi dignè vertere poſſet;
Et placuit ſibi naturâ ſublimis & acer:
Nam ſpirat tragicum ſatis, & feliciter audet;
Sed turpem putat in ſcriptis metuitque lituram.
Creditur, ex medio quia res arceſſit, habere
Sudoris minimum; ſed habet comœdia tanto
Plus oneris, quanto veniæ minus. aſpice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi,
Ut patris attenti, lenonis ut inſidioſi:
Quantus ſit Doſſennus edacibus in paraſitis,
Quàm non aſtricto percurrat pulpita ſocco.
Geſtit enim nummum in loculos demittere; poſt hoc
Securus, cadat, an recto ſtet fabula talo.
Quem tulit ad ſcenam ventoſo gloria curru,
Exanimat lentus ſpectator, ſedulus inflat:
Sic leve, ſic parvum eſt, animum quod laudis avarum
Subruit, aut reficit. valeat res ludicra, ſi me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Sæpe etiam audacem fugat hoc terretque poëtam;
Quòd numero plures, virtute & honore minores,
Indocti, ſtolidique, & depugnare parati,
Si diſcordet eques, media inter carmina poſcunt

Aut

Aut ursum, aut pugiles: his nam plebecula gaudet.
Verùm equitis quoque jam migravit ab aure voluptas
Omnis ad incertos oculos, & gaudia vana.
Quattuor aut plures aulæa premuntur in horas:
Dum fugiunt equitum turmæ, peditumque catervæ;
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis;
Esseda festinant, pilenta, petorrita, naves;
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus; seu
Diversum confusa genus panthera camelo,
Sive elephas albus vulgi converteret ora:
Spectaret populum ludis attentiùs ipsis,
Ut sibi præbentem mimo spectacula plura;
Scriptores autem narrare putaret asello
Fabellam surdo. nam quæ pervincere voces
Evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuscum;
Tanto cum strepitu ludi spectantur, & artes,
Divitiæque peregrinæ, quibus oblitus actor
Cùm stetit in scenâ, concurrit dextera lævæ.
Dixit adhuc aliquid? Nil sanè. Quid placet ergo?
Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne fortè putes me, quæ facere ipse recusem,
Cùm rectè tractent alii, laudare malignè;
Ille per extentum funem mihi posse videtur
Ire poëta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
Ut magus; & modò me Thebis, modò ponit Athenis.
Verùm age, & his, qui se lectori credere malunt,
Quàm spectatoris fastidia ferre superbi,
Curam redde brevem: si munus Apolline dignum
Vis complere libris, & vatibus addere calcar,
Ut studio majore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala sæpe poëtæ,
(Ut vineta egomet cædam mea) cùm tibi librum
Solicito damus, aut fesso: cùm lædimur, unum
Si quis amicorum est ausus reprendere versum:
Cùm loca jam recitata revolvimus irrevocati:
Cùm lamentamur non apparere labores
Nostros, & tenui deducta poëmata filo:
Cùm speramus eò rem venturam, ut, simul atque

Carmina reſcieris nos fingere, commodus ultrò
Arceſſas, & egere vetes, & ſcribere cogas.
Sed tamen eſt operæ precium cognoſcere, quales
Ædituos habeat belli ſpectata domique
Virtus, indigno non committenda poëtæ.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Chœrilus, incultis qui verſibus & malè natis
Rettulit acceptos, regale numiſma, Philippos.
Sed, veluti tractata notam labemque remittunt
Atramenta, fere ſcriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt. idem rex ille, poëma
Qui tam ridiculum tam carè prodigus emit,
Edicto vetuit, ne quis ſe præter Apellem
Pingeret; aut alius Lyſippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum ſimulantia: quòd ſi
Judicium ſubtile videndis artibus illud
Ad libros, & ad hæc Muſarum dona vocares;
Bœotum in craſſo jurares aëre natum.
At neque dedecorant tua de ſe judicia, atque
Munera, quæ multa dantis cum laude tulerunt,
Dilecti tibi Virgilius Variuſque poëtæ;
Nec magis expreſſi vultus per ahenea ſigna,
Quàm per vatis opus mores animique virorum
Clarorum apparent: nec ſermones ego mallem
Repentes per humum, quàm res componere geſtas,
Terrarumque ſitus, & flumina dicere, & arces
Montibus impoſitas, & barbara regna, tuiſque
Auſpiciis totum confecta duella per orbem,
Clauſtraque cuſtodem pacis cohibentia Janum,
Et formidatam Parthis, te principe, Romam;
Si, quantum cuperem, poſſem quoque. ſed neque par-
Carmen majeſtas recipit tua; nec meus audet [vum
Rem tentare pudor, quam vires ferre recuſent.
Sedulitas autem ſtultè, quem diligit, urget;
Præcipuè cùm ſe numeris commendat & arte.
Diſcit enim citiùs, meminitque libentiùs illud,
Quod quis deridet, quàm quod probat & veneratur.
Nil moror officium, quod me gravat; ac neque ficto
In pejus vultu proponi cereus uſquam,
Nec pravè factis decorari verſibus opto:
Ne rubeam pingui donatus munere, & unà

Cum ſcriptore meo, capsâ porrectus apertâ,
Deferar in vicum vendentem thus & odores,
Et piper, & quidquid chartis amicitur ineptis.

AD JULIUM FLORUM. EPIST. II.

Excuſat ſe Julio Floro, querenti quod nec epiſtolam ullam, nec ea quæ promiſerat carmina miſiſſet.

FLORE, bono claroque fidelis amice Neroni,
Si quis fortè velit puerum tibi vendere natum
Tibure vel Gabiis, & tecum ſic agat: "Hic & "
" Candidus, & talos à vertice pulcher ad imos,
" Fiet eritque tuus nummorum millibus octo;
" Verna miniſteriis ad nutus aptus heriles,
" Literulis Græcis imbutus, idoneus arti
" Cuilibet: argillâ quid vis imitaberis udâ:
" Quin etiam canet indoctum, ſed dulce, bibenti.
" Multa fidem promiſſa levant, ubi pleniùs æquo
" Laudat venales, qui vult extrudere, merces.
" Res urget me nulla: meo ſum pauper in ære.
" Nemo hoc mangonum faceret tibi: non temere à me
" Quivis ferret idem. ſemel hic ceſſavit; &, ut fit,
" In ſcalis latuit metuens pendentis habenæ.
" Des nummos, excepta nihil te ſi fuga lædat."
Ille ferat precium, pœnæ ſecurus, opinor.
Prudens emiſti vitioſum: dicta tibi eſt lex.
Inſequeris tamen hunc, & lite moraris iniquâ.
Dixi me pigrum proficiſcenti tibi, dixi
Talibus officiis prope mancum: ne mea ſævus
Jurgares ad te quòd epiſtola nulla veniret.
Quid tum profeci? mecum facientia jura
Si tamen attentas; quereris ſuper hoc etiam, quòd
Exſpectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
Ærumnis, laſſus dum noctu ſtertit, ad aſſem
Perdiderat: poſt hoc vehemens lupus, & ſibi & hoſti
Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
Præſidium regale loco dejecit, ut aiunt,
Summè munito, & multarum divite rerum:

Clarus ob id factum, donis ornatur honestis,
Accipit & bis dena super sestertia nummûm.
Fortè sub hoc tempus castellum evertere prætor
Nescio quod cupiens, hortari cœpit eundem
Verbis, quæ timido quoque possent addere mentem:
I, bone, quò virtus tua te vocat; i pede fausto,
Grandia laturus meritorum præmia. quid stas?
Post hæc ille catus, quantumvis rusticus, ibit,
Ibit eò, quò vis, qui zonam perdidit, inquit.
Romæ nutriri mihi contigit, atque doceri,
Iratus Graiis quantùm nocuisset Achilles.
Adjecere bonæ paulo plus artis Athenæ;
Scilicet ut possem curvo dignoscere rectum,
Atque inter silvas Academi quærere verum.
Dura sed emovere loco me tempora grato;
Civilisque rudem belli tulit æstus in arma,
Cæsaris Augusti non responsura lacertis.
Unde simul primùm me dimisere Philippi,
Decisis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris & fundi; paupertas impulit audax
Ut versus facerem: sed, quod non desit, habentem,
Quæ poterunt unquam satis expurgare cicutæ,
Ni melius dormire putem, quàm scribere versus?
Singula de nobis anni prædantur euntes:
Eripuere jocos, venerem, convivia, ludum:
Tendunt extorquere poëmata. quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur amantque.
Carmine tu gaudes, hic delectatur iambis;
Ille Bioneis sermonibus & sale nigro.
Tres mihi convivæ prope dissentire videntur,
Poscentes vario multùm diversa palato.
Quid dem? quid non dem? renuis tu quod jubet alter;
Quod petis, id sanè est invisum acidumque duobus.
Præter cætera, me Romæne poëmata censes
Scribere posse inter tot curas totque labores?
Hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
Omnibus officiis: cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Aventino; visendus uterque:
Intervalla vides humanè commoda. Verùm
Puræ sunt plateæ, nihil ut meditantibus obstet.
Festinat calidus mulis gerulisque redemtor:

Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum:
Triſtia robuſtis luctantur funera plauſtris:
Hac rabioſa fugit canis, hac lutulenta ruit ſus.
I nunc, & verſus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbes,
Rite cliens Bacchi ſomno gaudentis & umbrâ.
Tu me inter ſtrepitus nocturnos atque diurnos
Vis canere, & contracta ſequi veſtigia vatum?
Ingenium, ſibi quod vacuas deſumſit Athenas,
Et ſtudiis annos ſeptem dedit, inſenuitque
Libris & curis, ſtatuâ taciturnius exit
Plerumque, & riſu populum quatit: hîc ego rerum
Fluctibus in mediis, & tempeſtatibus Urbis,
Verba lyræ motura ſonum connectere digner?
Frater erat Romæ conſulti rhetor; ut alter
Alterius ſermone meros audiret honores;
Gracchus ut hic illi foret, hic ut Mucius illi.
Quî minûs argutos vexat furor iſte poëtas?
Carmina compono, hic elegos; mirabile viſu,
Cælatumque novem Muſis opus. aſpice primùm,
Quanto cum faſtu, quanto molimine circumſpectemus vacuam Romanis vatibus ædem.
Mox etiam (ſi fortè vacas) ſequere, & procul audi,
Quid ferat, & quare ſibi nectat uterque coronam.
Cædimur, & totidem plagis conſumimus hoſtem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Diſcedo Alcæus puncto illius; ille meo quis?
Quis, niſi Callimachus? ſi plus adpoſcere viſus,
Fit Mimnermus, & optivo cognomine creſcit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Cùm ſcribo, & ſupplex populi ſuffragia capto:
Idem, finitis ſtudiis, & mente receptâ,
Obturem patulas impunè legentibus aures.
Ridentur, mala qui componunt carmina: verùm
Gaudent ſcribentes, & ſe venerantur, & ultro,
Si taceas, laudant; quidquid ſcripſere, beati.
At qui legitimum cupiet feciſſe poëma,
Cum tabulis animum cenſoris ſumet honeſti:
Audebit, quæcunque parum ſplendoris habebunt,
Et ſine pondere erunt, & honore indigna ferentur,
Verba movere loco; quamvis invita recedant,

Et verſentur adhuc intra penetralia Veſtæ:
Obſcurata diu populo bonus eruet, atque
Proferet in lucem ſpecioſa vocabula rerum,
Quæ priſcis memorata Catonibus atque Cethegis
Nunc ſitus informis premit & deſerta vetuſtas:
Adſciſcet nova, quæ genitor produxerit uſus:
Vehemens, & liquidus, puroque ſimillimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit divite linguâ:
Luxuriantia compeſcet, nimis aſpera ſano
Levabit cultu, virtute carentia tollet:
Ludentis ſpeciem dabit, & torquebitur; ut qui
Nunc Satyrum, nunc agreſtem Cyclopa movetur.
Prætulerim ſcriptor delirus inerſque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant;
Quàm ſapere, & ringi. fuit haud ignobilis Argis,
Qui ſe credebat miros audire tragœdos,
In vacuo lætus ſeſſor plauſorque theatro:
Cætera qui vitæ ſervaret munia recto
More; bonus ſanè vicinus, amabilis hoſpes,
Comis in uxorem, poſſet qui ignoſcere ſervis,
Et ſigno læſo non inſanire lagenæ:
Poſſet qui rupem, & puteum vitare patentem:
Hic ubi cognatorum opibus curiſque refectus
Expulit elleboro morbum bilemque meraco,
Et redit ad ſeſe: Pol me occidiſtis, amici,
Non ſervâſtis, ait; cui ſic extorta voluptas,
Et demtus per vim mentis gratiſſimus error.
Nimirum ſapere eſt abjectis utile nugis,
Et tempeſtivum pueris concedere ludum;
Ac non verba ſequi fidibus modulanda Latinis;
Sed veræ numeroſque modoſque ediſcere vitæ.
Quocirca mecum loquor hæc, tacituſque recordor:
Si tibi nulla ſitim finiret copia lymphæ,
Narrares medicis: quòd quanto plura parâſti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
Si vulnus tibi, monſtratâ radice vel herbâ,
Non fieret levius, fugeres radice vel herbâ
Proficiente nihil curarier: audieras, cui
Rem Dî donarent, illi decedere pravam
Stultitiam; & cùm ſis nihilo ſapientior, ex quo
Ditior es, tamen uteris monitoribus iiſdem?

At ſi divitiæ prudentem reddere poſſent,
Si cupidum timidumque minùs te; nempe ruberes,
Viveret in terris te ſi quis avarior uno.
Si proprium eſt, quod quis libra mercatus & ære eſt;
Quædam (ſi credis conſultis) mancipat uſus:
Qui te paſcit ager, tuus eſt; & villicus Orbi,
Cùm ſegetes occat, tibi mox frumenta daturus,
Te dominum ſentit. das nummos; accipis uvam,
Pullos, ova, cadum temeti; nempe modo iſto
Paulatim mercaris agrum, fortaſſe trecentis,
Aut etiam ſupra, nummorum millibus emtum.
Quid refert, vivas numerato nuper, an olim?
Emtor Aricini quondam, Veientis & arvi,
Emtum cœnat olus, quamvis aliter putat; emtis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum.
Sed vocat uſque ſuum, quà populus adſita certis
Limitibus vicina refugit jurgia: tanquam
Sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horæ,
Nunc prece, nunc precio, nunc vi, nunc ſorte ſuprema,
Permutet dominos, & cedat in altera jura.
Sic, quia perpetuus nulli datur uſus, & heres
Heredem alterius, velut unda ſupervenit undam;
Quid vici proſunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adjecti Lucani; ſi metit Orcus
Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena ſigilla, tabellas,
Argentum, veſtes Gætulo murice tinctas,
Sunt, qui non habeant; eſt, qui non curet habere.
Cur alter fratrum ceſſare, & ludere, & ungi
Præferat Herodis palmetis pinguibus; alter
Dives & importunus, ad umbram lucis ab ortu
Silveſtrem flammis & ferro mitiget agrum;
Scit Genius, natale comes qui temperat aſtrum,
Naturæ deus humanæ, mortalis in unum-
quodque caput, vultu mutabilis, albus, & ater.
Utar, & ex modico, quantum res poſcet, acervo
Tollam: nec metuam, quid de me judicet heres,
Quòd non plura datis invenerit. & tamen idem
Scire volam, quantùm ſimplex hilariſque nepoti
Diſcrepet, & quantùm diſcordet parcus avaro.
Diſtat enim, ſpargas tua prodigus, an neque ſumtum

Invitus facias, neque plura parare labores ;
Ac potiùs, puer ut feſtis Quinquatribus olim,
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda domûs procul abſit. ego, utrûm
Nave ferar magnâ an parvâ, ferar unus & idem.
Non agimur tumidis velis Aquilone ſecundo ;
Non tamen adverſis ætatem ducimus Auſtris :
Viribus, ingenio, ſpecie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis uſque priores.
Non es avarus : abi. quid ? cætera jam ſimul iſto
Cum vitio fugere ? caret tibi pectus inani
Ambitione ? caret mortis formidine & irâ ?
Somnia, terrores magicos, miracula, ſagas,
Nocturnos lemures, portentaque Theſſala rides ?
Natales gratè numeras ? ignoſcis amicis ?
Lenior & melior fis accedente ſenectâ ?
Quid te exemta juvat ſpinis de pluribus una ?
Vivere ſi rectè neſcis, decede peritis :
Luſiſti ſatis, ediſti ſatis, atque bibiſti :
Tempus abire tibi eſt ; ne potum largiùs æquo
Rideat, & pulſet laſciva decentiùs ætas.

QUINTI HORATII FLACCI DE ARTE POETICA LIBER.

AD PISONES.

HUMANO capiti cervicem pictor equinam
Jungere si velit, & varias inducere plumas,
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne;
Spectatum admissi risum teneatis, amici?
Credite, Pisones, isti tabulæ fore librum
Persimilem, cujus, velut ægri somnia, vanæ
Fingentur species; ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formæ. Pictoribus atque poëtis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.
Scimus, & hanc veniam petimusque damusque vicissim:
Sed non ut placidis coëant immitia; non ut
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
Inceptis gravibus plerumque & magna professis,
Purpureus, latè qui splendeat, unus & alter
Assuitur pannus; cùm lucus & ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus.
Sed nunc non erat his locus: & fortasse cupressum
Scis simulare: quid hoc, si fractis enatat exspes
Navibus, ære dato qui pingitur? amphora cœpit
Institui: currente rotâ cur urceus exit?
Denique sit, quod vis, simplex duntaxat & unum.

Maxima pars vatum, pater, & juvenes patre digni,
Decipimur ſpecie recti. brevis eſſe laboro,
Obſcurus fio: ſectantem lêvia nervi
Deficiunt animique: profeſſus grandia turget:
Serpit humi tutus nimiùm, timiduſque procellæ:
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum ſilvis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte.
Æmilium circa ludum faber imus & ungues
Exprimet, & molles imitabitur ære capillos;
Infelix operis ſummâ, quia ponere totum
Neſciet. hunc ego me, ſi quid componere curem,
Non magis eſſe velim, quàm pravo vivere naſo,
Spectandum nigris oculis, nigroque capillo.
Sumite materiam veſtris, qui ſcribitis, æquam
Viribus; & verſate diu, quid ferre recuſent,
Quid valeant humeri. cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deſeret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis hæc virtus erit, & venus, aut ego fallor,
Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici
Pleſaque differat, & præſens in tempus omittat:
Hoc amet, hoc ſpernat promiſſi carminis auctor.
In verbis etiam tenuis cautuſque ſerendis,
Dixeris egregiè, notum ſi callida verbum
Reddiderit junctura novum. ſi fortè neceſſe eſt
Indiciis monſtrare recentibus abdita rerum;
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget, dabiturque licentia ſumta pudenter:
Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, ſi
Græco fonte cadent, parcè detorta. quid autem
Cæcilio Plautoque dabit Romanus, ademtum
Virgilio Varioque? ego cur acquirere pauca,
Si poſſum, invideor; cùm lingua Catonis & Ennî
Sermonem patrum ditaverit, & nova rerum
Nomina protulerit? licuit, ſemperque licebit
Signatum præſente notâ producere nomen.
Ut ſilvæ foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt: ita verborum vetus interit ætas,
Et juvenum ritu florent modò nata, vigentque.
Debemur morti nos noſtraque: ſive receptus
Terrâ Neptunus claſſes Aquilonibus arcet,

Regis opus; ſteriliſque diu palus, aptaque remis,
Vicinas urbes alit, & grave ſentit aratrum:
Seu curſum mutavit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius. mortalia facta peribunt;
Nedum ſermonum ſtet honos, & gratia vivax.
Multa renaſcentur, quæ jam cecidere; cadentque,
Quæ nunc ſunt in honor vocabula; ſi volet uſus,
Quem penès arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi.
Res geſtæ regumque ducumque, & triſtia bella,
Quo ſcribi poſſent numero, monſtravit Homerus.
Verſibus impariter junctis querimonia primùm,
Pòſt etiam incluſa eſt voti ſententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiſerit auctor,
Grammatici certant, & adhuc ſub judice lis eſt.
Archilochum proprio rabies armavit iambo.
Hunc ſocci cepere pedem grandeſque cothurni,
Alternis aptum ſermonibus, & populares
Vincentem ſtrepitus, & natum rebus agendis.
Muſa dedit fidibus Divos, puerosque Deorum,
Et pugilem victorem, & equum certamine primum,
Et juvenum curas, & libera vina referre.
Deſcriptas ſervare vices, operumque colores,
Cur ego, ſi nequeo ignoroque, poëta ſalutor?
Cur neſcire, pudens pravè, quàm diſcere malo?
Verſibus exponi tragicis res comica non vult:
Indignatur item privatis ac prope ſocco
Dignis carminibus narrari cœna Thyeſtæ.
Singula quæque locum teneant ſortita decenter.
Interdum tamen & vocem comœdia tollit,
Iratuſque Chremes tumido delitigat ore:
Et tragicus plerumque dolet ſermone pedeſtri.
Telephus & Peleus, cùm pauper & exſul uterque,
Projicit ampullas & ſeſquipedalia verba;
Si curat cor ſpectantis tetigiſſe querelâ.
Non ſatis eſt pulchra eſſe poëmata; dulcia ſunto,
Et quocunque volent, animum auditoris agunto.
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adſunt
Humani vultus. ſi vis me flere, dolendum eſt
Primùm ipſi tibi; tunc tua me infortunia lædent,
Telephe, vel Peleu: malè ſi mandata loquêris,
Aut dormitabo, aut ridebo. triſtia mœſtum

Vultum verba decent; iratum, plena minarum;
Ludentem, lasciva; severum, seria dictu.
Format enim natura priùs nos intus ad omnem
Fortunarum habitum; juvat, aut impellit ad iram,
Aut ad humum mœrore gravi deducit, & angit:
Pòst effert animi motus interprete linguâ.
Si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Interèrit multùm, Divusne loquatur, an heros;
Maturusne senex, an adhuc florente juventâ
Fervidus; an matrona potens, an sedula nutrix;
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli;
Colchus, an Assyrius; Thebis nutritus, an Argis.
Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge
Scriptor. honoratum si fortè reponis Achillem;
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Jura neget sibi nata, nihil non arroget armis:
Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
Si quid inexpertum scenæ committis, & audes
Personam formare novam; servetur ad imum,
Qualis ab incœpto processerit, & sibi constet.
Difficile est propriè communia dicere: tuque
Rectiùs Iliacum carmen deducis in actus,
Quàm si proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati juris erit, si
Non circa vilem patulumque moraberis orbem;
Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres; nec desilies imitator in arctum,
Unde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex.
Nec sic incipies, ut scriptor cyclicus olim:
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturiunt montes: nascetur ridiculus mus.
Quanto rectiùs hic, qui nil molitur ineptè:
Dic mihi, Musa, virum, captæ post tempora Trojæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
Antiphaten, Scyllamque, & cum Cyclope Charybdim:
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,

Nec

Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo:
Semper ad eventum festinat; & in medias res,
Non secus ac notas, auditorem rapit; & quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit;
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.
Tu, quid ego & populus mecum desideret, audi.
Si plausoris eges aulæa manentis, & usque
Sessuri, donec cantor, Vos plaudite, dicat;
Ætatis cujusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus, & annis.
Reddere qui voces jam scit puer, & pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere, & iram
Colligit ac ponit temere, & mutatur in horas.
Imberbis juvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine campi;
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utilium tardus provisor, prodigus æris,
Sublimis, cupidusque, & amata relinquere pernix.
Conversis studiis, ætas animusque virilis
Quærit opes & amicitias, inservit honori;
Commisisse cavet quod mox mutare laboret.
Multa senem circumveniunt incommoda: vel quòd
Quærit, & inventis miser abstinet, ac timet uti;
Vel quòd res omnes timidè gelidèque ministrat,
Dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, castigator censorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda secum,
Multa recedentes adimunt. ne forte seniles
Mandentur juveni partes, pueroque viriles;
Semper in adjunctis, ævoque morabimur aptis.
Aut agitur res in scenis, aut acta refertur.
Segniùs irritant animos demissa per aurem,
Quàm quæ sunt oculis subjecta fidelibus, & quæ
Ipse sibi tradit spectator. non tamen intus
Digna geri, promes in scenam: multaque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens.
Nec pueros coram populo Medea trucidet,
Aut humana palàm coquat exta nefarius Atreus,
Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem:
Quodcunque ostendis mihi sic, incredulus odi.

Neve minor, neu ſit quinto productior actu
Fabula, quæ poſci vult, & ſpectata reponi.
Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loqui perſona laboret.
Actoris partes chorus, officiumque virile
Defendat: neu quid medios intercinat actus,
Quod non propoſito conducat, & hæreat aptè.
Ille bonis faveatque & conſilietur amicè,
Et regat iratos, & amet peccare timentes:
Ille dapes laudet menſæ brevis, ille ſalubrem
Juſtitiam, legeſque, & apertis otia portis:
Ille tegat commiſſa, Deoſque precetur & oret,
Ut redeat miſeris, abeat fortuna ſuperbis.
Tibia non, ut nunc, orichalco vincta, tubæque
Æmula; ſed tenuis, ſimplexque foramine pauco,
Aſpirare, & adeſſe choris erat utilis, atque
Nondum ſpiſſa nimis complere ſedilia flatu:
Quò ſanè populus numerabilis, utpote parvus,
Et frugi, caſtuſque, verecunduſque coibat.
Poſtquam cœpit agros extendere victor, & urbem
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari Genius feſtis impunè diebus;
Acceſſit numeriſque modiſque licentia major.
Indoctus quid enim ſaperet liberque laborum
Ruſticus urbano confuſus, turpis honeſto?
Sic priſcæ motumque & luxuriam addidit arti
Tibicen, traxitque vagus per pulpita veſtem:
Sic etiam fidibus voces crevere ſeveris,
Et tulit eloquium inſolitum facundia præceps;
Utiliumque ſagax rerum, & divina futuri,
Sortilegis non diſcrepuit ſententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agreſtes Satyros nudavit, & aſper
Incolumi gravitate jocum tentavit: eò quòd
Illecebris erat & gratâ novitate morandus
Spectator, functuſque ſacris, & potus, & exlex.
Verùm ita riſores, ita commendare dicaces
Conveniet Satyros, ita vertere ſeria ludo:
Ne, quicunque Deus, quicunque adhibebitur heros,
Regali conſpectus in auro nuper & oſtro,
Migret in obſcuras humili ſermone tabernas;
Aut, dum vitat humum, nubes & inania captet.

Effutire leves indigna tragœdia versus;
Ut festis matrona moveri jussa diebus,
Intererit Satyris paulùm pudibunda protervis.
Non ego inornata, & dominantia nomina solùm,
Verbaque; Pisones, Satyrorum scriptor amabo:
Nec si enitar tragico differre colori,
Ut nihil interfit, Davusne loquatur, & audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum;
An custos famulusque Dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen sequar: ut sibi quivis
Speret idem; sudet multùm, frustraque laboret
Ausus idem. tantùm series junctura pollet:
Tantùm de medio sumtis accedit honoris.
Silvis deducti caveant, me judice, Fauni,
Ne velut innati triviis, ac penè forenses,
Aut nimiùm teneris juvenentur versibus unquam,
Aut immunda crepent ignominiosaque dicta.
Offenduntur enim, quibus est domus, & pater, & res;
Nec, si quid fricti ciceris probat & nucis emtor,
Æquis accipiunt animis, donantve coronâ.
Syllaba longa brevi subjecta vocatur ïambus,
Pes citus: unde etiam trimetris accrescere jussit
Nomen ïambeis, cùm senos redderet ictus,
Primus ad extremum similis sibi. non ita pridem,
Tardior ut paulò graviorque veniret ad aures,
Spondeos stabiles in jura paterna recepit
Commodus & patiens; non ut de sede secundâ
Cederet aut quartâ socialiter: hic & in Accî
Nobilibus trimetris apparet rarus, & Ennî.
In scenam missos magno cum pondere versus,
Aut operæ celeris nimiùm, curâque carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.
Non quivis videt immodulata poëmata judex:
Et data Romanis venia est indigna poëtis.
Idcircone vager, scribamque licenter? an omnes
Visuros peccata putem mea, tutus, & intra
Spem veniæ cautus? vitavi denique culpam,
Non laudem merui. vos exemplaria Græca
Nocturnâ versate manu, versate diurnâ.
At nostri proavi Plautinos & numeros &
Laudavere sales: nimiùm patienter utrumque,
Ne dicam stultè, mirati; si modò ego & vos

Scimus inurbanum lepido seponere dicto,
Legitimumque sonum digitis callemus & aure.
Ignotum tragicæ genus invenisse Camenæ
Dicitur, & plaustris vexisse poëmata Thespis,
Quæ canerent agerentque peruncti fæcibus ora.
Post hunc personæ pallæque repertor honestæ
Æschylus & modicis instravit pulpita tignis,
Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno.
Successit vetus his comœdia, non sine multâ
Laude; sed in vitium libertas excidit, & vim
Dignam lege regi: lex est accepta, chorusque
Turpiter obticuit, sublato jure nocendi.
Nil intentatum nostri liquere poëtæ,
Nec minimum meruere decus, vestigia Græca
Ausi deserere, & celebrare domestica facta,
Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret, clarisque potentius armis,
Quàm linguâ, Latium; si non offenderet unumquemque poëtarum limæ labor, & mora. vos, ô
Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non
Multa dies & multa litura coërcuit, atque
Perfectum decies non castigavit ad unguem.
Ingenium miserâ quia fortunatius arte
Credit, & excludit sanos Helicone poëtas
Democritus; bona pars non ungues ponere curat,
Non barbam, secreta petit loca, balnea vitat.
Nanciscetur enim pretium nomenque poëtæ,
Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiserit. ô ego lævus,
Qui purgor bilem sub verni temporis horam!
Non alius faceret meliora poëmata: verùm
Nil tanti est. ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet, exsors ipsa secandi:
Munus & officium, nil scribens ipse, docebo;
Unde parentur opes; quid alat formetque poëtam;
Quid deceat, quid non; quò virtus, quò ferat error.
Scribendi rectè sapere est & principium & fons.
Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ:
Verbaque provisam rem non invita sequentur.
Qui didicit patriæ quid debeat, & quid amicis,
Quo sit amore parens, quo frater amandus, & hospes,
Quod sit conscripti, quod judicis officium, quæ

Partes in bellum missi ducis; ille profectò
Reddere personæ scit convenientia cuique.
Respicere exemplar vitæ morumque jubebo
Doctum imitatorem, & veras hinc ducere voces.
Interdum speciosa locis, morataque rectè
Fabula, nullius veneris, sine pondere & arte,
Valdiùs oblectat populum, meliùsque moratur,
Quàm versus inopes rerum, nugæque canoræ.
Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Musa loqui, præter laudem nullius avaris.
Romani pueri longis rationibus assem
Discunt in partes centum diducere. dicat
Filius Albini, si de quincunce remota est
Uncia, quid superat? poteras dixisse--- Triens. Eu!
Rem poteris servare tuam. redit uncia: quid fit?
Semis. Ad hæc animos ærugo & cura peculi
Cùm semel imbuerit, speramus carmina fingi
Posse linenda cedro, & lævi servanda cupresso?
Aut prodesse volunt, aut delectare poëtæ;
Aut simul & jucunda & idonea dicere vitæ.
Quidquid præcipies, esto brevis; ut citò dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles:
Omne supervacuum pleno de pectore manat.
Ficta voluptatis causâ, sint proxima veris:
Nec quodcunque volet, poscat sibi fabula credi:
Neu pransæ Lamiæ vivum puerum extrahat alvo.
Centuriæ seniorum agitant expertia frugis:
Celsi prætereunt austera poëmata Rhamnes.
Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo.
Hic meret æra liber Sosiis, hic & mare transit,
Et longum noto scriptori prorogat ævum.
Sunt delicta tamen, quibus ignovisse velimus:
Nam neque chorda sonum reddit quem vult manus & [mens,
Poscentique gravem persæpe remittit acutum;
Nec semper feriet quodcunque minabitur arcus.
Verùm ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura. quid ergo?
Ut scriptor si peccat idem librarius usque,
Quamvis est monitus, veniâ caret; & citharœdus
Ridetur, chordâ qui semper oberrat eâdem:

Sic mihi qui multùm ceſſat, fit Chœrilus ille,
Quem bis terque bonum cum riſu miror; & idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
Verùm opere in longo fas eſt obrepere ſomnum.
Ut pictura, poëſis: erit, quæ, ſi propiùs ſtes,
Te capiat magis; & quædam, ſi longiùs abſtes:
Hæc amat obſcurum; volet hæc ſub luce videri,
Judicis argutum quæ non formidat acumen:
Hæc placuit ſemel, hæc decies repetita placebit.
O major juvenum, quamvis & voce paternâ
Fingeris ad rectum, & per te ſapis; hoc tibi dictum
Tolle memor: certis medium & tolerabile rebus
Rectè concedi: conſultus juris, & actor
Cauſarum mediocris, abeſt virtute diſerti
Meſſalæ, nec ſcit quantum Caſſellius Aulus;
Sed tamen in precio eſt: mediocribus eſſe poëtis
Non homines, non Dî, non conceſſere columnæ.
Ut gratas inter menſas ſymphonia diſcors,
Et craſſum ungentum, & Sardo cum melle papaver
Offendunt; poterat duci quia cœna ſine iſtis:
Sic animis natum inventumque poëma juvandis,
Si paulùm ſummo deceſſit, vergit ad imum.
Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis:
Indoctuſque pilæ, diſcive, trochive, quieſcit;
Ne ſpiſſæ riſum tollant impunè coronæ:
Qui neſcit, verſus tamen audet fingere. Quid ni?
Liber & ingenuus, præſertim cenſus equeſtrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
Tu nihil invitâ dices faciéſve Minervâ:
Id tibi judicium eſt, ea mens. ſi quid tamen olim
Scripſeris, in Metî deſcendat judicis aures,
Et patris, & noſtras; nonumque prematur in annum.
Membranis intus poſitis, delere licebit
Quod non edideris: neſcit vox miſſa reverti.
Silveſtres homines ſacer interpreſque Deorum
Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus;
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidoſque leones:
Dictus & Amphion, Thebanæ conditor arcis,
Saxa movere ſono teſtudinis, & prece blandâ
Ducere quò vellet. fuit hæc ſapientia quondam,
Publica privatis ſecernere, ſacra profanis,
Concubitu prohibere vago, dare jura maritis,

Oppida moliri, leges incîdere ligno.
Sic honor & nomen divinis vatibus atque
Carminibus venit. poſt hos inſignis Homerus,
Tyrtæuſque mares animos in Martia bella
Verſibus exacuit. dictæ per carmina ſortes,
Et vitæ monſtrata via eſt, & gratia regum
Pieriis tentata modis, luduſque repertus,
Et longorum operum finis: ne fortè pudori
Sit tibi Muſa lyræ ſolers, & cantor Apollo.
Naturâ fieret laudabile carmen, an arte,
Quæſitum eſt. ego nec ſtudium ſine divite venâ,
Nec rude quid profit video ingenium; alterius ſic
Altera poſcit opem res, & conjurat amicè:
Qui ſtudet optatam curſu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer; ſudavit & alſit,
Abſtinuit venere & vino: qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuitque magiſtrum.
Nunc ſatis eſt dixiſſe, Ego mira poëmata pango:
Occupet extremum ſcabies: mihi turpe relinqui eſt,
Et, quod non didici, ſanè neſcire fateri.
Ut præco, ad merces turbam qui cogit emendas;
Aſſentatores jubet ad lucrum ire poëta
Dives agris, dives poſitis in fenore nummis.
Si verò eſt, unctum qui rectè ponere poſſit,
Et ſpondere levi pro paupere, & eripere atris
Litibus implicitum; mirabor, ſi ſciet inter-
noſcere mendacem verumque beatus amicum.
Tu ſeu donâris, ſeu quid donare voles cui;
Nolito ad verſus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ: clamabit enim, Pulchre, bene, rectè;
Palleſcet ſuper his; etiam ſtillabit amicis
Ex oculis rorem; ſaliet; tundet pede terram.
Ut qui conducti plorant in funere, dicunt,
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo: ſic
Deriſor vero plùs laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urgere culullis,
Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent,
An ſit amicitiâ dignus. ſi carmina condes,
Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes.
Quintilio ſi quid recitares, Corrige, ſodes,
Hoc, aiebat, & hoc: meliùs te poſſe negares,
Bis terque expertum fruſtra; delere jubebat,

Et malè tornatos incudi reddere versus.
Si defendere delictum, quàm vertere, malles;
Nullum ultra verbum, aut operam insumebat inanem,
Quin sine rivali teque & tua solus amares.
Vir bonus & prudens versus reprehendet inertes,
Culpabit duros, incomtis allinet atrum
Transversо calamo signum, ambitiosa recidet
Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
Arguet ambigue dictum, mutanda notabit,
Fiet Aristarchus: nec dicet, Cur ego amicum
Offendam in nugis? hæ nugæ seria ducent
In mala derisum semel, exceptumque sinistre.
Ut mala quem scabies aut morbus regius urget,
Aut fanaticus error, & iracunda Diana;
Vesanum tetigisse timent fugiuntque poëtam,
Qui sapiunt; agitant pueri, incautique sequuntur.
Hic, dum sublimes versus ructatur, & errat,
Si veluti merulis intentus decidit anceps
In puteum, foveamve; licet, Succurrite, longùm
Clamet, io cives! non sit qui tollere curet.
Si quis curet opem ferre, & demittere funem;
Qui scis, an prudens huc se dejecerit, atque
Servari nolit? dicam, Siculique poëtæ
Narrabo interitum. Deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam
Insiluit. sit jus, liceatque perire poëtis.
Invitum qui servat, idem facit occidenti.
Nec semel hoc fecit; nec, si retractus erit jam,
Fiet homo, & ponet famosæ mortis amorem.
Nec satis apparet, cur versus factitet; utrùm
Minxerit in patrios cineres, an triste bidental
Moverit incestus: certè furit; ac, velut ursus,
Objectos caveæ valuit si frangere clathros,
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.
Quem verò arripuit, tenet, occiditque legendo,
Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.

FINIS.